

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
Навчально-науковий інститут фінансів, економіки, управління та права
Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування

Магістерська робота

**на тему «Управління ризиками в системі економічної безпеки бізнесу в
умовах світової пандемії»**

Виконала: студентка 6-го курсу, групи 601-УФБ
Спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за освітньо-професійною програмою
«Управління фінансово-економічною безпекою»
другого (магістерського) рівня вищої освіти
Корнієнко Д.С.
Керівник: д.е.к., професор Птащенко Л.О.
Рецензент: головний бухгалтер
ПрАТ «ПОЕЗ – Кернел Груп»
І.Г. Явтушенко

Засвідчую, що в цій роботі немає запозичень із
праць інших авторів без відповідних посилань
Корнієнко Д.С. _____

Підтверджую достовірність даних, використаних
у роботі
Корнієнко Д.С. _____

Полтава, 2021 року

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ БІЗНЕСУ.....	8
1.1. Теоретичні основи змісту економічної безпеки бізнесу.....	8
1.2. Ризики й загрози та їх вплив на економічну безпеку бізнесу.....	17
1.3. Ризик-менеджмент в системі економічної безпеки бізнесу.....	24
Висновки до розділу 1.....	33
РОЗДІЛ 2. ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ БІЗНЕСУ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД.....	35
2.1. Вплив пандемії на діяльність промислових підприємств в Україні.....	35
2.2. Ризики суб'єктів бізнесу, спричинені пандемією	42
2.3. Особливості забезпечення безпеки бізнесу в період пандемії.....	46
2.4. Міжнародний досвід мінімізації впливу пандемії на зовнішнє середовище ведення бізнесу	55
Висновки до розділу 2.....	66
РОЗДІЛ 3. ОЦІНЮВАННЯ ВПЛИВУ ПАНДЕМІЇ НА СТАН ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ БІЗНЕСУ (НА МАТЕРІАЛАХ ПРАТ «ПОЕЗ-Кернел Груп»).....	68
3.1. Діагностика фінансового стану ПрАТ «ПОЕЗ– Кернел Груп» та аналіз впливу пандемії на результати його діяльності.....	68

				MP 601-УФБ 20285						
	П. І. Б.	Підпис	Дата							
Розроб.	Корнієнко Д.С.			<i>«Управління ризиками в системі економічної безпеки бізнесу в умовах світової пандемії»</i>						
Перевір.	Птащенко Л.О.									
Н. Контр.	Кривенко О.А.									
Затверд.	Птащенко Л.О.									
				<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 25%; text-align: center;">Літ.</td> <td style="width: 25%; text-align: center;">Арк.</td> <td style="width: 50%; text-align: center;">Акрушів</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">3</td> <td style="text-align: center;">3</td> <td style="text-align: center;">133</td> </tr> </table>	Літ.	Арк.	Акрушів	3	3	133
Літ.	Арк.	Акрушів								
3	3	133								
				Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування						

3.2. Інтегральне оцінювання рівня економічної безпеки суб'єкта бізнесу та ідентифікація ризиків.....	83
3.3. Аналіз ризиків економічній безпеці бізнесу в умовах пандемії....	93
Висновки до розділу 3.....	99
РОЗДІЛ 4. БЕЗПЕКООРІЄНТОВАНА СТРАТЕГІЧНА МОДЕЛЬ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В БІЗНЕСІ.....	101
4.1. Діагностика і SWOT-аналіз як важливі інструментарій управління ризиками бізнесу.....	101
4.2. Формування безпекоорієнтованого стратегічного ризик-менеджменту ПрАТ «ПОЕЗ– Кернел Груп»	111
Висновки до розділу 4.....	118
ВИСНОВКИ.....	119
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	123
ДОДАТКИ.....	133

				МР 601-УФБ 20285			
	П. І. Б.	Підпис	Дата	<i>«Управління ризиками в системі економічної безпеки бізнесу в умовах світової пандемії»</i>	Літ.	Арк.	Акрushів
<i>Розроб.</i>	<i>Корнієнко Д.С.</i>				4	133	
<i>Перевір.</i>	<i>Птащенко Л.О.</i>				<i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i>		
<i>Н. Контр.</i>	<i>Кривенко О.А.</i>				<i>Кафедра фінансів, банківського бізнесу</i>		
<i>Затверд.</i>	<i>Птащенко Л.О.</i>						

АНОТАЦІЯ

Корнієнко Д.С. Управління ризиками в системі економічної безпеки бізнесу в умовах світової пандемії. Рукопис. Магістерська робота на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» за освітньо-професійною програмою «Управління фінансово-економічною безпекою», Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», Полтава, 2021.

Робота містить 133 сторінки, 24 таблиць, 19 рисунків, список літератури з 87 джерел та 3 додатків.

Ключові слова: бізнес, вплив, пандемія, ризик, система економічної безпеки бізнесу.

Сучасні тенденції ділової активності бізнесу демонструють його неготовність до кризових явищ, викликів, загроз та дисбалансів. Пандемія є потужним ризиком для функціонування бізнесу, багато суб'єктів бізнесу закривали його в перші місяці кризи, через жорсткі карантинні обмеження. Пандемія здійснює негативний вплив на фінансову стійкість, ліквідність, результати діяльності бізнесу, тобто впливає на систему економічної безпеки. Ефективне та правильне управління ризиками в системі економічної безпеки бізнесу під час пандемії є необхідною умовою успішності функціонування бізнесу. Саме тому питання дослідження особливостей управління загрозами, ризиками та небезпеками в умовах пандемії є надзвичайно актуальними сьогодні.

Мета роботи – обґрунтування теоретичних положень та розроблення методичних і практичних рекомендацій щодо управління ризиками в системі економічної безпеки бізнесу.

Об'єктом дослідження є процес управління ризиками в системі економічної безпеки бізнесу в період пандемії COVID-19.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні засади процесу управління ризиками в системі економічної безпеки бізнесу з урахуванням деструктивного впливу світової пандемії.

У теоретичній частині роботи розкрито значення та розглянуто наукові підходи до визначення сутності поняття «безпека» та «економічна безпека бізнесу». З'ясовано, взаємозалежність між розвитком бізнесу та забезпеченням функціональних складових безпеки держави. Охарактеризовано ризик та наголошено, на тому, що діяльність суб'єктів бізнесу завжди пов'язана з ним. Оцінено вплив пандемії на діяльність промислових підприємств в Україні. Досліджено міжнародний досвід мінімізації впливу пандемії на зовнішнє середовище ведення бізнесу.

У розрахунково-аналітичній частині роботи проведено діагностику фінансового стану ПрАТ «ПОЕЗ– Кернел Груп» та оцінено вплив пандемії на результати його діяльності. Проаналізовано фінансові результати досліджуваного суб'єкта бізнесу та вплив світової пандемії на них. Означено істотні проблеми, які впливають на діяльність бізнесу. Здійснено інтегральну оцінку рівня фінансово-економічної безпеки суб'єкта бізнесу. Проведено попередню діагностику та SWOT-аналіз. Оцінено ризики досліджуваного суб'єкта. Запропоновано безпекоорієнтовану стратегічну модель управління ризиками в бізнесі.

Практична цінність магістерської роботи полягає в тому, що теоретичні положення, методичні підходи, запропонована стратегія управління ризиками у бізнесі та відповідні висновки, доведені до рівня прикладних рекомендацій та можуть використовуватися ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод – Кернел Груп» з метою підвищення рівня його фінансово-економічної безпеки.

Інформаційною базою для написання роботи є законодавчі та нормативні акти України й інших країн; матеріали Державної служби статистики України, Кабінету Міністрів України, НБУ, Світового банку; монографії; підручники та наукові статті з питань управління ризиками в системі економічної безпеки бізнесу, дані річної фінансової звітності суб'єкта бізнесу.

АННОТАЦИЯ

Корниенко Д.С. Управление рисками в системе экономической сохранности бизнеса в условиях мировой пандемии. Рукопись. Магистерская работа на получение второго (магистерского) уровня высшего образования по специальности 072 «Финансы, банковское дело и страхование» по образовательно-профессиональной программе «Управление финансово-экономической безопасностью», Национальный университет «Полтавская политехника имени Юрия Кондратюка», Полтава, 2021.

Работа содержит 133 страниц, 24 таблиц, 19 рисунков, список литературы из 87 источников и 3 приложения.

Ключевые слова: бизнес, влияние, пандемия, риск, система экономической безопасности.

Современные тенденции деловой активности бизнеса демонстрируют его неготовность к кризисным явлениям, вызовам, угрозам и дисбалансам. Пандемия является мощным риском для функционирования бизнеса, многие субъекты бизнеса закрывали его в первые месяцы кризиса из-за жестких карантинных ограничений. Пандемия оказывает негативное влияние на финансовую устойчивость, ликвидность, результаты деятельности бизнеса, то есть влияет на систему экономической безопасности. Эффективное и правильное управление рисками в системе экономической безопасности бизнеса в пандемии является необходимым условием успешности функционирования бизнеса. Именно поэтому вопросы исследования особенностей управления угрозами, рисками и опасностями в условиях пандемии чрезвычайно актуальны сегодня.

Цель работы – обоснование теоретических положений и разработка методических и практических рекомендаций по управлению рисками в системе экономической безопасности бизнеса.

Объектом исследования есть процесс управления рисками в системе экономической безопасности бизнеса в период пандемии COVID-19.

Предметом исследования являются теоретические, методические и практические принципы управления рисками в системе экономической безопасности бизнеса с учетом деструктивного влияния мировой пандемии.

В теоретической части работы раскрыто значение и рассмотрены научные подходы к определению сущности понятия «безопасность» и «экономическая безопасность бизнеса». Выяснено, что взаимозависимость между развитием бизнеса и обеспечением функциональных составляющих безопасности государства. Охарактеризован риск и подчеркивается, что деятельность субъектов бизнеса всегда связана с ним. Оценено влияние пандемии на деятельность промышленных предприятий в Украине. Исследован международный опыт минимизации влияния пандемии на внешнюю среду ведения бизнеса.

В расчетно-аналитической части работы проведена диагностика финансового состояния ЧАО «Полтавский маслоэкстракционный завод – Кернел Групп» и оценено влияние пандемии на результаты его деятельности. Проанализированы финансовые результаты исследуемого субъекта бизнеса и влияние мировой пандемии на них. Отмечены существенные проблемы, влияющие на деятельность бизнеса. Осуществлена интегральная оценка уровня финансово-экономической безопасности субъекта бизнеса. Проведена предварительная диагностика и SWOT-анализ. Оценено риски исследуемого субъекта. Предложена стратегическая модель управления рисками в бизнесе.

Практическая ценность магистерской работы заключается в том, что теоретические положения, методические подходы, предложенная стратегия управления рисками в бизнесе и соответствующие выводы, доведенные до уровня прикладных рекомендаций, могут использоваться ЧАО «Полтавский маслоэкстракционный завод – Кернел Групп» с целью повышения уровня его финансово-экономической безопасности.

Информационной базой для написания данной работы есть законодательные и нормативные акты Украины и других стран; материалы Государственной службы статистики Украины, Кабинета Министров Украины, НБУ, Всемирного банка; монографии; учебники и научные статьи по вопросам управления рисками в системе экономической безопасности бизнеса, данные годовой финансовой отчетности субъекта бизнеса.

SUMMARY

Kornienko D.S. Risk management in the system of economic security of business in a global pandemic. Manuscript. Master's work for the second (Master's) level of higher education in the specialty 072 «Finance, banking and insurance» in the educational and professional program «Management of financial and economic security», National University «Poltava Polytechnic named after Yuri Kondratyuk», Poltava, 2021.

The work contains 133 pages, 24 tables, 19 figures, a list of references from 87 sources and 3 appendices.

Keywords: business, impact, pandemic, risk, economic security system.

Modern trends in business activity of business demonstrate its unpreparedness for crisis phenomena, challenges, threats and imbalances. The pandemic is a powerful risk to the functioning of a business; many business entities closed it in the first months of the crisis due to strict quarantine restrictions. The pandemic has a negative impact on financial stability, liquidity, business performance, that is, it affects the economic security system. Effective and correct risk management in the system of economic security of a business in a pandemic is a prerequisite for the success of a business. That is why the issues of studying the peculiarities of managing threats, risks and dangers in a pandemic are extremely relevant today.

Цель работы – обоснование теоретических положений и разработка методических и практических рекомендаций по управлению рисками в системе экономической безопасности бизнеса.

Объектом исследования есть процесс управления рисками в системе экономической безопасности бизнеса в период пандемии COVID-19.

The subject of the research is the theoretical, methodological and practical principles of risk management in the system of economic security of business, taking into account the destructive impact of the global pandemic.

In the theoretical part of the work, the meaning is revealed and scientific approaches to the definition of the essence of the concept of «security» and «economic security of business» are considered. It was found that the interdependence between business development and the provision of functional components of state security. The risk is characterized and it is emphasized that the activities of business entities are always associated with it. The impact of the pandemic on the activities of industry enterprises in Ukraine is assessed. The international experience of minimizing the impact of a pandemic on external business environment has been studied.

In the computational and analytical part of the work, the financial condition of Poltavsky VOEP, PJSC was diagnosed and the impact of the pandemic on the results of its activities was assessed. The financial results of the investigated business entity and the impact of the global pandemic on them are analyzed. Significant problems affecting business activities are noted. An integral assessment of the level of financial and economic security of a business entity has been carried out. Preliminary diagnostics and SWOT analysis were carried out. The risks of the investigated subject have been described. A strategic model of risk management in business is proposed.

The practical value of the master's work lies in the fact that the theoretical provisions, methodological approaches, the proposed risk management strategy in business and the corresponding conclusions brought to the level of applied recommendations can be used by Poltavsky VOEP, PJSC in order to increase the level of its financial and economic . security.

The information base for writing this work is the legislative and regulatory acts of Ukraine and other countries; materials of the State Statistics Service of Ukraine, the Cabinet of Ministers of Ukraine, the NBU, the World Bank; monographs; textbooks and scientific articles on risk management in the system of economic security of a business, data from the annual financial statements of a business entity.

ВСТУП

Діяльність будь-якого бізнесу завжди супроводжується різними ризиками, загрозами та небезпеками. Проте на відміну від «традиційних» економічних криз, пандемія COVID-19 є природним явищем, що зумовило масштабні негативні соціально-економічні наслідки для всіх країн світу. Триває активна дискусія щодо наслідків кризи для української економіки в цілому, та для суб'єктів бізнесу.

Сучасні тенденції ділової активності бізнесу демонструють його неготовність до кризових явищ, викликів, загроз та дисбалансів. Пандемія є потужним ризиком для функціонування бізнесу, багато суб'єктів бізнесу закривали його в перші місяці кризи, через жорсткі карантинні обмеження. Пандемія здійснює негативний вплив на фінансову стійкість, ліквідність, результати діяльності бізнесу, тобто впливає на систему економічної безпеки. Ефективне та правильне управління ризиками в системі економічної безпеки бізнесу під час пандемії є необхідною умовою успішності функціонування бізнесу. Саме тому питання дослідження особливостей управління загрозами, ризиками та небезпеками в умовах пандемії є надзвичайно актуальними сьогодні.

Значний внесок у розробку теорії ризику та управління ризиками бізнесу здійснили такі вітчизняні і зарубіжні науковці, як Альгін А., Кейнс Дж., Маршалл А., Донець Л., Райзберг Б., Вербіцька І., Камінський А., Лук'янова В., П'янкова О., та інші. Питання оцінки та аналізу ризиків у діяльності суб'єктів бізнесу активно досліджували такі вчені, як Барановський О., Данчук В., Чекалова Н., Швець Ю., Семенова К., Тарасова К., Микитюк Н. та інші.

Об'єктом дослідження магістерської роботи є процес управління ризиками в системі економічної безпеки бізнесу в період пандемії COVID-19.

Предметом дослідження магістерської роботи є теоретичні, методичні та практичні засади процесу управління ризиками в системі економічної безпеки бізнесу з урахуванням деструктивного впливу світової пандемії.

Мета і завдання. Метою магістерської роботи є обґрунтування теоретичних положень та розроблення методичних і практичних рекомендацій щодо управління ризиками в системі економічної безпеки бізнесу.

Для досягнення поставленої мети поставлено та вирішено наступні завдання:

- розкрити значення та узагальнити теоретичні підходи до визначення поняття «безпека», «економічна безпека бізнесу»;
- охарактеризувати ризики й загрози та методи управління ними в системі економічної безпеки бізнесу;
- проаналізувати вплив пандемії на діяльність промислових підприємств в Україні;
- розглянути ризики суб'єктів бізнесу, спричинені світовою пандемією;
- дослідити міжнародний досвід мінімізації впливу пандемії на зовнішнє середовище ведення бізнесу;
- провести діагностику фінансового стану ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод – Кернел Груп» та оцінити вплив пандемії на результати його діяльності;
- здійснити інтегральне оцінювання рівня фінансово-економічної безпеки суб'єкта бізнесу та проаналізувати ризики;
- запропонувати модель безпекоорієнтованого стратегічного ризик-менеджменту.

У магістерській роботі методологічною і теоретичною основою дослідження є праці вітчизняних та зарубіжних учених у сфері управління ризиками в системі економічної безпеки бізнесу, а також законодавчі та нормативні акти України й інших країн, матеріали Державної служби статистики України, Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського

господарства України, Міністерства освіти і науки України, Ради національної безпеки і оборони України, Кабінету Міністрів України, Національної академії наук України, Світового банку, Міжнародного валютного фонду, дані річної фінансової звітності суб'єкта бізнесу та використано методи наукового дослідження. Це, зокрема, загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, серед яких: метод теоретичного пошуку, історичний, індикаторний, ресурсно-функціональний, діалектичний, абстрактно-логічний, системний аналіз та синтез, економіко-статистичний і порівняльний, графічний, економіко-математичний, бухгалтерський (балансовий) методи.

Елементи наукової новизни. Наукова новизна магістерської роботи полягає у постановці і розв'язанні важливих питань щодо управління ризиками в системі економічної безпеки бізнесу, здійсненні аналізу впливу світової пандемії на рівень економічної безпеки суб'єкта бізнесу та формуванні безпекоорієнтованої стратегічної моделі ризик-менеджменту.

Практична значущість магістерського дослідження полягає в тому, що теоретичні положення, методичні підходи, запропонована стратегія управління ризиками у бізнесі та відповідні висновки, доведені до рівня прикладних рекомендацій та можуть використовуватися ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод – Кернел Груп» з метою підвищення рівня його фінансово-економічної безпеки.

Апробація. Участь у науковій міжнародній конференції – 11th International Conference on Engineering, Project, and Production Management з темою «Загрози безпеці зовнішньоекономічного бізнесу в умовах світової пандемії» («Threats to the Security of Foreign Trade in the Context of the Global Pandemic»). Білосток (Польща). 19-21 вересня, 2021.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ БІЗНЕСУ

1.1. Теоретичні основи змісту економічної безпеки бізнесу

Поняття «безпека» відомо дуже давно, при чому у перекладі з грецької мови термін «безпека» означає «володіти ситуацією». Безпека є основою вивчення у різних науках: технічних, суспільних та природничих. Поняття терміну «безпека» вживається досить широко та асоціюється на інтуїтивно-побутовому рівні з збереженість, надійністю, нешкідливістю, захищеністю або з усталеністю. Так, як інтуїтивно відчувається зміст даного поняття, то саме тому воно здається для кожного доступним і зрозумілим.

Безпека у загальному вигляді має декілька рівнів:

- 1) міжнародна (глобальна, регіональна);
- 2) національна (держави, галузі, регіону);
- 3) приватна: підприємства, господарства або особистості [1].

Економічній безпеці належить головне місце серед усіх складових національної безпеки. Економічна безпека відіграє визначальну роль у зміцненні безпеки національної економіки і є передумовою її стабільного розвитку.

Економічна безпека – це стан національної економіки, за якого зберігається економічна стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз і задовольняються потреби особи, суспільства, держави [2]. Економічна безпека є системним поняттям і складається із 8 взаємообумовлених залежностей (рис. 1.1).

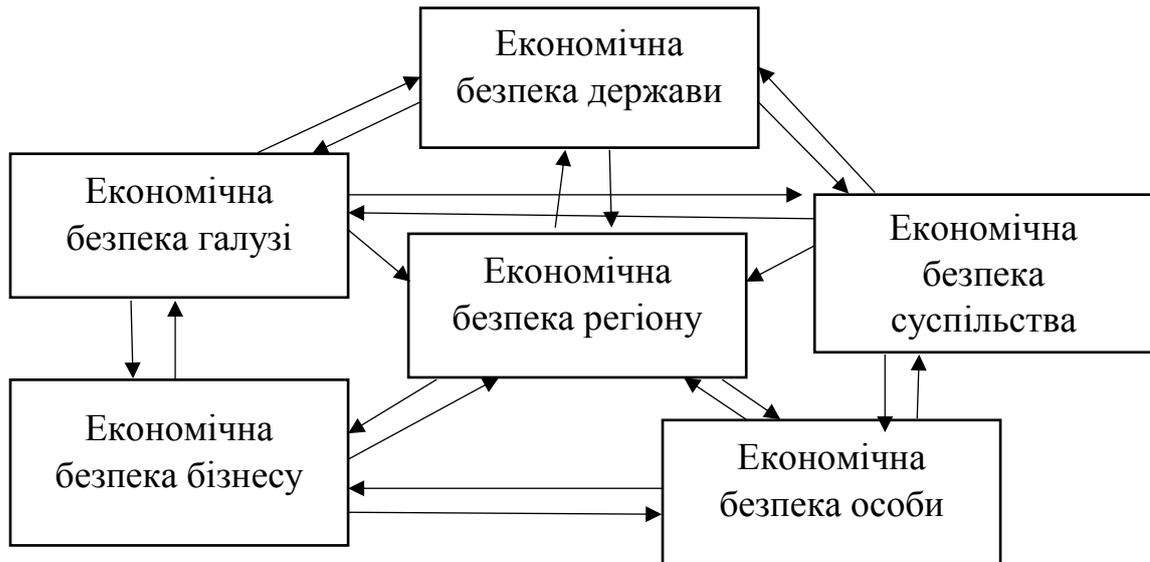

Рис. 1.1. Види економічної безпеки та їх зв'язок між собою

* Складено автором [3]

Існує взаємозалежність між розвитком бізнесу та забезпеченням функціональних складових безпеки держави. Оскільки бізнес-діяльність є, як правило, невід'ємним напрямом діяльності суб'єкта бізнесу, то його економічну безпеку необхідно розцінювати як внутрішній складник економічної безпеки первинної ланки економіки.

У різних країнах та в Україні, зокрема, проблема економічної безпеки бізнесу привертає увагу багатьох вчених та дослідників. Серед них варто зазначити Козаченко Г., Азоєва Г., Гавриша В., Тамбовцева В., Деружинського В., Соловійова Е., Ярочкіна В., Шаваєва А., Ковальова Д., Сухорукову Т., Забродського В., Мігус І., Шликова В., Мінаєву Г., Полянського А., Олейнікова Є., Мак-Мака В., Ярочкіна В., Пономаренко А., Груніна С., Белова В., Франчука В., Мігус І. та інших.

У процесі дослідження сутності категорії «економічна безпека бізнесу» у працях вчених відсутня єдина думка щодо трактування поняття, так і означення його функціональних складників. Тому доцільним є представити у таблиці 1.1. трактування сутності поняття «економічна безпека бізнесу» різними авторами.

Таблиця 1.1

Підходи до визначення поняття «економічна безпека бізнесу»

Автор	Визначення поняття «економічна безпека бізнесу»
Ковальов Д. і Сухорукова Т.	Поняття «економічна безпека бізнесу» виступає як «захищеність діяльності бізнесу від негативних впливів зовнішнього середовища і здатність вчасно усунути загрози або пристосуватися до існуючих умов, які не позначаються негативно на його діяльності» [2].
Забродський В. і Капустін Н.	Розглядають економічну безпеку бізнесу як «кількісну і якісну характеристику властивостей бізнесу, що відображає здатність «самовиживання» і розвитку в умовах виникнення зовнішньої і внутрішньої економічної загрози» [3].
Шликов В.	Вважає економічну безпеку бізнесу «станом захищеності життєво важливих інтересів бізнесу від реальних і потенційних джерел небезпеки або економічних загроз» [4].
Бендіков М.	Зазначає економічну безпеку бізнесу, як захищеність його науково-технологічного, кадрового, виробничого потенціалу від прямих або непрямих економічних загроз та здатність його до відтворення [5].
Ілляшенко С.	Економічною безпеку бізнесу розуміє, як стан ефективного використання його ресурсів та існуючих ринкових можливостей, які дають можливість суб'єктам бізнесу запобігати внутрішнім і зовнішнім загрозам. Він виділяє десять складових: фінансова, технологічна, ринкова, інтелектуальна, кадрова, правова, екологічна, інформаційна, інтерфейсна та силова [6].
Глущенко С.	Розглядає економічну безпеку бізнесу набагато ширше, а саме як «захищеність його діяльності від негативних впливів зовнішнього середовища та здатність швидко подати загрози або пристосуватися по-різному до існуючих умов, що не позначаються негативно на його діяльності». Він розглядає економічну безпеку бізнесу як особливу здатність його до ефективного функціонування в ситуації ризику [7].
Тамбовцев В.	Наголошує на тому, що економічна безпека бізнесу – це стан бізнесу, при якому ймовірність небажаної зміни будь-яких якостей, параметрів чи приналежного йому майна і впливу на нього зовнішнього середовища невелика (менше певної межі) [8].

Після проведеного дослідження думок науковців можна визначити, що поняття «економічна безпека бізнесу» є багатовимірним. Різні автори розглядають його сутність із різних поглядів, тому виділені та згруповані такі підходи до його трактування (рис. 1.2) [6].

Рис. 1.2. Підходи до визначення поняття «економічна безпека бізнесу»

*Складено автором [12]

Таким чином, економічна безпека бізнесу – це стан захищеності його життєво важливих інтересів від недосконалих законів, нечесної конкуренції, некомпетентних рішень, а також здатність протистояти зовнішнім та внутрішнім загрозам, реалізуючи мету своєї діяльності [10].

Рівень економічної безпеки бізнесу значно залежить від спроможності керівництва щодо формування його системи. Основні складові економічної безпеки бізнесу представлено на рисунку 1.3.

Рис.1.3. Основні складові економічної безпеки бізнесу

* Складено автором [4]

1) фінансова безпека – розглядає та регулює питання фінансово-економічної заможності бізнесу і стійкості до банкрутства. Вона є провідною й

вирішальною, адже за ринкових умов господарювання фінанси є «двигуном» будь-якої економічної системи. Про її стан свідчить рівень рентабельності, ліквідності, ділової активності, частка ринку, доступ до кредитів, оптимальна структура капіталу, курсова вартість цінних паперів тощо;

2) силова безпека – займається режимами, а саме фізичною охороною об'єктів і особистою охороною керівництва, взаємодією із правоохоронними й іншими державними органами та протидією криміналу;

3) інформаційна безпека – заснована не тільки на захисті власної інформації, а й проводить ділову розвідку, інформаційно-аналітичну роботу з зовнішніми і внутрішніми суб'єктами. Відповідні служби суб'єкта бізнесу виконують певні функції, що в сукупності характеризують процес створення й захисту інформаційної складової економічної безпеки. Також передбачено створення системи економічної підтримки прийнятих рішень щодо заходів економічної безпеки;

4) техніко-технологічна безпека – враховує створення та використання технічної бази, устаткування й основних засобів виробництва, технологій і бізнес-процесів, які підвищують рівень конкурентоспроможності суб'єкта бізнесу. Її характеризує виробничий потенціал бізнесу, рівень освоєння виробничих потужностей, своєчасність оновлення виробничих фондів тощо [11];

5) політико-правова безпека – включає всебічне юридичне забезпечення діяльності суб'єкта бізнесу, грамотну правову роботу з контрагентами та владою, вирішення різних правових питань;

6) кадрова та інтелектуальна безпека – передбачає запобігання негативним впливам на економічну безпеку бізнесу за рахунок ризиків і загроз, пов'язаних з персоналом, трудовими відносинами та його інтелектуальним потенціалом. Належний рівень економічної безпеки залежить від складу кадрів, рівня кваліфікації персоналу, їхнього інтелекту та професіоналізму;

7) екологічна безпека – розглядає проблему охорони екологічної безпеки суспільства від суб'єктів бізнесу, які здійснюють виробничо-комерційну

діяльність, що можна вирішити тільки через розробку та ретельне дотримання національних норм мінімально допустимого вмісту шкідливих речовин, які потрапляють у навколишнє середовище [1].

Найважливішими факторами, які впливають на економічну безпеку бізнесу, є ступінь досконалості законодавчої бази, інвестиційна привабливість регіону, держави, рівень оподаткування, доступ на світові ринки збуту [6].

Головна мета управління економічною безпекою бізнесу – забезпечення раціонального використання ресурсів, певного рівня діяльності персоналу та якості відповідних процесів бізнесу, а також стимулювання нарощування потенціалу.

До основних функціональних цілей економічної безпеки бізнесу належать:

- забезпечення технологічної захищеності та досягнення високої конкурентоспроможності технічного потенціалу суб'єкта бізнесу;
- якісна правова захищеність усіх аспектів діяльності бізнесу;
- захист інформаційного поля, комерційної таємниці і досягнення необхідного рівня інформаційного забезпечення роботи всіх підрозділів суб'єкт бізнесу;
- ефективна організація безпеки персоналу суб'єкта бізнесу, його капіталу та майна, а також комерційних інтересів [12].

Об'єктами економічної безпеки суб'єкта бізнесу виступають: фінансові та матеріальні ресурси, комерційна діяльність, процес управління діяльністю суб'єкта, технології виробництва.

Суб'єктами економічної безпеки виступають власники суб'єктів бізнесу, органи управління його діяльністю та персонал.

Серед видів забезпечення економічної безпеки суб'єктів бізнесу виділяють правове, інформаційне, науково-технічне та кадрове [11].

Правове забезпечення економічної безпеки бізнесу виконує функцію регулювання взаємовідносин суб'єктів бізнесу між собою, з державою, іншими організаціями, які виникають у них у процесі захисту їх діяльності. Основу

правового забезпечення суб'єкта бізнесу складають правові акти: Конституція та закони України, підзаконні акти органів виконавчої влади, нормативно-правові документи самих суб'єктів та інші документи, які безпосередньо стосуються їх діяльності.

Інформаційне забезпечення економічної безпеки бізнесу направлене на формування у керівництва та працівників суб'єктів бізнесу знань про ситуацію на ринку, політичну чи соціальну ситуацію в певному регіоні або в країні, основні тенденції розвитку певних галузей економіки. Для ефективного інформаційного забезпечення бізнесу, банки створюють власний інформаційний ресурс та використовують загальнодоступні державні інформаційні ресурси або ресурси організацій і установ, ведуть пошук необхідної інформації в глобальній інформаційній мережі та інших відкритих джерелах [9].

Наукове забезпечення економічної безпеки суб'єктів бізнесу пов'язане з розробкою нових технологій захисту його інтересів, дослідженням тенденцій та перспектив розвитку заходів економічної безпеки та узагальненням досвіду забезпечення безпеки у сфері економічних взаємовідносин.

Кадрове забезпечення спрямоване на формування у суб'єктів бізнесу стійких, надійних, лояльних до небезпек і загроз працівників. Формування персоналу може бути здійснено шляхом відбору персоналу, забезпечення потреб та інтересів працівників, контролю його роботи і поведінки, проведення командних заходів [1].

Забезпечення економічної безпеки у діяльності суб'єктів бізнесу здійснюється через формування відповідних режимів, зокрема:

- режиму формування та використання його ресурсів;
- режиму поведінки персоналу в різних умовах діяльності;
- режиму функціонування інформації;
- особливого режиму діяльності суб'єктів бізнесу в умовах дії несприятливих факторів економічної, політичної, соціальної ситуації в країні.

Забезпечення економічної безпеки бізнесу передбачає регулювання [12]:

– безпеки менеджменту і кадрів – стосується забезпечення фізичної безпеки життя і здоров'я управлінського персоналу та менеджерів середнього і нижчого рівнів, рядових співробітників-виконавців;

– безпеки культури – охоплює взаємини між співробітниками всередині суб'єкта бізнесу, між представниками менеджменту і персоналу, відносини із зовнішніми суб'єктами;

– безпеки інформації і прийняття рішень – полягає в обмеженні доступу сторонніх осіб до конфіденційної інформації та забезпеченні збереження ноу-хау, наукових досліджень і розробок інновацій;

– безпеки виробництва – зводиться до забезпечення захищеності від негативного впливу будівель, споруд, технології виробництва, техніки, виробничих запасів, а також переорієнтації з одних постачальників на інших, можливостей диверсифікованого виробництва продукції, швидкого технічного переозброєння виробництва за умови переходу на виробництво нової продукції;

– юридичної безпеки – зводиться до збереження наявних і одержаних нових ліцензій, патентів чи дозволів; до запобігання або зведення до мінімуму штрафів, пені, санкцій і відповідальності за порушення чинного законодавства;

– фінансової безпеки – передбачає якісне бюджетування, раціональне формування активів і пасивів, зниження податкового навантаження, забезпечення надходження необхідного обсягу інвестицій, отримання прибутку;

– безпеки проведення розвідки – проведення різних заходів щодо вивчення ситуації на ринках збуту продукції, отримання необхідної інформації про конкурентів, їхні передові дослідження та розробки.

Таким чином, головною умовою функціонування та розвитку суб'єктів бізнесу в сучасних умовах є саме їх економічна безпека. Тоді забезпечується збалансованість та стійкість до негативних впливів зовнішніх та внутрішніх загроз та небезпек, а також здатність до забезпечення ефективного функціонування та розвитку на основі власних економічних інтересів.

1.2. Ризики й загрози та їх вплив на економічну безпеку бізнесу

Сучасні уявлення щодо ролі бізнесу в економіці та його розвитку є достатньо суперечливими, за рахунок величезної кількості різних підходів і методів оцінювання до цільової функції соціально-економічного процесу, в якій невизначеність і ризик займають визначне місце, а саме до оцінювання стану системи економічної безпеки бізнесу.

Діяльність суб'єктів бізнесу завжди пов'язана з ризиком. Як правило, найбільший прибуток приносять операції з підвищеним рівнем ризику. Але, паралельно, зі зростанням рівня ризику збільшується загроза втрати фінансової стійкості й банкрутства суб'єкта бізнесу.

З метою обрання ефективних методів, способів чи прийомів при управлінні ризиками, загрозами та небезпеками необхідно перш за все чітко визначити дестабілізуючі фактори системи економічної безпеки бізнесу.

У процесі прийняття управлінського рішення важливим є необхідність врахування впливу невизначеності, як фактору, джерела, особливості ризику, небезпеки та загрози у системі економічної безпеки бізнесу, а також розгляд усіх можливих наслідків альтернатив. Важливим для дослідження системи економічної безпеки суб'єктів бізнесу, правильно тлумачити основні категорії, які становлять базу для аналітичних робіт, оціночної діяльності та надання вірних рекомендацій. У зв'язку з цим значне практичне значення має дослідження категорії «невизначеність», її порівняння з категоріями ризик, небезпека та загроза [13].

Умова невизначеності, що має місце для будь-якого суб'єкта бізнесу, обумовлена тим, що система економічної безпеки в процесі свого функціонування залежна від різних причин, котрі можна систематизувати. Від трактування та розуміння поняття невизначеності з'являються способи та методи мінімізації впливу ризиків, загроз та небезпек, що є однією з пріоритетних цілей системи економічної безпеки будь-якого суб'єкта бізнесу.

Аналізуючи поняття невизначеності впливає ризик, як ймовірнісна, кількісно та якісно оцінювана категорія виникнення небажаної події, реалізації

сценарію, явища, що є джерелом загрози, а у подальшому – реалізації небезпеки [8].

У процесі дослідження дестабілізуючих факторів системи економічної безпеки бізнесу варто виділити декілька таких факторів:

– ризик – як ймовірність виникнення обставин, що можуть спричинити небезпеку;

– небезпека – як реальна можливість нанесення шкоди, збитку;

– загроза – як реальний намір нанесення збитку.

Спільні та відмінні риси поняття ризику, загрози й небезпеки наведено в таблиці 1.2 [16].

Таблиця 1.2

Спільні та відмінні риси категорій ризику, загрози та небезпеки

Ознака	Ризик	Загроза	Небезпека
1	2	3	4
Змістова форма	математично виражена ймовірність неотримання очікуваних результатів	причини, явища, події, умови, які викликають небажаний стан бізнесу з певним рівнем ймовірності	
Наслідки	в результаті ризикованих управлінських рішень може бути досягнуто очікуваних результатів або бізнес може зазнати втрат	перешкода цілям та завданням суб'єктів бізнесу в результаті дії негативних внутрішніх або зовнішніх факторів	руйнівний вплив на діяльність бізнесу
Виникнення	постійно супроводжують діяльність		виникають у випадку досягнення рівня ризику критичного значення
Вимір	ймовірність настання негативної події	втрата ресурсів	

Продовження табл. 1.2

1	2	3	4
Причина виникнення	функціонування бізнесу в умовах невизначеності зовнішнього середовища		
Заходи протидії	ризик-менеджмент	управління безпекою бізнесу	превентивні антикризові дії

У порівнянні з загрозою ризик може мати як позитивний, так і негативний результат. Бізнес, здійснюючи діяльність, може ризикнути і виграти, тобто збільшити ресурсний чи фінансовий потенціал. Отже, з кожною наступною ланкою від ризику до небезпеки чи до загрози, можливість позитивного наслідку діяльності має тенденцію до зменшення [14].

Виходячи з аналізу цих категорій, можна стверджувати, що:

- ризик щодо загрози – категорія первинна, тоді як загроза – вторинна і впливає з ризику. Загроза – це конкретизований ризик;
- ризик – категорія загальна, неконкретна, тобто те, що ще не виявлено. Загроза це те, що виявлено, тобто категорія конкретна;
- ризик існує завжди, коли є фінансова діяльність, тоді як загроза може бути, а може і не бути, адже виникає тільки за наявності певних умов;
- залежність між рівнями ризику і фінансової безпеки зворотна: чим вищий рівень фінансового ризику, тим нижчим є рівень фінансової безпеки і навпаки [8].

Зазначимо, що за ризику ймовірність отримання непередбаченого додаткового матеріального або нематеріального результату буде знаходитись у пропорції 50:50, а у випадку небезпеки 25:75 (лише у 25% небезпека може дати неочікуваний додатковий результат, а у 75% – додаткового результату не буде), а у випадку з загрозою – 0:100.

Тобто, отримання додаткової непередбаченої вигоди від здійснення господарської операції за діяльністю загрози неможливо. Так, як загроза від початку є конкретизацією негативного прояву небезпеки. Це свідчить, що ризик є первинною категорією, з якої виходять поняття небезпека та загроза.

Отже, ризик – це логічна кон'юнкція ймовірності отримання збитків, недоотримання доходів у процесі проведення господарської діяльності, втрати частини ресурсів в умовах невизначеності середовища і сама дія, яка виконується в умовах неминучого вибору, в процесі чого можливо кількісно та якісно оцінити ймовірний результат, невдачу або відхилення від поставленої мети [16].

Якщо денотат ризику розташувати на колах Ейлера (рис. 1.4), тоді буде яскраво прослідковуватись, що ризик як логічна кон'юнкція розміру деструктивної дії, величини ймовірності ресурсів й настання випадкової події для управління ризиком є центральною площею цієї фігури. Прямокутником представлено множину середовища невизначеності, а колами подано множини, перетин яких є об'єктом дослідження.

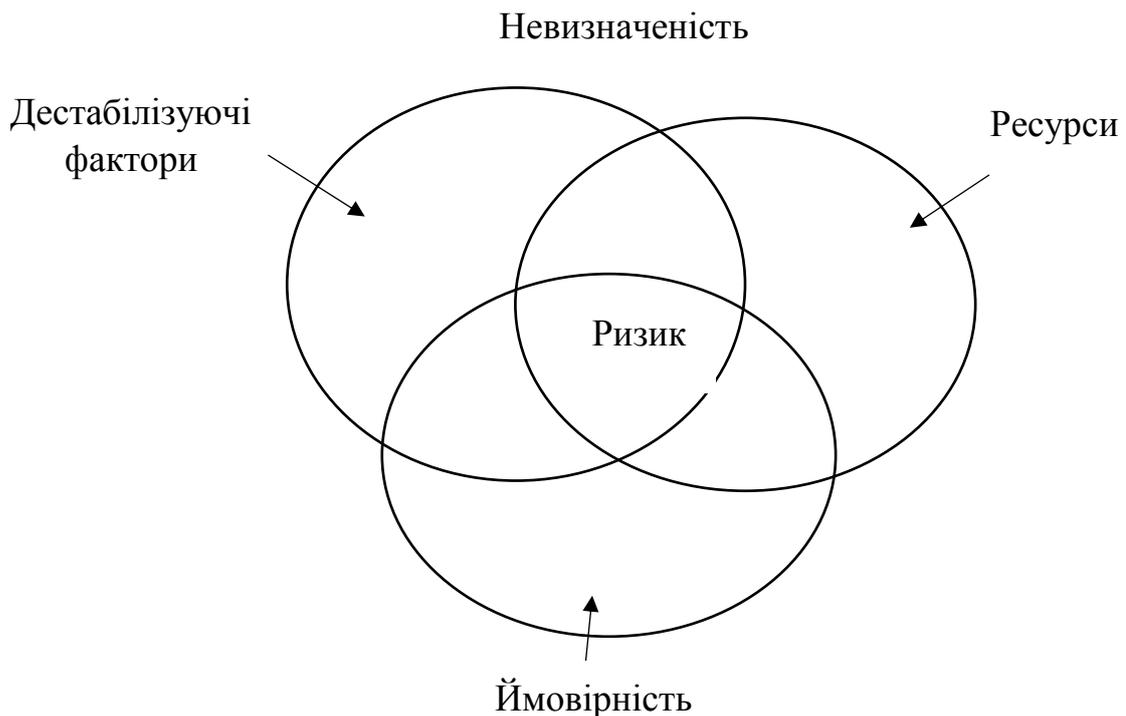

Рис. 1.4. Представлення поняття ризик на колах Ейлера

* Складено автором [16]

Складність класифікації ризиків перш за все полягає в їх різноманітності. Суб'єкти бізнесу, які в процесі свого функціонування відчувають вплив

різноманітних ризиків, можуть управляти ними, прогножуючи настання ризикової події та вживати заходи щодо зниження рівня ризику.

Ефективність організації управління ризиками залежить від ідентифікації їх місцезнаходження у загальній системі. Загалом, вивчення теоретичних, методологічних та практичних основ управління ризиками суб'єкта бізнесу на стадії їх нейтралізації, передбачає опрацювання сукупності проблемних питань, що можна об'єднати в наступні узагальнюючі групи, а саме [14]:

- визначення поняття нейтралізації ризику;
- обґрунтування базових цілей нейтралізації ризику та встановлення фінансово-правових наслідків такої дії;
- обґрунтування кількісних і якісних параметрів реалізації стратегії уникнення ризику;
- використання страхування для боротьби з фінансовими ризиками суб'єкта бізнесу;
- аналіз критеріїв диверсифікації та їх впливу на величину фінансових ризиків, які утримуються суб'єктом бізнесу.

Однією із найважливіших умов забезпечення стійкого зростання бізнесу та формування позитивних результатів його фінансової діяльності є існування ефективної системи фінансово-економічної безпеки, яка забезпечить захист суб'єкта від загроз.

Сьогодні фінансова безпека України знаходиться під загрозою. Адже всі складові забезпечення фінансової безпеки знаходяться в незадовільному стані. Банківська система України належить іноземним інвесторам, не створена єдина податкова система, постійною є розбалансованість державного бюджету. Все це та багато іншого створює загрозу фінансовій безпеці України, а, отже, і фінансовій безпеці бізнесу, як основної компоненти економіки держави [18].

Система економічної безпеки бізнесу включає сукупність взаємопов'язаних заходів управлінського, правового та економічного характеру, які здійснюються керівництвом з метою захисту фінансових інтересів бізнесу від загроз, які можуть привести до втрат ресурсів.

В цілому система економічної безпеки бізнесу передбачає:

- 1) високу фінансову ефективність, стійкість і незалежність роботи бізнесу;
- 2) розвиненість і конкурентоспроможність технологічної бази бізнесу;
- 3) високий рівень організації управління бізнесом;
- 4) жорсткий кадровий відбір; забезпечення відповідності екологічним стандартам;
- 5) ефективний механізм правового регулювання всіх напрямків діяльності бізнесу;
- 6) забезпечення інформаційної безпеки діяльності бізнесу;
- 7) гарантії безпеки працівників бізнесу, а також збереження його майна і професійних інтересів [10].

Проблема забезпечення стабільності системи економічної безпеки в умовах невизначеності різного роду середовища подібна до забезпечення стабільності показників стійкості фінансового стану, якості менеджменту, що все більше стає проблемою управління.

До внутрішніх ризиків і загроз, які впливають на систему фінансово-економічної безпеки бізнесу, відносяться навмисні або випадкові помилки менеджменту у сфері управління фінансами суб'єкта бізнесу та пов'язані з.

1. Вибором стратегії бізнесу.
2. Управлінням й оптимізацією активів і пасивів суб'єкта бізнесу (розробка, впровадження і контроль управління дебіторською й кредиторською заборгованостями, вибір інвестиційних проєктів і джерел їх фінансування, оптимізація амортизаційної й податкової політики) [16].

До зовнішніх ризиків і загроз можна віднести.

1. Суму акцій, боргів бізнесу небажаними партнерами чи підставними компаніями.
2. Наявність значних фінансових зобов'язань у бізнесу.
3. Нерозвиненість ринків капіталу та їхньої інфраструктури.
4. Нестабільність економіки.

5. Недостатньо розвинену правову систему захисту прав інвесторів і виконання законодавства.

6. Кризу грошової і фінансово-кредитної систем.

7. Недосконалість механізмів формування економічної політики держави [14].

Джерелами негативних впливів на систему фінансово-економічної безпеки бізнесу.

1. Свідомі або несвідомі дії окремих посадових осіб і суб'єктів господарювання (конкурентів, органів державної влади, міжнародних організацій).

2. Збіг об'єктивних обставин (наукові відкриття та технологічні розробки, форс-мажорні обставини).

Слід підкреслити, що категорія ризику стосовно забезпечення системи фінансово-економічної безпеки бізнесу включає дві важливих складові:

- 1) виявлення й оцінювання (має експертний, імовірнісний характер);
- 2) управління ризиком.

Управління ризиком – це передбачення можливих критичних фінансових ситуацій з метою попередження та мінімізації наслідків ризиків.

Таким чином, діяльність та активне функціонування суб'єктів бізнесу завжди пов'язана з ризиком. Ризик виступає насамперед як можлива небезпека невдачі дій, що вживаються стосовно забезпечення системи фінансово-економічної безпеки суб'єкта бізнесу.

Це означає, що основною метою управління ризиками має бути забезпечення системи фінансово-економічної безпеки бізнесу в процесі його функціонування й розвитку та запобігання зниженню його ринкової вартості, ліквідності, рентабельності чи платоспроможності. Саме у цьому положенні полягає методологічний зв'язок ризику та системи фінансово-економічної безпеки на рівні бізнесу [8].

1.3. Ризик-менеджмент в системі економічної безпеки бізнесу

Розглядаючи систему економічної безпеки бізнесу, варто зазначити, що серед науковців досі точиться дискусія щодо її сутності та складу, тобто чіткого універсального формулювання немає.

Таблиця 1.3

Наукові підходи до визначення системи економічної безпеки бізнесу

Визначення	Автор
комплексне поняття, до складу якого входять суб'єкти, об'єкти та механізм реалізації безпеки бізнесу	Камлик М.І. [77]
структурований комплекс стратегічних, тактичних та оперативних заходів, спрямованих на захищеність бізнесу від зовнішніх та внутрішніх загроз та на формування унікальних здатностей протистояти їм в майбутньому	Вовк В.В. [78]
організаційна підсистема бізнесу, що складається з сукупності організаційних, управлінських, технічних, правових і інших заходів, сукупності сил і засобів, направлених на забезпечення безпеки суб'єкта бізнесу, захисту законних інтересів його керівництва й інвесторів, сприяння забезпеченню стійкого розвитку бізнесу	Пригунов П.Я. [79]
сукупність взаємопов'язаних елементів, що складають єдине ціле. Вона містить такі складові елементи: суб'єкти безпеки, об'єкти безпеки, механізм забезпечення економічної безпеки	Прохорова В.В. [80]
система економічної безпеки бізнесу одночасно є способом її забезпечення і формою діяльності щодо такого забезпечення	Адаменко Т.М. [81]
комплекс організаційно-управлінських, технічних, режимних, профілактичних і пропагандистських заходів, спрямованих на кількісну реалізацію захисту інтересів бізнесу від зовнішніх та внутрішніх загроз	Концепція економічної безпеки споживчої кооперації України [82]
сукупність взаємопов'язаних елементів, які дозволяють здійснювати управління діяльністю бізнесу за рахунок мінімізації впливу на нього внутрішніх і зовнішніх загроз та досягнення ним поставленої стратегічної мети	Мігус І.П. [83]
ресурси захисту (власні: глава бізнесу, рада безпеки, персонал, служба охорони тощо, державні: силові міністерства, правові ресурси, засоби захисту, об'єкти захисту (продукція бізнесу, інформаційні потоки, основні та оборотні виробничі фонди, нематеріальні цінності, трудовий потенціал, ноу-хау, імідж суб'єкта бізнесу), органи державного та місцевого самоврядування, суспільні: громадські організації, фонди, рухи, засоби масової інформації тощо),	Локотецька О.В. [84]

Як бачимо, кожен науковець з різного боку розглядав систему економічної безпеки бізнесу, адже всі наукові судження не суперечать загальноприйнятому тлумаченню поняття «система» та означає в перекладі з грецької «ціле, складене з окремих частин, об'єднання». Тобто система – це множинна кількість елементів, які знаходяться у відносинах і зв'язках один з одним, що утворює єдність, цілісність.

Необхідність у використанні терміну «система» виникає тоді, коли потрібно підкреслити, що щось є великим, складним або неповною мірою зрозумілим, але при цьому цілим, єдиним. На відміну від понять «безліч», «сукупність» поняття системи підкреслює впорядкованість, цілісність, наявність закономірностей побудови, функціонування та розвитку.

З огляду на дослідження різних авторських підходів до визначення системи економічної безпеки бізнесу, варто сформулювати своє бачення, тобто система економічної безпеки бізнесу – це сукупність заходів економічного захисту бізнесу та його власників.

У повсякденності термін «система» використовується різноманітно. На рисунку 1.5 продемонстровано приклади використання терміну «система» у різних напрямках людської діяльності, зокрема й економічній безпеці бізнесу.

Зауважимо, що система економічної безпеки кожного бізнесу є індивідуальною, її повнота і дієвість залежать від нормативно-правового поля, в якому працює бізнес, від обсягів та доступності матеріальних, фінансових, техніко-технологічних та інтелектуальних ресурсів, від встановлених принципів корпоративної культури та єдності бачення й розуміння візії власників і топ-менеджменту щодо безпеки бізнесу, а також від професійності служб безпеки.

□

Рис. 1.5. Приклади застосування терміну «система» у повсякденній практиці людської життєдіяльності

*Складено автором [23]

Зауважимо, що система економічної безпеки кожного бізнесу є індивідуальною, її повнота і дієвість залежать від нормативно-правового поля, в якому працює бізнес, від обсягів та доступності матеріальних, фінансових, техніко-технологічних та інтелектуальних ресурсів, від встановлених

принципів корпоративної культури та єдності бачення й розуміння візії власників і топ-менеджменту щодо безпеки бізнесу, а також від професійності служб безпеки.

Архіважливим елементом системи економічної безпеки є управління ризиками. Тема управління ризиками найбільш актуальна для промислового бізнесу за рахунок того, що вони мають значний майновий виробничий комплекс, який постійно підпадає під вплив ризиків. Однак, рівень розвитку системи ризик-менеджменту є низьким, а кількість суб'єктів бізнесу, на яких реально існує ризик-менеджмент є малою.

Основною причиною низького розвитку ризик-менеджменту у бізнесі є той факт, що ризик-менеджмент є досить вартісним й складним процесом. Для маленьких компаній він буде значною частиною витрат, при цьому специфіка їх бізнесу зазвичай не потребує системи управління ризиками. За результатами дослідження мало суб'єктів бізнесу в Україні приділяють увагу ризик-менеджменту – так стверджують страхові брокери, консалтингові фірми, рейтингові агентства, сюрвейери [19].

Одним з головних елементів системи фінансово-економічної безпеки бізнесу є управління фінансовими ризиками. Управління ризиками – це процес організації роботи з попередження можливих ризиків та розробки ефективних методів усунення негативних наслідків їх настання з метою забезпечення конкурентоспроможності та стабільної діяльності.

Алгоритм управління ризиками:

- виявлення ризику;
- оцінка ступеня впливу ризику на суб'єкт бізнесу;
- визначення методів та інструментів управління ризиком;
- усунення ризику або зниження рівня його впливу на бізнес;
- моніторинг і контроль [20].

Етап виявлення ризиків передбачає визначення у процесі функціонування бізнесу, кількості та встановлення того, які саме ризики можуть виникнути. Ризики безпосередньо залежать від обраного сегменту міжнародного ринку;

країни-партнера; кількості конкуруючих підприємств; законодавчої бази цієї країни і т.д.

Важливим етапом в процесі управління ризиками, звичайно виступає оцінка рівня ризику. Тому що, для того, щоб ефективно та правильно управляти ризиками, спочатку необхідно їх проаналізувати та оцінити.

Розрізняють два види оцінки ризику: якісний та кількісний аналіз. Якісний аналіз ризиків дозволяє заздалегідь визначити джерела їх виникнення. Перевага якісного аналізу ризиків полягає саме в тому, що вже на початкових етапах, можливо оцінити ступінь ризику при здійсненні тієї чи іншої діяльності.

Після проведення якісного розгляду здійснюють кількісне дослідження ризику, розраховуються числові значення величин одиничних ризиків. Вираховується ймовірна шкода, кінцевою стадією вважається формування системи антиризикових подій та обчислення їх вартісного еквіваленту. Найбільш часто використовуваними методами кількісного аналізу ризиків є статистичні методи, метод експертних оцінок, аналітичні методи, метод аналогів [22].

Кількісна міра ризику визначається такими основними показниками, вибір яких здійснює керівництво конкретного бізнесу [8]:

- абсолютним рівнем втрат (величина можливих втрат у матеріально-речовій або вартісній формі);
- відносним рівнем втрат (коефіцієнт ризику ($K_{\text{ризик}}$)).

Спосіб розрахунку $K_{\text{ризик}}$ допомагає розрахувати, яка величина доходу припадає на 1 грн збитку:

$$K_{\text{ризик}} = (\text{очікуваний прибуток}) / (\text{очікуваний збиток}) \quad (1.1)$$

Способи впливу на ризики в бізнесі можна застосовувати в рамках реалізації наступних двох стратегій ризик-менеджменту [16]:

1. Зниження ступеня ризику, що припускає виконання різного роду попереджувальних організаційно-технічних заходів (диверсифікації, лімітування, резервування коштів і ін.). Одним з окремих випадків такої групи методів є передача зовнішньоторговельного ризику (страхування, фінансові гарантії, внесення в текст контрактів (договорів) спеціальних застережень, що зменшують власну відповідальність при настанні непередбачених подій або передають ризик контрагенту).

2. Прийняття всього або частини ризику (отримання кредитів або позик для компенсації збитків та відновлення виробництва, отримання державних дотацій та ін.). Під час вибору методів, які відносяться до даної стратегії, доцільно додатково реалізовувати цієї, спрямовані на компенсацію можливого збитку (створення резервних фондів: фонди самострахування або фонд ризику) [21].

Управління ризиком у цілях фінансово-економічної безпеки бізнесу включає в себе такі методи:

- усунення або запобігання ризику. Очевидно, що потрібно уникати ризику невиконання зобов'язань, неповернення кредиту та інше;
- зменшення несприятливого впливу різних факторів на результати виробництва і в цілому у процесі діяльності;
- використання методу страхування ризику;
- оволодіння ризиком. Це найбільш дієвий метод ризикового менеджменту, застосування якого доцільно і навіть необхідно, коли потенційні втрати незначні, коли робиться все можливе для попередження або зниження шкоди від впливу непередбачених обставин [8].

Щоб ефективно здійснювати процедуру управління ризиками суб'єкту бізнесу спочатку необхідна побудова злагодженої системи управління ризиками.

За результатами проведеного дослідження консалтингової компанії Gartner, аж 87% з опитаних контрольно-ревізійних відділів повідомили, що їх

суб'єкт бізнесу використовує модель «трьох ліній захисту» (3LOD) в управлінні ризиками (рис.1.6) [24].

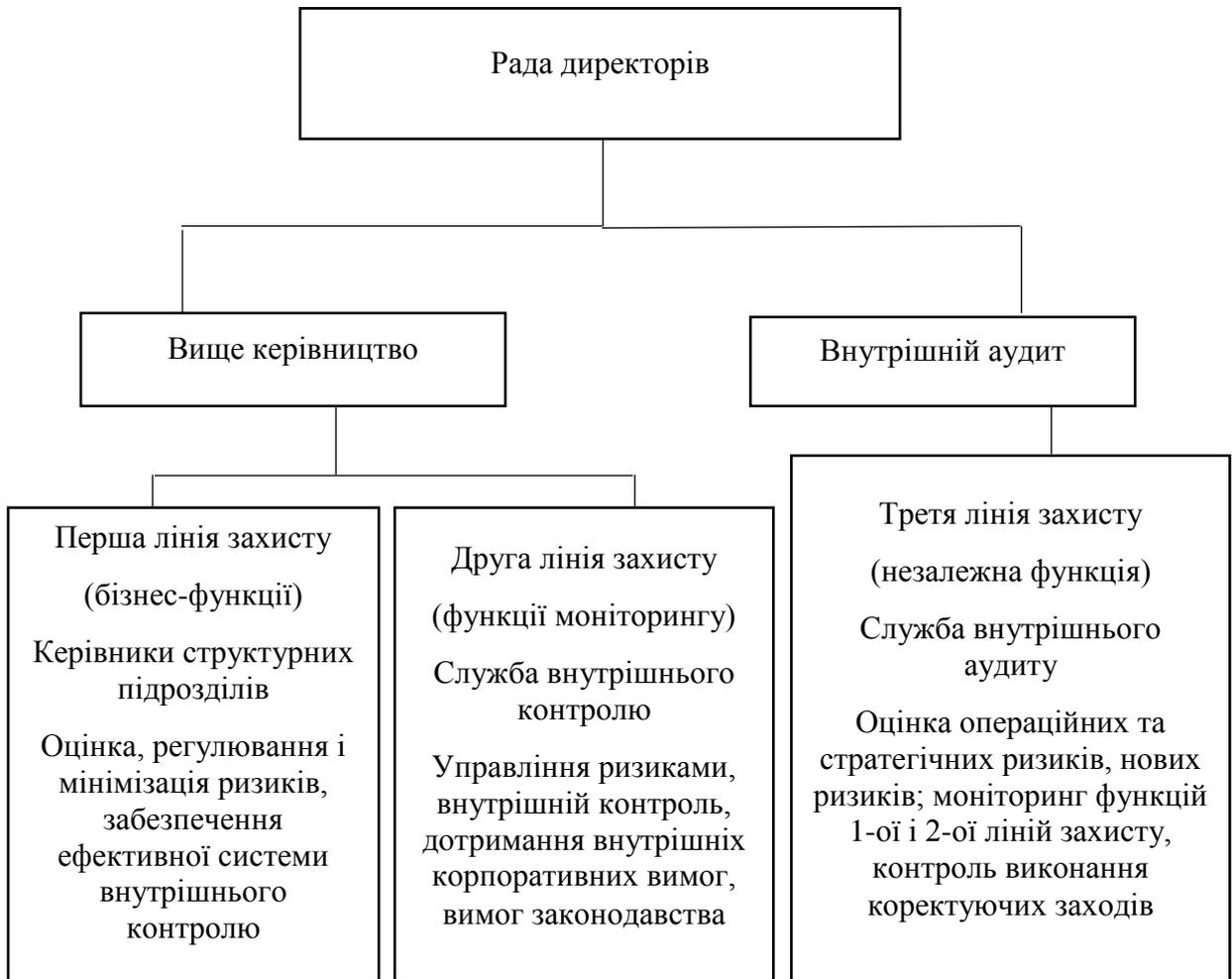

Рис. 1.6. Модель «Трьох ліній захисту»

* Складено автором [24]

Відповідно до рисунку 1.6 керівники структурних підрозділів грають роль першої лінії захисту, виявляючи ризики і впроваджуючи засоби їх контролю. Команди управління ризиками та внутрішнього контролю служать другою лінією захисту, проводячи нагляд і контроль за процесами управління ризиками. Внутрішній аудит є третьою лінією захисту, контролюючи загальну картину ефективності засобів контролю та управління ризиками.

Можна констатувати вплив ризиків, небезпек і загроз на функціонуванням системи економічної безпеки бізнесу. Ефективне управління ризиком у межах

діяльності системи економічної безпеки здатне нівелювати негативні прояви та дозволить скористатись позитивними наслідками.

Водночас, вплив небезпек і загроз на стан системи економічної безпеки є негативним, оскільки сам факт їх існування у зовнішньому та внутрішньому середовищі функціонування бізнесу є причиною для значних витрат ресурсів забезпечення системи економічної безпеки на протидію негативних впливів ризиків. Застосовуючи сучасні методи стратегічного управління, бізнесу необхідно розробляти та реалізовувати фінансову стратегію, за допомогою якої дотягатиметься фінансово-економічна безпека суб'єкта бізнесу.

Загалом існує п'ять можливих стратегій, які можуть бути використані для оптимізації рівня фінансових ризиків за побудови фінансової стратегії суб'єкта бізнесу, які наведено на рис. 1.7 [15].

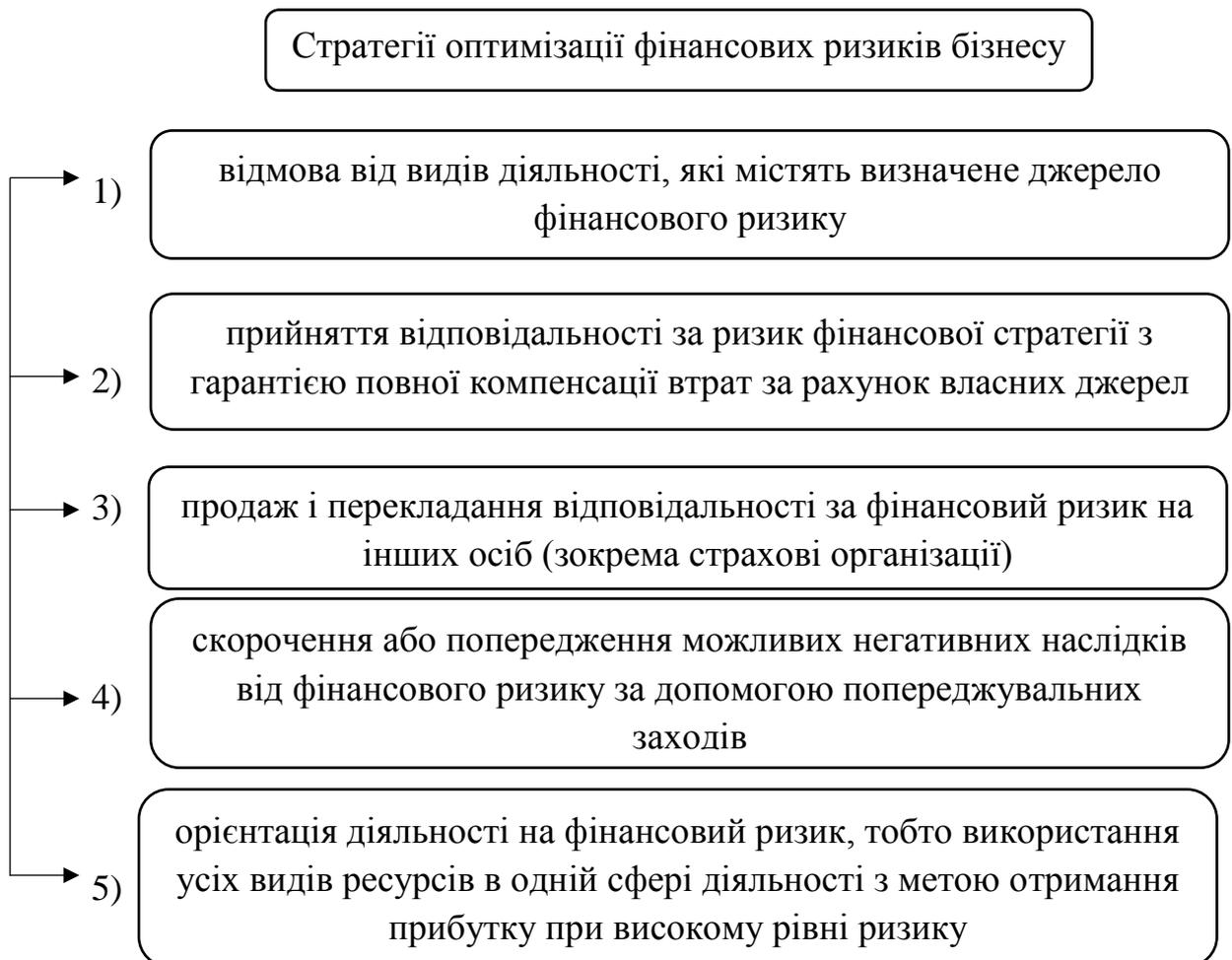

Рис. 1.7. Види стратегій для оптимізації фінансових ризиків компанії

* Складено автором [21]

В основі забезпечення фінансової безпеки бізнесу лежить концепція системного поєднання функцій контролю, планування, зворотного зв'язку та інформаційного забезпечення.

Сутність контролінгу фінансової безпеки суб'єкта бізнесу визначено як самоорганізовану систему, що забезпечує інтеграцію, організацію і координацію всіх фаз управління фінансовою безпекою. Основними функціями контролінгу фінансової безпеки бізнесу є планування, інформаційне забезпечення, контроль, аналіз.

Процес планування забезпечення фінансово-економічної безпеки включає:

- 1) оцінку ризиків і загроз економічній безпеці, які мають політико-правовий характер;
- 2) оцінку поточного рівня забезпечення фінансової безпеки;
- 3) оцінку ефективності запобігання можливій шкоді від негативних дій;
- 4) планування комплексу заходів із забезпечення фінансово-економічної безпеки і розробку рекомендацій стосовно його реалізації;
- 5) бюджетне планування практичної реалізації пропонованого комплексу заходів;
- 6) оперативну реалізацію запланованих дій у процесі здійснення суб'єктом бізнесу фінансово-господарської діяльності [13].

До основних методів забезпечення фінансово-економічної безпеки суб'єкта бізнесу слід віднести: збір та обробку аналітичної інформації про міжнародний досвід та заходи забезпечення безпеки, аналіз, постійний моніторинг та прогнозування умов, загроз, небезпек та індикаторів фінансової безпеки [8].

Таким чином, ефективне управління системою фінансово-економічної безпеки бізнесу залежить від зваженості підходів до оцінки ризиків в процесі вибору того чи іншого управлінського рішення. У цілому сучасний бізнес повинен управляти фінансовими ризиками, які виникають через різні дестабілізуючі чинники. Для забезпечення фінансово-економічної безпеки і

можливості передбачення ризиків бізнесу повинна існувати система управління фінансово-економічною безпекою в цілому. Для кожного суб'єкта бізнесу головним завданням є розробка ефективної стратегії розвитку фінансово-економічної безпеки, яка характеризується тісним взаємозв'язком і взаємообумовленістю її окремих складових і тому при прийнятті управлінських рішень потрібно враховувати цей взаємовплив одних факторів з іншими.

Висновки до розділу 1

Отже, у першому розділі магістерської роботи розкрито теоретико-методичні засади економічної безпеки та ризик-менеджменту бізнесу.

Загалом, безпека має декілька рівнів: міжнародний, національний та приватний. Саме економічній безпеці належить чинне місце серед усіх складових національної безпеки. Так, як існує взаємозалежність між розвитком бізнесу та забезпеченням функціональних складових безпеки держави, то економічну безпеку бізнесу необхідно розцінювати як внутрішній складник економічної безпеки первинної ланки економіки.

З'ясовано, що питанням вивчення економічної безпеки бізнесу займалося чимало вітчизняних та зарубіжних вчених і врешті-решт єдиної думки щодо визначення категорії економічна безпека бізнесу так і не дійшли. Проаналізувавши наукові доробки авторів, досліджено, що економічна безпека бізнесу – це стан захищеності його життєво важливих інтересів від недосконалих законів, нечесної конкуренції, некомпетентних рішень, а також здатність протистояти зовнішнім та внутрішнім загрозам, реалізуючи мету своєї діяльності.

Наголошено, що діяльність суб'єктів бізнесу завжди пов'язана з ризиком. Як правило, найбільший прибуток приносять операції з підвищеним рівнем ризику. Але, паралельно, зі зростанням рівня ризику збільшується загроза втрати фінансової стійкості й банкрутства суб'єкта бізнесу. Серед дестабілізуючих факторів системи економічної безпеки бізнесу виділено ризик

(як ймовірність виникнення обставин, що можуть спричинити небезпеку), небезпеку (як реальну можливість нанесення шкоди, збитку) та загрозу (як реальний намір нанесення збитку).

Однією із найважливіших умов забезпечення стійкого зростання бізнесу та формування позитивних результатів його фінансової діяльності є існування ефективної системи економічної безпеки, яка забезпечить захист суб'єкта від загроз. Кожен науковець з різного боку розглядав систему економічної безпеки бізнесу, водночас всі наукові судження не суперечать загальноприйнятому тлумаченню поняття «система».

З огляду на дослідження різних авторських підходів до визначення системи економічної безпеки бізнесу, сформувано своє бачення, тобто система економічної безпеки бізнесу – це сукупність заходів економічного захисту бізнесу та його власників. Система економічної безпеки бізнесу включає сукупність взаємопов'язаних заходів управлінського, правового та економічного характеру, які здійснюються керівництвом з метою захисту фінансових інтересів бізнесу від загроз, які можуть привести до втрат ресурсів.

З'ясовано алгоритм управління ризиками, який включає в себе виявлення ризику, оцінку ступеня впливу ризику на суб'єкт бізнесу, визначення методів та інструментів управління ризиком, усунення ризику або зниження рівня його впливу на бізнес та моніторинг і контроль.

Таким чином, застосовуючи сучасні методи стратегічного управління, бізнесу необхідно розробляти та реалізовувати фінансову стратегію, за допомогою якої досягатиметься фінансово-економічна безпека суб'єкта бізнесу. Загалом існує п'ять можливих стратегій, які можуть бути використані для оптимізації рівня фінансових ризиків за побудови фінансової стратегії суб'єкта бізнесу. Сьогодні особливий вплив на систему економічної безпеки будь-якого суб'єкта бізнесу має пандемія COVID-19 і дослідження та оцінка її впливу на бізнес є надзвичайно актуальним та важливим моментом.

РОЗДІЛ 2

ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ БІЗНЕСУ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

2.1. Вплив пандемії на діяльність промислових підприємств в Україні

Сьогодні економічні суб'єкти господарювання, незалежно від форми власності, характеризуються наявністю постійного ризику та загроз. Вони безпосередньо пов'язані з динамікою зовнішнього та внутрішнього середовища їх функціонування. Особливий вплив на систему фінансово-економічної безпеки суб'єктів бізнесу сьогодні має пандемія COVID 19. Підвищення рівня ризиків у процесі діяльності потребує від суб'єктів господарювання формування середовища фінансової безпеки та визначення основних факторів впливу на їх безпеку.

Пандемія COVID-19 – шок, який значною мірою прискорив та посилив падіння показників економічного зростання у світі. Аби зупинити поширення вірусу, більшість країн ввели жорсткі обмеження на пересування, і це майже повністю зупинило економічну активність, посиливши накопичені раніше економічні проблеми.

Загальна політика «відкритих дверей», як продукт глобалізації, зазнала кризи. Суттєво порушилося сполучення між країнами: усі види пасажирських перевезень практично повністю призупинені через закриття кордонів для боротьби з пандемією, а вантажні перевезення значно ускладнені. У результаті відбувається скорочення обсягів комерційного обміну між країнами, з відповідними наслідками для економічної безпеки країн. Якщо стабілізаційні заходи не дадуть очікуваного результату, то можливе застосування більш суворіших заходів. Це призведе до жорсткої економії та серйозної соціальної й політичної нестабільності з можливістю нової економічної кризи [25].

Вплив епідемій на розвиток економіки та цивілізації загалом досліджували у своїх працях Кеннінг Д., Брейнерд Е., Зіглер М., Белл К., Льюїс М., Блум Д., та багато інших. При цьому, слід зазначити, що в сучасних умовах інтенсивної глобалізації епідемії можуть мати серйозніші, небезпечніші та значно триваліші економічні наслідки [26].

Сучасні епідемії відбуваються у глобально пов'язаному світі з миттєвою швидкістю, що може значно вплинути на упевненість і можливості бізнесу навіть при незначних масштабах епідемії. Деякі галузі економічної діяльності, варто згадати туризм, реагують миттєво, і глобальні очікування інвесторів щодо безпечного й контрольованого інвестиційного клімату піддаються сумніву [27].

За таких умов виникає необхідність у визначенні кола питань, які дозволяють переглянути важливі засадничі принципи в організації як соціального, політичного, культурного, економічного життя в глобальних умовах, так і у сфері безпеки. Це, безумовно, стане поворотним моментом у реалізації зовнішньої політики держав та стане причиною зміни міжнародної системи, яка безпосередньо вплине на всі національні та міжнародні інститути економіки та безпеки.

Існують значні відмінності між випадками дестабілізації бізнесу, що викликані природними, антропогенними, технологічними або експлуатаційними ризиками та загрозами, і ситуаціями, які виникають в результаті пандемії. Ці відмінності пов'язані зі серйозністю і тривалістю пандемії, що змушує організації виходити за рамки традиційних стратегій планування стійкого функціонування.

Компанії повинні враховувати фактори планування в умовах пандемії в своїй діяльності з управління стійкістю, щоб забезпечити комплексне реагування і збереження свого функціонування. Відмінності між традиційними випадками дестабілізації бізнесу та дестабілізацією бізнесу через пандемію представлені в таблиці 2.1 [35].

Таблиця 2.1

Відмінності між звичайною кризою та кризою внаслідок пандемії

Параметр	Традиційна дестабілізація бізнесу	Дестабілізація бізнесу через пандемію
Масштаб	Криза локалізована: зачіпає окрему фірму, регіон, підприємство, робочу силу	Системний характер: під впливом виявляється кожен, включаючи робочу силу, замовників, постачальників і конкурентів
Швидкість розповсюдження	Як правило, криза стримується та ізолюється досить оперативно, як тільки визначена конкретна причина її виникнення	Стрімке поширення по всіх ринках і країнах – глобальна ланцюгова реакція з серйозним надскладним ефектом
Тривалість	Як правило, криза є нетривалою, може тривати менше тижня	Розширена і більш тривала дія; перебої можуть тривати до декількох місяців
Брак робочої сили	Може призвести до тимчасової нестачі або переорієнтації робочої сили на інші завдання	Може призводити до швидко зростаючої значної нестачі робочої сили
Зовнішнє узгодження	Може потребувати здійснення узгоджених дій з представниками державних і правоохоронних органів, а також з працівниками охорони здоров'я	Вимагає злагодженої роботи з представниками державних і правоохоронних органів, а також з медичними працівниками в декількох регіонах
Доступність інфраструктури	Потребує доступність базової інфраструктури (наприклад, електроенергія, громадський транспорт, зв'язок і інтернет) для реалізації основних бізнес-стратегій	Може обмежувати доступ до інфраструктури в міру збільшення масштабів пандемії, особливо якщо інші компанії відчувають аналогічні труднощі

Беручи до уваги серйозність епідеміологічної ситуації у світі, бізнес повинен розробити спеціальні заходи з управління ризиками. Вони мають стати важливими механізмами, за допомогою яких компанії можуть погоджувати свої дії з центральною і місцевою владою, окрім власної концепції на реагування у надзвичайних ситуаціях та кризового управління, з метою прийняття дієвих заходів у відповідь на сучасні обставини [28].

Економічна безпека стала одним із найбільш постраждалих з порушених пандемією секторів. Досі важко спрогнозувати, які далекосяжні та

довгострокові наслідки матиме спалах пандемії COVID-19 для світової економіки. Брак інформації про можливі наслідки, швидкість та непередбачуваність її поширення, робить необхідним пошук оптимального балансу між швидкими діями з протидії пандемії та захистом від надмірної поспішності, що може в багато разів погіршити становище.

Дослідження, проведені з оцінки масштабів економічних втрат, пов'язаних з пандеміями, свідчать про те, що економічний ефект, викликаний ними, триває від 3 до 4 років [29].

Тривалість і тяжкість цих наслідків мають вирішальне значення для компаній, які і до кризи були вразливими в силу різних зовнішніх і внутрішніх ризиків, небезпек та загроз. Ще складніше, якщо вони знаходяться серед секторів, найбільш сильно постраждалих від заходів щодо стримування пандемії, і в даний час піддаються перевірці на міцність.

З наслідками пандемії з різними наслідками зіткнулися всі країни, ринки, підприємства, компанії та інші економічні інститути. Це легко пояснюється досить швидкою інтеграцією у світову економіку, за допомогою міжнародної торгівлі, міграції робочої сили, фінансових потоків.

Згідно з прогнозами Euler Hermes очікується, що в усіх регіонах і країнах буде спостерігатися двозначне зростання неплатоспроможності, при цьому найбільші сплески будуть відзначені в Північній Америці (+56% до кінця 2021 року), а потім у Центральній і Східній Європі (+35%) та Латинській Америці (+33%). В Азії до 2021 року очікується збільшення на 31%, а в Західній Європі – на 32% [30].

Швидкість, з якою розвивається нинішня криза, свідчить про значну глибину та тривалість занепаду. Базовий прогноз передбачає скорочення світового ВВП на 5,2% у 2021 році [31].

Своєрідним відображенням безпеки фінансової системи країни як сукупності видів фінансових відносин є й індекс фінансового стресу в країні. Динаміку змін індексу фінансового стресу варто відстежувати, намагаючись прогнозувати фінансові перспективи розвитку як країни, так і суб'єктів бізнесу.

Україна протягом останніх дванадцяти років не один раз перебувала у стані достатньо гострого фінансового стресу. Це негативно впливало на фінансову стійкість та фінансове забезпечення у процесі ведення діяльності багатьох українських суб'єктів господарювання. Останній негативний сплеск був у червні 2021 року й пов'язаний з початком карантину через COVID-19. У зв'язку з цим українському бізнесу варто очікувати нові загрози для фінансово-економічної безпеки своїх підприємств та намагатися оперативно розробляти заходи, спрямовані на мінімізацію ймовірних втрат від них [32].

Аналізуючи стан української промисловості у 2020 році, констатуємо, що внаслідок пандемії вона перебуває у важкому становищі. Адже попри її зростання впродовж 2016–2018 років та незначне падіння у 2019 році, у 2020 році відбулося суттєве скорочення промислового виробництва (табл. 2.2) [17].

Таблиця 2.2

Індекси промислової продукції в Україні у 2015–2020 рр., %

Період	Місяць (період) до відповідного місяця (періоду) попереднього року					
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Січень-квітень	83,2	103,9	99,7	104,7	101,0	92,1
Січень-липень	84,1	102,3	101,3	104,1	101,4	92,3
Січень-жовтень	86,6	103,2	101,4	103,4	100,8	93,2
Січень-грудень	87,7	104,0	101,1	103,0	99,5	94,8

Отже, за період січень-квітень скорочення промислового виробництва відбулося на 7,9%, за січень-липень – на 7,7 %, за січень-жовтень – на 6,8 %, а за період січень-грудень – на 5,2 %. Наслідком такого глибокого падіння було зниження економічної активності у квітні – травні 2020 року.

У таблиці 2.3 наведено індекси промислової продукції за видами діяльності та основними промисловими групами за 2020 рік [17].

Таблиця 2.3

Індекси промислової продукції за видами діяльності та основними
промисловими групами (ОПГ) за 2020 рік, %

Показник	Грудень 2020 р. до листопада 2020 р.	Грудень 2020 р. до грудня 2019 р.	2020 р. до 2019 р.
За видами діяльності			
Промисловість	102,8	104,8	94,8
Добувна та переробна промисловість	100,9	102,8	94,2
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	104,2	105,4	96,9
Переробна промисловість	99,7	101,8	93,1
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	113,1	115,8	98,7
За основними промисловими групами			
Товари проміжного споживання	103,4	111,4	95,9
Інвестиційні товари	111,7	89,6	78,4
Споживчі товари короткострокового використання	92,2	101,9	97,8
Споживчі товари тривалого використання	101,4	119,4	97,9
Енергія	108,3	105,4	97,3

Таким чином, найбільшого падіння зазнав такий сектор, як переробна промисловість (на 6,9%), а найменшого – постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря (на 1,3%). При цьому інвестиційні товари, які в межах однієї країни в сукупності утворюють її показник потужності виробництва, за рік скоротилися на 21,6% [17].

Крім зниження обсягів промислового виробництва, у 2020 році відбулося й зниження обсягів реалізованої промислової продукції на 17,8% (табл. 2.4) [17].

Таблиця 2.4

Обсяг реалізованої промислової продукції в Україні за 2020 рік

Продукція (товари, послуги)	2016 рік		2017 рік		2018 рік		2019 рік		2020 рік	
	млн грн	% до підсумку								
Промисловість	2158030	100,0	2625863	100,0	3045202	100,0	3019383	100,0	2479337	100,0
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	240150	11,1	323530	12,3	391471	12,8	402233	13,3	355018	14,3
Переробна промисловість	1312729	60,8	1627504	62,0	1885406	61,9	1828327	60,6	1603801	64,7
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	580354	26,9	646568	24,6	736103	24,2	749799	24,8	485436	19,6
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	24797	1,2	28260	1,1	32222	1,1	39025	1,3	35083	1,4

Отже, у 2020 році відбулося зменшення обсягів реалізованої промислової продукції, зокрема добувної промисловості та розроблення кар'єрів – на 14,3 %, переробної промисловості – на 12,3 %, постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря – на 19,6 %, водопостачання; каналізація, поводження з відходами – на 1,4 %.

Тепер вже можна однозначно сказати, про те, що низку негативних подій, явищ, загроз для промислових підприємств України було і ще буде безпосередньо обумовлено як самою коронавірусною інфекцією, так і заходами протидії пандемії COVID-19.

2.2. Ризики суб'єктів бізнесу, спричинені пандемією

За оцінками експертів, варто очікувати одного із трьох можливих базових сценаріїв впливу пандемії:

- 1) оптимістичного – з падінням національної економіки на 6%;
- 2) базового – з падінням національної економіки на 7%
- 3) песимістичного – з падінням національної економіки на 11% [33].

Найбільших збитків зазнали такі галузі, як транспортні перевезення, роздрібна торгівля та промисловість, в той час, як діяльність сільського господарства постраждала найменше. Крім того, варто також наголосити й на тих ризиках, які виникатимуть в умовах посткарантинної економіки. Вона вимагатиме різних стимулюючих заходів з боку держави.

У розвинутих країнах вже готують пакети, які мають на меті зменшити негативний вплив кризи, в розмірі 20–25% ВВП, а у країнах, що розвиваються антикризові пакети становлять 10–15% ВВП. Україна сформувала резервний фонд у розмірі 60 млрд грн – це приблизно 1,5% ВВП, і цього, звичайно, вкрай замало

Тому доцільним є розгляд можливого негативного впливу певних видів ризику на діяльність суб'єктів бізнесу як у карантинних, так і в посткарантинних умовах (табл.2.5) [34].

Таблиця 2.5

Вплив ризиків на результати діяльності суб'єктів бізнесу

Вид ризику	Вплив ризику на очікуваний прибуток бізнесу
1	2
Фінансово-економічні	
Змінність попиту споживачів	Через зниження рівня доходів населення змушене відмовлятися від певних видів товарів і переорієнтовуватися на придбання лише життєво необхідних товарів
Скорочення попиту на продукцію	Скорочення попиту внаслідок зростання цін або обмеження карантинними заходами діяльності основних споживачів. Наприклад, вітчизняні виробники харчових продуктів зазнали швидкого зниження попиту з боку секторів харчової промисловості, ресторанного бізнесу та кафе

Продовження табл. 2.5

1	2
Зростання обсягів виробництва продукції в конкурентів	Зменшення обсягів продажу окремих видів товарів
Попит і спроможність споживачів до купівлі товарів	Зменшення обсягів продажу продукції
Порушення ланцюгів поставок	Для забезпечення нормальної роботи промислових підприємств необхідні імпортні матеріали. Їх постачання може бути порушене через більш масштабні проблеми в глобальній системі дистрибуції, наприклад перебої в роботі транспорту та портів
Зменшення обсягів експорту	Обмеження на подорожі по всьому світу та обмеження, пов'язані із карантинном, у найбільших країнах – торгових партнерах України впливатимуть на споживання та витрати. Тому попит на продукцію, зокрема переробної промисловості, скорочуватиметься
Зростання ставки дисконтування для майбутніх грошових потоків	COVID-19 може спричинити суттєвий вплив на ставку дисконтування, що використовується для дисконтування прогнозних грошових потоків як для розрахунку VIU (вартості при використанні), так і FVLCD (справедливої вартості за вирахуванням витрат на вибуття). Через збільшення економічної невизначеності оцінка майбутніх грошових потоків може значно ускладнитися для багатьох промислових підприємств
Валютний ризик	Компанії, які мають значні обсяги продажів або закупівель в іноземних валютах, можуть зазнати негативного впливу змін валютних курсів
Невдалий вибір об'єкта для інвестицій	В умовах пандемії може призвести до часткової чи повної втрати інвестиційних коштів
Невдалий вибір фінансових інструментів для інвестування	Призводить до збільшення витрат, зменшення доходів і прибутків від інвестування у фінансові активи, а також до можливості втрати всього інвестованого капіталу
Міжнародні ризики	
Залежність від імпорту	Наприклад, виробники сільськогосподарської продукції можуть зазнати суттєвих збитків через сильну залежність сектора від імпортного обладнання та засобів захисту рослин
Комерційні ризики	
Ризик непередбаченої конкуренції (поява нових конкурентів; наявність тіньового ринку)	Не всі промислові підприємства здатні вижити в складних соціально-економічних умовах, обумовлених пандемією. Як наслідок, відбуватиметься перерозподіл частки ринку через її захоплення конкурентами, що швидше адаптувалися до нових умов функціонування

Продовження табл. 2.5

1	2
Виробничі ризики	
Підвищення цін на окремі види сировини; збої у графіку закупок/ постачання сировини; використання імпортованих матеріалів чи унікальних ресурсів	Дана група постачальницьких ризиків призводить до перебоїв у виробництві внаслідок затримок на митниці, зростання собівартості внаслідок від зміни курсу валют тощо. А також до значної залежності від постачальника та диктування ним умов взаємодії. Внаслідок цього промислові підприємства несуть додаткові витрати
Фізичний знос обладнання; недотримання технологічного режиму; асортимент	Процес оновлення технічного забезпечення виробництва та технологій значно ускладнився через упровадження низки карантинних заходів. Несвоєчасність їх реалізації призведе до зупинок обладнання, техногенних аварій, зростання браку, втрат сировини, зниження якості промислової продукції, підвищення витрат на охорону праці і природоохоронну діяльність тощо. Зазначене обумовить додаткові витрати, що для промислових підприємств стане суттєвим фінансовим навантаженням
Соціальні ризики	
Погіршення рівня кваліфікації кадрів після перенесення коронавірусної хвороби	Зменшення продуктивності праці, зростання браку під час виробництва продукції
Скупчення працівників у закритих приміщеннях	Зниження фізичного та психічного здоров'я співробітників
Зниження попиту на українську продукцію, що прямує на експорт	Скорочення робочих змін, тимчасове припинення діяльності та розірвання трудових договорів
Зменшення фінансового запасу міцності	Урізання видатків на соціальні програми

Перелік установлених у таблиці 2.5 видів ризиків в умовах зростаючого впливу пандемії COVID-19 на діяльність промислових підприємств в Україні не є обмеженим [35].

Крім того, між деякими із них складно провести жорсткий розподіл кордонів та віднести їх до якоїсь конкретної групи, тому що всі вони знаходяться у взаємозв'язку, паралельно змінюючи чи доповнюючи один одного, або можуть бути складовою частиною один одного.

Для виявлення нових ризиків або встановлення результатів негативного впливу вже ідентифікованих ризиків менеджменту, очільникам відповідних міністерств, уряду необхідно організувати різні заходи щодо аналізу ризиків (ідентифікація, моніторинг, оцінка та контроль) та характеризувати конкретні

дії в умовах ризику (зменшення ризику, запобігання ризику, утримання або обмеження ризику).

При чому для оцінки ризиків важливо застосовувати як якісний, так і кількісний аналіз. Якісний аналіз дає змогу виявити чинники та зони ризику. В свою чергу кількісний аналіз є менш суб'єктивним і може чітко визначити ступінь дії окремих видів ризику. Доцільно розглянути такі наявні методи оцінки ризиків, як: експертний, статистичний, доцільності витрат, аналітичний, сценаріїв, економіко-статистичний, розрахунково-аналітичний, аналогів, чуттєвості, Монте-Карло [36].

Таким чином, вирішення проблем, пов'язаних із пандемією COVID-19 та супутніми з нею ризиками для суб'єктів бізнесу вимагає від уряду країни та керівників бізнесу прийняття нестандартних, нових та незнайомих інколи рішень. Адже сучасні ризики порушили соціально-економічні процеси на базовому мікрорівні в усіх сферах суспільного життя, у функціонуванні десятків мільйонів компаній, організацій і, звичайно, в житті мільярдів людей.

Варто наголосити на тому, що український бізнес увійшов в пандемію COVID-19 із суттєвим багажем різних проблем і в економіці, і в політиці і в соціальній сфері. Серед яких, зокрема, варто виділити такі, що стосуються неефективної роботи більшості промислових підприємств та інших суб'єктів бізнесу, котрі вже давно потребували змін, таких як реструктуризації або закриття.

Отже, враховуючи невизначеність часових рамок, пов'язаних із тривалістю пандемії COVID-19, покращення ситуації у бізнесі потребує проведення постійного, вчасного моніторингу та ідентифікації ризиків, виявлення слабких місць та визначення негативного прояву кризових явищ у різних сферах діяльності; розробки сценаріїв дій для випадків появи значного дисбалансу.

2.3. Особливості забезпечення безпеки бізнесу в період пандемії

Для кращого розуміння проблем, з якими стикнувся український бізнес та його реакцією на них, слід проаналізувати, як українська економіка в цілому відреагувала на пандемію COVID-19. Адже без розуміння загальної картини важко оцінити окремі аспекти впливу пандемії COVID-19 на систему фінансово-економічної безпеки бізнесу, бо відповідні економічні тренди формують середовище, у якому функціонують окремі економічні агенти. У свою чергу, загальноекономічні тренди є узагальнюючим результатом їхнього функціонування. Слід також окремо зазначити, що адекватне розуміння загальноекономічного контексту є важливою передумовою розробки політики підтримки окремих галузей та економічних агентів [37].

У цілому у 2020 році в Україні спостерігається скорочення обсягів капітальних інвестицій практично в усіх регіонах, хоча й у різній мірі, причому в цьому процесі свою роль зіграла й пандемія COVID-19. Таким чином, можна говорити про загострення проблеми інвестування в українську економіку, яка матиме негативні середньо- та довгострокові наслідки. У цьому зв'язку слід зазначити, що у 2019 році обсяги капітальних інвестицій зросли на 15,5% порівняно з 2018 роком.

Загалом, за даними різних досліджень, у 2020 році очікування бізнесу були досить суперечливими. За даними Інституту економічних досліджень та політичних консультацій, у цілому зростає рівень невпевненості бізнесу в майбутньому. Але оцінки ситуації залежали від розміру підприємств: очікування великого та середнього бізнесу покращились, у той час як малий бізнес продовжував погіршувати прогнози [17].

Що стосується проблем, із якими стикався бізнес у 2020 році, то в період пандемії COVID-19 ми маємо справу, передусім, із загостренням «традиційних» труднощів, на які скаржаться підприємці. До таких проблем відноситься низький попит, проблеми з ліквідністю, високий конкурентний тиск, несприятливий регуляторний клімат, надмірне оподаткування, корупція, зміни в законодавстві.

За результатами анкетування десяти суб'єктів бізнесу, зазначено, що при здійсненні операційної діяльності в умовах карантину суб'єкти бізнесу найчастіше потерпають через те, що: ділові партнери зазнали негативного впливу обмежень і не здійснюють звичайну господарську діяльність (74 % респондентів), постачальники не в змозі забезпечити своєчасність поставок (49 %) та недостатність обігових коштів для оплати праці персоналу та операцій (34 %) [38].

За оцінками НБУ, в умовах пандемії та карантину бізнес і надалі продовжує песимістично оцінювати результати своєї економічної діяльності. Так, у грудні 2020 року індекс очікувань ділової активності (ІОДА) становив 45,5 проти 43,4 у листопаді, причому з березня 2021 року очікування підприємств стабільно перебували на рівні нижче рівноважного значення (50 пунктів) [39].

Зросли очікування бізнесу щодо зростання цін на сировину, матеріали та продукцію, очікують зменшення обсягів нових експортних замовлень на продукцію. Одночасно дещо поліпшилися оцінки щодо динаміки обсягів виготовленої продукції.

Підприємства всіх секторів прогнозують зростання цін на власну продукцію/послуги на тлі зростання цін на сировину та цін постачальників, а також налаштовані на зменшення чисельності своїх працівників [40].

Обмежувальні заходи, запроваджені державою для стримування поширення коронавірусної хвороби, чинять суттєвий негативний вплив на бізнес. Такими заходами є: заборона проведення всіх масових заходів, у яких бере участь більше людей, ніж установлена законодавством обмежена кількість осіб; заборона роботи суб'єктів господарювання, яка передбачає приймання відвідувачів; закриття пунктів пропуску та кордонів України тощо.

Водночас якщо суб'єкт бізнесу займається створенням, переробкою чи виготовленням товару, продукції та їх постачанням іншим суб'єктам господарювання, Постановою № 215 було рекомендовано забезпечити для них

організацію позмінної роботи працівників, а за наявності технічної можливості – роботу працівників через мережу Інтернет [41].

У період відновлення економіки після пандемії COVID-19 та подолання наслідків глобальної депресії варто очікувати системні зміни у середовищі діяльності бізнесу, які відбуваються внаслідок упровадження антикризових стратегій держави.

1. Вживатимуться заходи щодо детінізації економіки й унеможливлення реалізації низки поширених схем мінімізації та ухилення від оподаткування. Як результат, вітчизняний виробник уникне недобросовісної конкуренції з боку «сірого» імпорту на внутрішньому ринку.

2. Інституціалізація контролюючих органів. Завдяки консолідації та оперативній обробці інформації про бізнес буде створено можливість підвищити ефективність контролю, досягти адресності надання та цільового використання державної підтримки (пільг, допомог, субсидій, одноразових виплат тощо), у т. ч. в разі виникнення повторних хвиль захворюваності та карантину. Оскільки робота із даними висуває вимоги до аналітичних здібностей, це потребуватиме підвищення професіоналізму працівників органів державного нагляду (контролю), центральних органів виконавчої влади, зокрема державних митної та податкової служби. Суттєве підвищення їх дієвості унаслідок володіння повнотою інформації потребуватиме жорсткого унормування меж їхніх компетенцій та відповідальності, захисту персональних даних, а також забезпечення добросовісності на основі активного громадського контролю.

3. Локалізація підприємництва. Від початку пандемії дедалі частіше трапляються акції з підтримки першочергового придбання в магазинах регіональних продуктів. Варто згадати відповідну практику маркування на Львівщині «Купуй львівське» на виконання місцевої програми сприяння розвитку підприємництва, появу маркування «Зроблено в Україні» у відомому інтернет-магазині «Розетка» тощо. Інформаційні технології дають змогу налагодити надійні безпосередні зв'язки виробників із споживачами щодо

потреб та поліпшення якості продукції. Локалізація виробництва допоможе забезпечувати якісне та динамічне сервісне й гарантійне обслуговування. На основі локалізації розширюватимуться можливості для використання ендogenous потенціалу, необхідного в рамках пріоритетів імпортозаміщення та зміцнення регіональних економік: поглиблення переробки вітчизняної сировини для створення більшої доданої вартості, зростання інвестування у навчання для постійного підвищення кваліфікації працівників, розвиток сегмента відновлюваної енергетики тощо [42].

Як свідчить міжнародний та український досвід, бізнес у різних країнах та в Україні відреагував на пандемію COVID-19 та пов'язані з нею карантинні обмеження практично однаково. Окремо зазначимо, що особливості реакції також визначає ресурсні потреби бізнесу, а можливість їх отримати - характер реакції (рис. 2.1).

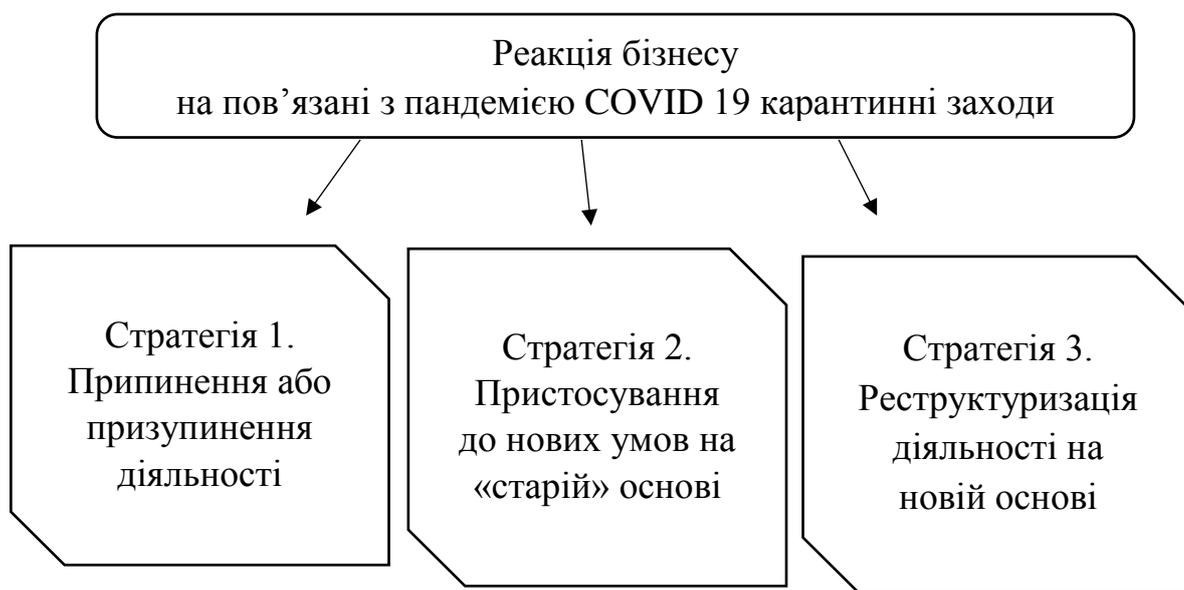

Рис. 2.1. Реакція бізнесу на пов'язані з пандемією COVID 19 карантинні заходи та обмеження

*Складено автором [37]

1. Частина підприємців повністю припинила або призупинила свою виробничо-комерційну діяльність. Очевидно, що такі підприємці та звільнені працівники потребують, у першу чергу, соціальної допомоги (виплат із

безробіття тощо) та відповідних державних інформаційних та адміністративних послуг.

2. Частина підприємців обрала стратегію пристосування до нових умов без суттєвих змін базової моделі функціонування бізнесу. Очевидно, що в цій ситуації бізнес потребує «традиційного» сприяння – нормальне регуляторне середовище, можливість залучати фінансові та інші ресурси на прийнятних умовах та отримувати відповідні державні адміністративні та інформаційні послуги.

3. Частина підприємців досить швидко та суттєво реструктурували свою виробничо-комерційну діяльність, щоб вийти на ринок з новими товарами та послугами на основі використання нових бізнес-моделей [42].

Як і в попередньому випадку, такі підприємці потребують «традиційного» сприяння – нормального регуляторного середовища, можливостей залучати фінансові та інші ресурси на прийнятних умовах та отримувати відповідні державні адміністративні та інформаційні послуги.

«Післявірусний світ» як глобальне середовище, в якому існуватиме бізнес в середньостроковій перспективі, зміниться, що стане поштовхом до появи нових пріоритетів бізнес-стратегій, що пов'язано із появою таких трендів [43].

1. Виникнення нових каналів збуту. З метою послаблення негативного тиску карантинних перешкод для звичної економічної діяльності, компаніям варто розбудовувати альтернативні канали збуту продукції. Йдеться про продажі традиційних продуктів та послуг через онлайн-канали шляхом оцифрування бізнеспроцесів з продажу продуктів/послуг, або шляхом використання посередницьких платформ. В умовах формування нових цифрових платформ компаніям варто перекладати зусилля з продажу у B2C та B2B сегментах ринку на нові канали. Перехід до онлайн стане стратегією швидких результатів.

2. Використання існуючих промислових потужностей для виробництва нових товарів. COVID-19 зменшив попит на певні групи товарів і послуг, що призвело до недозавантаження організаційно-промислової інфраструктури.

Водночас, попит на інші групи товарів залишається високим або асиметрично зростає. Доцільно переорієнтувати недозавантажену інфраструктуру для виробництва товарів та послуг для боротьби з COVID-19, а також для задоволення майбутніх змін споживацького попиту.

3. Швидке впровадження інновацій навколо нових потреб. Крім збалансування продуктового асортименту, нові потреби клієнта створюють можливості для інновацій. В умовах виникнення загроз кризових явищ чи значної зміни структури ринку крім захисних заходів компаніям необхідно зосередити зусилля на впровадженні інновацій, які дають можливість отримати нові переваги з тих можливостей, що виникають. Важливим є інформування про Інтернетпропозиції компаній та покращення цифрової лояльності клієнтів.

4. Розвиток промислових потужностей для задоволення розширеного попиту. Компаніям із зростаючих сегментів доцільно розширювати свою інфраструктуру для збільшення виробничих потужностей. Розвиток партнерських відносин з іншими компаніями може збільшити промислово-логістичні потужності в умовах кризи. Для задоволення потреб в новій інфраструктурі доцільно співпрацювати із зовнішніми партнерами в рамках економіки спільного використання.

5. Постійна орієнтація на виявлення нових звичок споживання, що формуються. Зміни моделей споживання, спричинені пандемією коронавірусу, збережуться і у посткарантинний період. Більшість секторів переорієнтуються на нові ринкові реалії в багатьох країнах світу. Складно визначити, які нові звички будуть зберігатися у довгостроковій перспективі, але значні можливості охоплюють перехід від офлайн до онлайн-освіти, трансформацію надання медичної допомоги та збільшення використання цифрових каналів продажу. Компанії повинні прискорити цифрову трансформацію, освоєння інструментів цифрового маркетингу, розбудову партнерств за допомогою інтернет-платформ [43].

6. Використання соціальних мереж для координації діяльності співробітників та партнерів. Завдяки віддаленій роботі та новому комплексу

проблем координації діяльності, компанії усвідомлюють потребу використовувати соціальні мережі для координації дій співробітників та партнерів. Окремим напрямом стає ініціювання компаніями навчання та мотивації персоналу до просування продукції компанії у соціальних мережах.

7. Пошук нових джерел доходів. Після завершення пандемії коронавірусу існує висока ймовірність скорочення багатьох ринків і тривалого збереження низького попиту на них з боку споживачів і підприємницьких структур. За умов посилення конкуренції, пошук нових можливостей для отримання доходу буде критичним для стійкості компаній. Незважаючи на те, що конкретні стратегії залежатимуть від напрямків діяльності чи ринків збуту, для всіх видів діяльності нові можливості формуються розбудовою екосистем, які орієнтовані на створення партнерських стосунків, продуктові інновації, розвиток каналів цифрової взаємодії (маркетинг, збут продукції, вивчення змін уподобань та звичок тощо). Щоб завоювати нові ринки, компанії і у виробничому секторі, і у сфері послуг повинні розробляти продукти, що відображають сучасні потреби [43].

8. Підвищення рівня підготовки, навичок та кваліфікації робочої сили відповідно до потреб нового світу. Обмеження для економічної діяльності у період пандемії коронавірусу змусило всі підприємства переглянути майже кожен аспект своєї діяльності: дистанційну роботу, цифровий спосіб взаємодії/використання нових технологій. Це ставить перед компанією завдання забезпечити набуття персоналом необхідних навичок та підвищення їх готовності приймати зміни. Швидкість технологічного прогресу створила значні вимоги до підвищення кваліфікації робочої сили, а післякризові вимоги посилять цю потребу. Крім технічного навчання працівників, необхідно ретельно оцінювати навички та компетенції, на які потрібно орієнтуватися, інвестувати у навчання та оцінку впливу змін на діяльність компанії. Це дозволить підвищити продуктивність, підтримати інноваційну активність, посилити відчуття причетності у співробітників та їх задоволеності від роботи.

Цікавою є статистика Аналітичного центру економіко-правових досліджень та прогнозування, вона містить результати опитування різних підприємств (від малих до великих), щодо результатів впливу пандемії на діяльність. І на запитання «якщо чинні обмеження триватимуть, як довго ваш бізнес може продовжувати свою діяльність?», лише 6 % дало відповідь, що їхня компанія не постраждала від пандемії (рис. 2.2) [44].

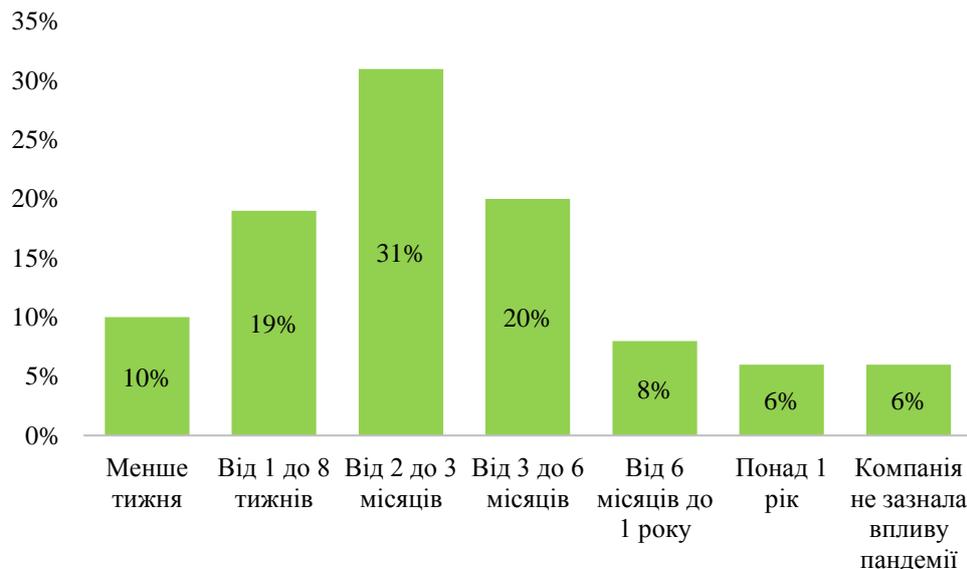

Рис. 2.2. Максимальний період функціонування бізнесу за умови чинних карантинних обмежень

*Складено автором [44]

Отже, оцінка запасу міцності роботи суб'єктів бізнесу в умовах карантину свідчить, що третина опитаних зможе протриматися від 2 до 3 місяців. Майже п'ята частина вважає, що їхній бізнес буде життєздатним лише від 1 до 8 тижнів, тоді як ще одна п'ята частина очікує, що їхній бізнес зможе вижити протягом 3–6 місяців.

Також у звіті з опитування Аналітичного центру економіко-правових досліджень та прогнозування було поставлено питання, щодо того скільки часу потрібно для повного відновлення діяльності бізнесу після COVID-19 (рис.2.3) [44].

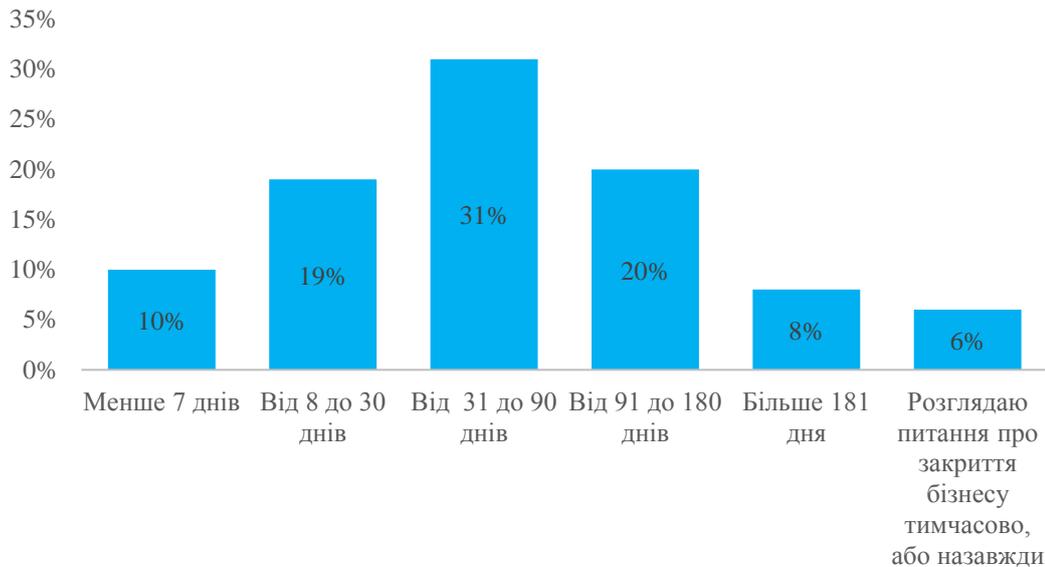

Рис.2.3. Період, необхідний для відновлення діяльності бізнесу після пандемії

*Складено автором [44]

Понад 40% суб'єктів бізнесу відповіли, що їм потрібно буде від 1 до 3 місяців, щоб повністю відновити діяльність. 15 % очікують, що на повне відновлення знадобиться від 3 до 6 місяців, тоді як ще 13% очікують, що на відновлення знадобиться більше 6 місяців. Лише 3% опитаних підприємств зазначили, що розглядають питання про закриття бізнесу тимчасово або назавжди.

Макеєва О. вказує, що важливою особливістю забезпечення безпеки бізнесу є те, що безпека не завжди концентрує свої зусилля навколо економічних інтересів суб'єктів бізнесу, а під час організації заходів захисту та протидії загрозам не надаються необхідні пріоритети фінансово-господарській, комерційній та виробничій діяльності [45].

Таким чином, стабілізаційні заходи потрібні не лише для підтримки діяльності суб'єктів бізнесу, які зазнали збитків у зв'язку із вимушеною бездіяльністю в період карантину, а також і для розвитку певних пріоритетних сфер господарювання, зокрема таких, як сільськогосподарське виробництво,

запровадження інноваційних технологій, розвиток ресурсозберігаючих методик виробництва тощо.

2.4. Міжнародний досвід мінімізації впливу пандемії на зовнішнє середовище ведення бізнесу

Існуючі сценарії наслідків пандемії коронавірусної інфекції COVID-19 є досить різними для бізнесу різних країн світу. Лише за першу половину 2020 року відбулися значні зрушення в структурі економіки країн світу, істотно трансформувалася структура споживання домогосподарств, змінилися масштаби і напрями експортно-імпортних операцій, відбувається широке впровадження в повсякденне життя цифрових технологій, що активно впливає на формат та особливості організації діяльності суб'єктів бізнесу. Такі оцінки наслідків пандемії коронавірусної інфекції COVID-19 вимагають додаткових досліджень механізмів адаптації економіки і бізнесу більшості країн світу до нових умов розвитку.

Глобальний розвиток пандемії COVID-19 незважаючи на специфічність усе ж не може відбуватися поза межами традиційної циклічності розвитку світової економіки. Аналізуючи періоди між кризами 1998 та 2008 років, експерти очікували, що наступна глобальна криза станеться наприкінці 2010-х років. Зокрема, Н. Рубіні був одним із провідних світових аналітиків, який попереджував про початок глобальної кризи. На початок 2020 року він зазначав, що, окрім звичайних економічних та політичних ризиків, у 2020 році з'явилися нові чинники. Будь-який з них здатний спровокувати відчутні економічні, фінансові та політичні потрясіння, яких не було з часів кризи 2008 року [42].

Пандемія COVID-19 по суті стала доповненням до багатьох складників, які зумовлювали значні ризики настання глобальної кризи. Своєю чергою, карантинні заходи стали причиною нових кризових процесів. Відповідь лише на питання щодо часу, який знадобиться для посткризового відновлення,

повинна враховувати не лише власне вплив пандемії та можливості усунення її депресивного ефекту, а й готовність глобальної економіки до відновлення.

Глибокий коронавірусний шок вимагав економічної оцінки, хоча й не мав упродовж останнього півстоліття прецедентів. Перші системні перегляди прогнозів світового розвитку засвідчували, що результати 2020 року є значно гіршими, ніж навіть у період глобальної фінансової кризи 2008-2009 років [46].

Попри економічні ускладнення між США і Китаєм та посилення європейських дисбалансів, прогнозна оцінка зростання глобального ВВП року складала 2,6-2,8% на початок 2020 року, то вже у квітні – періоду коронавірусної кризи – прогнози вказували на падіння близько 3%. При чому, що навіть короткострокові (у сценаріях швидкого (3-місячного) і подовженого (6-місячного) подолання шоку) втрати оцінювались у трильйони доларів (табл.2.6) [43].

Таблиця 2.6

Оцінка короткострокових втрат провідних країн за швидкого і подовженого подолання кризового шоку

Країни	Величина короткострокових втрат, млрд дол		% ВВП	
	швидке	подовжене	швидке	подовжене
ЄС і Велика Британія	1719	2610	7,7	11,7
США	1485	2226	7,1	10,7
Китай	1083	1623	7,5	11,2
Японія	324	491	5,9	8,9
Світ	5,797	8790	6,4	9,7

За оцінками експертів, нові міжсекторальні тенденції свідчать не лише про зміну споживчих вподобань, а й про формування нової культури

споживання, до якого органічно інтегрований сегмент віртуального споживання. Йдеться передусім про наступні зміни [47].

1. Формування економіки віртуального досвіду (the Experience Economy). Поява імерсивних технологій дозволяє споживачам накопичувати повноцінний досвід у віртуальному світі. Сюди можна віднести розвиток е-подорожей, е-спорту, сервісів з організації е-вечірок тощо.

2. Розвиток е-комерції в режимі реального часу (shop streaming). Тренд, який ґрунтується на злитті електронної комерції та прямої трансляції, що формує новий сегмент онлайн-торгівлі, побудований на отриманні інтерактивного споживчого досвіду в режимі реального часу. Таке поєднання розваг, соціалізації й комерції здатне сформувати нові очікування від онлайн-шопінгу в глобальному масштабі. За оцінками iiMedia, цей сегмент у Китаї зросте з 61 млрд дол США в 2019 році до 129 млрд дол США – в 2020 році [48].

3. Формування сегмента віртуальних компаньйонів. Йдеться саме про психологічну адаптацію споживачів до цифрових помічників і чат-ботів. Наступним кроком стає формування віртуальних особистостей, що здатні задовольнити потреби в соціальних стосунках, навчанні, лікуванні тощо.

4. Розвиток вбудованих систем оздоровлення (ambient wellness). Пандемія сформувала посилену увагу споживачів до гігієнічних процедур. Очікується, що рівень уваги до гігієнічних звичок трохи знизиться, проте залишиться на стабільно вищому рівні, ніж у докризовий. Це створить запити щодо вбудованих заходів зі сприяння оздоровленню, що дозволять споживачам залишатися здоровими без додаткових зусиль (наприклад, масажні пристрої чи засоби для релаксації, санітайзери).

5. Зростання попиту на онлайн-платформи M2P (Mentorto-Protege). Перехід на віддалену роботу та карантинні обмеження звільняють додатковий час для розвитку нових навичок. Разом із очікуваннями зростання конкуренції на ринку праці це формує попит на платформи, які надають споживачам можливості ефективного пошуку та комунікації з учителями, експертами та наставниками в набутті нових знань і навичок.

6. Розвиток А-комерції (А-commerce), тобто впровадження елементів штучного інтелекту в масові комерційні транзакції, серед яких і адресна доставка товару. Пандемія виявила потребу в наявності безконтактних способів взаємодії, включаючи доставки з використанням роботів та дронів. Таке різке зростання попиту на фоні світового прогресу в робототехніці дає можливість розвивати А-комерцію як омніканальний вид автоматизованої торгівлі [43].

7. Зміну структури сфери побутових послуг. Пандемія та карантинні обмеження стали поштовхом до перегляду споживачами традиційних побутових навичок, наприклад, щодо самостійного приготування їжі. Очікується, що набутий додатково впродовж карантину побутовий досвід, а також звичка до психологічного або нормативного соціального дистанціювання, уможливають збереження тенденцій до самостійного побутового обслуговування, як наслідок – наступного переструктурування сфери побутових послуг.

8. Появу сегмента віртуальних символів статусності. Фізичні товари традиційно мали монополію на статусність. Зростаюче прагнення до сталого споживання та пандемія на фоні розвитку технологій доповненої реальності створили можливість та зацікавленість споживачів у появі сегмента віртуальних символів для підтвердження статусності клієнтів. Загалом цифрові технології та штучний інтелект стають головною частиною вирішення широкого спектра проблем забезпечення потреб споживачів [40].

Як у період глобальної фінансової кризи 2008-2009 років, світове лідерство по втіленню і «фінансуванню» антикризових заходів у 2020 році належить США, що, зважаючи на історичні аналогії, додає впевненості у позитивній результативності антикоронавірусних процесів і посткризового відновлення.

Так, у США продовжують запроваджувати значні монетарні і фіскальні стимули для зменшення негативного тиску на економічну діяльність та втрату доходів. Звичайно, це має «зворотній» бік – зростання дефіцитів, а з тим і

зростання державного боргу (за оцінками на кінець 2021 року державний борг США перевищить \$25 трлн, або 100% ВВП). Незважаючи на складнощі, найвагомішою складовою економічного відновлення є поступове посилення американської економіки. І саме американська економіка, динаміка її найвагоміших складових значною мірою визначатимуть і динаміку багатьох країн світу [43].

Як не дивно, пандемія, яка сама по собі проявляла характер посилення обмежень, розширила торговельний дефіцит США. Внаслідок того, що знизився глобальний попит на американські товари, це помітно зменшило надходження від їх експорту. Значно скоротились надходження США від експорту послуг, в першу чергу юридичних, фінансових, інформаційних.

Значні ж державні виплати-допомоги посилили купівельну спроможність американців, що призвело до збільшення імпорту, у т.ч. автомобілів, товарів довгострокового користування, будівельної техніки і матеріалів [40].

Тобто кризові обмеження значно слабше торкнулися імпорту товарів США. Так само, і відновлення експорту відбувалось значно повільніше, порівняно з імпортом, який вже у червні (через два місяці після шоку) майже повернувся на докризовий рівень.

Протидія коронавірусній атаці проводилась і у країнах Європи різними методами і з різним рівнем результативності. Окремим програмам та інструментам протидії розгортанню коронавірусної кризи в Україні вже також приділялась належна увага.

Серед найвагоміших чинників визнаються:

- 1) жорсткість заборонних і обмежуючих заходів;
- 2) структура національної економіки та якість системи державного управління.

Звичайно, коло чинників значно ширше – вагому роль відіграють монетарна і фіскальна спроможність урядів підтримати національних економічних агентів, а також боргове навантаження.

Однак, вплив останніх виявляє все ж менший тиск, ніж вказані три головні, і суттєво різняться між країнами ЄС. І саме у динаміці макро- і мікроекономічних показників відбивається результативність антикризових заходів для загальноєвропейського і національного соціально-економічного середовищ [49].

Увага країн ЄС до вдосконалення системи державного управління упродовж останніх десятиріч, посилення довіри громадян до власних урядів та впроваджуваних ними соціально-економічних політик відіграла одну з головних ролей і у протидії пандемії.

Стабілізаційні й відновлювальні процеси у європейських розвинутих країнах влітку і восени 2020 року були значно результативніші у країнах «північної» Європи, а саме у Скандинавських країнах, Німеччині, Данії, ніж у країнах «південної» (Іспанії, Італії). Це узгоджується з позиціями країн у Рейтингу Світового банку ефективності урядів (Government Effectiveness). Так, індексна оцінка Данії у вказаному рейтингу 99,04, Швеції – 97,12, Німеччини – 93,27. Натомість Іспанії – 79,8, Італії – 69,23 [50].

Для запровадження безпосередніх заходів протидії пандемії ЄС створив спеціальний інструментарій Відновлення і Зміцнення (Recovery and Resilience Facility (RRF)), кошти якого мали спрямовуватись на створення робочих місць, посилення економічного потенціалу, економічної і соціальної підтримки і розподілятись між країнами залежно від ступеня ураженості пандемією [40].

Успішні країни, яким вдалося обмежити негативний соціально-економічний вплив завдяки раціональній та виваженій політиці (Скандинавські країни, Німеччина), змушені були фінансувати безуспішні чи недостатньо виважені дії «слабких» урядів (Іспанія, Італія, Греція).

Звичайно, важливим було і є те, яким чином можна оцінити вплив коронавірусної кризи на економічний потенціал (економічний шок) окремих країн ЄС. Один із раціональних методів ґрунтується не лише на безпосередньому скороченні ВВП країни, але й урахуванні потенційних характеристик економічної динаміки, яка базувалась на попередніх докризових

прогнозах на базі збалансованого зростання окремих країн. Оскільки всі прогнози для економічної динаміки, розраховані на початок 2020 року (ще до розгортання кризи – базовий прогноз), вказували на зростання більшості країн ЄС, то й величина економічного шоку може слугувати оцінкою коронавірусного впливу [42].

Якщо для глобальної економіки, визначальною є стан і динаміка найбільшої світової економіки – США, то відновлення європейської економіки значною мірою залежить від провідних країн ЄС, насамперед Німеччини. Водночас, варто підкреслити специфічні особливості антикризових заходів і процесів відновлення в окремих країнах Європи, насамперед партнерських для України, мають вагомий інтерес для визначення потенційних напрямів і перспектив «активного» покращення соціально-економічної динаміки посткоронавірусного періоду в Україні.

До країн, які традиційно мають вагомий вплив на соціально-економічну політику України, належать Німеччина, Швеція і Польща – країни ЄС, є важливими політичними і економічними партнерами, і самі демонструють непересічні соціально-економічні результати посткризового відновлення.

Німеччина, Швеція і Польща довели раціональність, результативність та ефективність власної політики мінімізації ризиків пандемії. Так, спільні риси антикоронавірусної політики трьох країн простежуються на рівні запроваджених заходів протидії. Практично в усіх європейських країнах урядові заходи мали характер як прямої підтримки бізнесів та домогосподарств, так і опосередкованої (що одразу відбивалося на дефіциті бюджету і державних боргах) через [43]:

- розширення видатків (на поточні і середньострокові потреби), скорочення податків чи рівня оподаткування, а також відрахувань до соціальних фондів та ін.;

- запровадження субсидій на збереження заробітних плат, а також грошової підтримки мало- і самозабезпечуваних працівників та пенсіонерів;

– збільшення державного кредитування і державних гарантій, а також «вливання» капіталу компаніям, які потрапили у складну фінансову ситуацію у зв'язку з кризою.

Тому європейський досвід послідовного відновлення після коронавірусного шоку навесні 2020 року зможе стати міцною основою антикризових заходів у випадку розгортання нових кризових хвиль і чудовим досвідом для України.

Німеччина, Швеція і Польща – різні країни, різного соціально-економічного і суспільно-політичного розвитку. Проте існує і низка спільних рис у їхньому економічному розвитку 2020 року, які виокремлюють дієві підходи до антикризової політики [41]:

– вказана трійка країн упродовж коронавірусного кризового року загалом зберегли сприятливу економічну динаміку, продемонстрували нижчі втрати, порівняно з більшістю країн ЄС;

– економічне послаблення у всіх країнах мало прояв через короткострокові і довгострокові складові:

а) короткострокові були зумовлені скороченням споживання (особливо у початкові місяці розгортання кризи внаслідок невпевненості у подальшій соціально-економічній динаміці).

б) довгострокові – через зменшення експорту, як наслідок більш значного кризового економічного падіння і зменшення споживання у партнерських країнах. Зменшення ж імпорту мало як коротко-, так і довгостроковий вплив і проявилось як в обсягах (скорочення попиту і пропозиції), так і у вартостях (обвали енергетичних і сировинних сфер на світових ринках). Збереження ж високої конкурентоспроможності означало і відновлення експорту, важливого зміцнюючого чинника з самого початку відновлення;

– значну роль для економічного середовища відігравали міграційні потоки. Німеччина проводить політику мігрантської відкритості, і завдяки значному ринку робочої сили залишається привабливою для притоку робочої сили різних рівнів кваліфікації і спеціалізації. На структуру робочої сили

Польщі вагомий вплив мали «заробітчани», а також перетікання до швидко зростаючих міст значних прошарків сільського населення. В обох випадках мобільність всередині країни залишалась високою [43, 46].

Пандемія, звичайно, спричинила значні економічні втрати. Оскільки Німеччина, Швеція і Польща є членами ЄС і включені у європейські економічні зв'язки і мережі, то й падіння в обох країнах відбувалось «синхронізовано» з більшістю інших європейських країн, насамперед у промислових галузях.

Так, динаміка індексу економічної активності у переробних галузях промисловості загалом була близькою, хоча кризові значення індексу Швеції були помітно меншими, ніж у більшості інших країн. Тобто Індекс ділової активності вказує на те, що бізнес у Швеції (яка не впроваджувала жорстких обмежень), хоча загалом наслідував загальноєвропейську динаміку, менше постраждав, ніж інші країни Європи. Причому таке співвідношення спостерігалось як у виробничих сферах, так і сферах послуг (сервісі), хоча скорочення створення доданої вартості у сфері послуг було вище, ніж у виробничих сферах (рис. 2.4) [43].

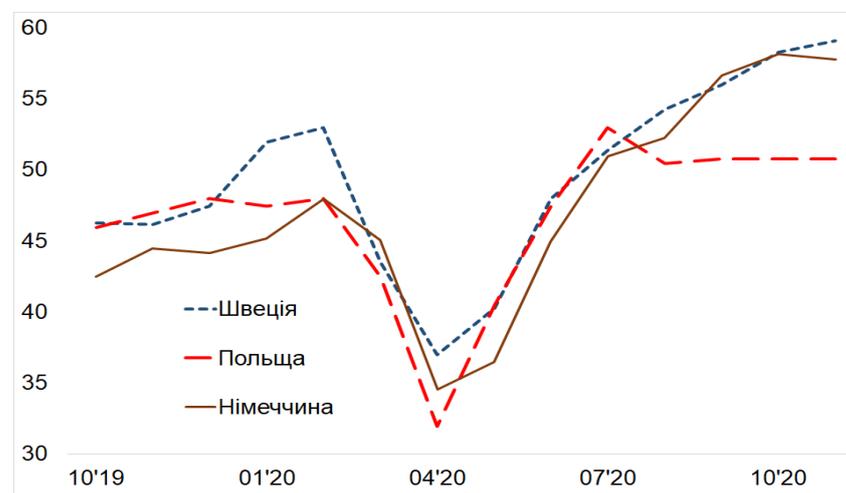

Рис. 2.4. Індекс економічної активності у промисловості у різних країнах

* Складено автором [43]

Стосовно ж Польщі, то її ділова активність у період розгортання кризи практично наслідувала німецьку та зумовлено це тим, що її головними партнерами є розвинуті країни члени ЄС.

На економічну активність загалом і особливо її експортну складову мали вплив не лише національні ринки у «своїх» країнах, але й процеси на глобальних ринках чи ринках партнерських країн, насамперед, звичайно, європейських.

Коронавірусний шок призвів до суттєвого зниження попиту у всіх сегментах зовнішніх ринків, а з тим – відбулося помітне скорочення обсягів торгівлі загалом і товарного експорту зокрема. Так, якщо упродовж останнього півроку до кризи щомісячний обсяг експорту товарів Швеції складав \$13-14 млрд., Польщі – \$22-24 млрд., то у квітні 2020 року падіння обсягів експорту Швеції склало 20%, Польщі – 28% (рис. 2.5).

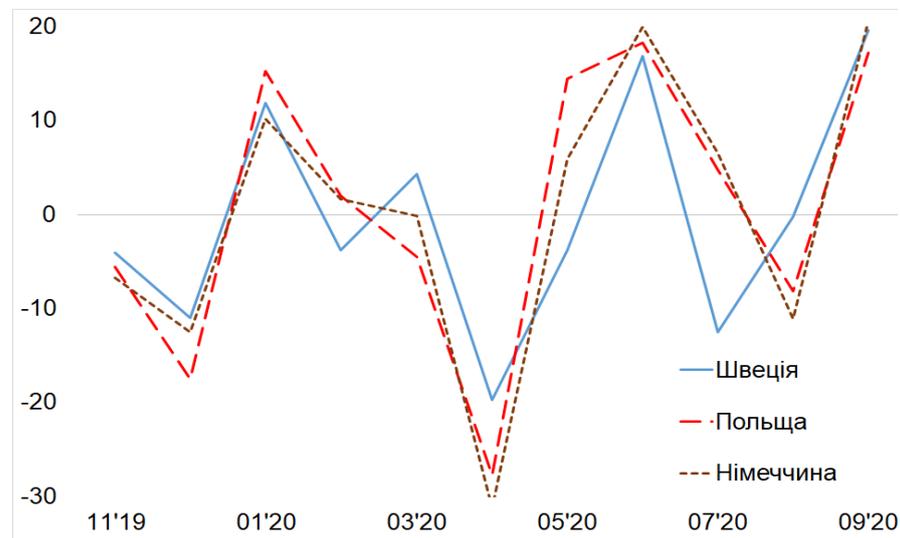

Рис. 2.5 Зростання обсягів експорту товарів, % до попереднього місяця

* Складено автором [43]

Таким чином, обсяги експорту вдалося відновити у травні-червні 2020 року й хоча темпи зростання були значними, наступні місяці виявилися менш сприятливими, щоб повернутись на дошокровий стійкий рівень обсягів експорту.

Слід також звернути увагу на певну парадоксальність експортної динаміки розглядуваних країн. У структурі експорту товари переробних галузей і технологічні товари відіграють досить значну роль. Традиційно вважається, що попит і експорт, на промислові і технологічні товари є більш

стійким, порівнюючи з експортом сировинних і низькотехнологічних товарів. Однак, пандемія помітно змінила таку ситуацію. У багатьох випадках більш експортно стійкими виявились аграрні та харчові товари, а від технологічних й інвестиційних виявилось легше відмовитись. Тому й економічні втрати розвинутих країн від скорочення зовнішнього попиту виявились значнішими, ніж втрати багатьох інших країн з менш промислово визначеною структурою експорту [50].

Пандемія виявила значний вплив в Європі і на успішні висхідні країни, яким вдалося упродовж останнього десятиріччя зміцнити стабілізаційні процеси та вийти на шлях стійкого розвитку. До таких країн належить Польща, яка глобальну фінансову кризу 2008-2009 років пройшла чи не найкраще в Європі, навіть утримавши позитивну економічну динаміку. Між тим, з початку розгортання кризи у 2020 році у Польщі також спостерігались негативні прояви, що відбувалось вперше за останні 30 років [46].

Підходи у різних країнах стосовно чіткої політики антикоронавірусного впливу не надавали однозначних результатів. Практично в усіх країнах урядові заходи мали характер як прямої підтримки бізнесів і домогосподарств, так і опосередкованої (що одразу відбивалося на дефіциті бюджету і державних боргах). Між тим, є певна «згода» стосовно того, що [42]:

- вартість пандемії для країни головним чином залежить не стільки від глибини початкового падіння економіки, скільки від тривалості негативних «накопичень»;

- чим сильнішою є економіка, тим меншою може бути тривалість, а з тим і швидше відбудуватиметься відновлення до «нормальної» економічної динаміки;

- відновлення і збереження міжнародних торговельних потоків, насамперед, медичного обладнання і систем захисту здоров'я – необхідна умова протидії негативним економічним і гуманітарним наслідкам хвороби;

- рівень безробіття і результативність спрямованості державної політики на збереження зайнятості і доходів домогосподарств стануть критеріальними оцінками успішності політики у коронавірусний період;

– необхідними є мінімізація браку довіри до влади і протидія погіршенню очікувань бізнесу і громадян стосовно успішності виходу з коронавірусної кризи.

Таким чином, міжнародний досвід послідовного відновлення після коронавірусного шоку зможе стати міцною основою антикризових заходів у випадку розгортання нових кризових хвиль, у тому числі для України.

Висновки до розділу 2

У другому розділі магістерської роботи розглядалося питання впливу пандемії на економічну безпеку бізнесу.

Сьогодні економічні суб'єкти господарювання, незалежно від форми власності, характеризуються наявністю постійного ризику та загроз. Вони безпосередньо пов'язані з динамікою зовнішнього та внутрішнього середовища їх функціонування. Особливий вплив на систему фінансово-економічної безпеки суб'єктів бізнесу сьогодні має пандемія COVID 19. Підвищення рівня ризиків у процесі діяльності потребує від суб'єктів господарювання формування середовища фінансової безпеки та визначення основних факторів впливу на їх безпеку.

Звичайно, пандемія COVID-19 є шоком, який значною мірою негативно відобразився на світовій економіці та прискорив падіння показників економічного зростання. Щоб зупинити поширення вірусу, більшість країн ввели жорсткі обмеження на пересування, і це майже повністю зупинило економічну активність, посиливши накопичені раніше економічні проблеми.

Існують значні відмінності між випадками дестабілізації бізнесу, що викликані природними, антропогенними, технологічними або експлуатаційними ризиками та загрозами, і ситуаціями, які виникають в результаті пандемії. Ці відмінності пов'язані зі серйозністю і тривалістю пандемії, що змушує організації виходити за рамки традиційних стратегій планування стійкого функціонування. Суб'єкти бізнесу повинні враховувати

планування в умовах пандемії в своїй діяльності з управління стійкістю, щоб забезпечити комплексне реагування і збереження свого функціонування.

Економічна безпека стала одним із найбільш постраждалих з порушених пандемією секторів. Досі важко спрогнозувати, які далекосяжні та довгострокові наслідки матиме спалах пандемії COVID-19 для світової економіки. Проаналізовано скорочення промислового виробництва в Україні за січень-грудень – на 5,2 %. Наслідком такого глибокого падіння є зниження економічної активності у 2020 році. Безумовно це впливає на економічну безпеку країни, а так як економічна безпека бізнесу є її складовою, то і на суб'єктів бізнесу.

Досліджено, що окрім зниження обсягів промислового виробництва, у 2020 році відбулося й зниження обсягів реалізованої промислової продукції на 17,8%. За оцінками НБУ, в умовах пандемії та карантину бізнес і надалі продовжує песимістично оцінювати результати своєї економічної діяльності.

Проаналізовано міжнародний досвід мінімізації впливу пандемії на економіку. До країн, які є важливими політичними і економічними партнерами, і самі демонструють непересічні соціально-економічні результати посткризового відновлення належать Німеччина, Швеція і Польща. Вони традиційно мають вагомий вплив на соціально-економічну політику України і є чудовим прикладом для нашої країни.

Німеччина, Швеція і Польща упродовж пандемії COVID-19 довели результативність, раціональність та ефективність власної політики мінімізації ризиків пандемії. Спільні рисами антикоронавірусної політики трьох країн простежуються на рівні запроваджених заходів. Заходи в основному мали характер як прямої підтримки бізнесів і домогосподарств, так і опосередкованої.

РОЗДІЛ 3

ОЦІНЮВАННЯ ВПЛИВУ ПАНДЕМІЇ НА СТАН ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ БІЗНЕСУ (НА МАТЕРІАЛАХ ПРАТ «ПОЕЗ-КЕРНЕЛ ГРУП»)

3.1. Діагностика фінансового стану ПрАТ «ПОЕЗ– Кернел Груп» та аналіз впливу пандемії на результати його діяльності

Розглянемо ризики бізнесу на прикладі ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод – Кернел Груп» і викладемо коротку довідку щодо підприємства.

Варто зазначити, що ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод – Кернел Груп» – приватне підприємство з переробки насіння олійних культур і виробництва рослинного масла, шроту та з 2002 року входить до української вертикально-орієнтованої групи компаній, агрохолдингу – Kernel Group.

Оскільки основним видом діяльності досліджуваного суб'єкта є переробка олійно-жирових культур, підприємство випускає наступні види продукції: олія соняшникова нерафінована не виморожена, олія соняшникова нерафінована холодного пресування першого віджиму виморожена, олія соняшникова рафінована дезодорована виморожена, олія соняшникова нерафінована холодного пресування першого віджиму виморожена розфасована в полімерну тару та олія соняшникова рафінована дезодорована виморожена розфасована в полімерну тару.

Виробництво продукції є перспективним. Основним постачальником давальницької сировини бізнесу є ТОВ «Кернел – Трейд» та інші сільськогосподарські підприємства України. Сировина є доступною, а динаміка цін залежить від рівня урожайності соняшника. На підприємстві втілені і сертифіковані міжнародні системи управління якістю ISO 9001, ISO 22000, GMP+B1 [55].

Свою продукцію «Кернел» експортує більш ніж в 60 країн світу. Географія експорту: Кіпр, Греція, Ізраїль, Італія, Литва, Саудівська Аравія.

Окрім цього, ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод – Кернел Груп» для власних потреб проводив власні маркетингові дослідження ринку на якому працює, а також здійснювало моніторинг різних аспектів діяльності підприємств-конкурентів всеукраїнського та регіональних ринків.

Конкурентами компанії є: ПрАТ З П «Дніпропетровський олійноекстракційний завод» (входить до структури Bunge). Доля на ринку – 19,6% (доля у 2019–2020 МР – 15,5%); ТОВ «Дельта Вілмар Україна» (входить до складу Wilmar International) – 14% (доля у попередньому періоді – 16,6%); ТОВ «Приколотнянський ОЕЗ» (входить до складу Kernel) – 8,6% (доля у попередньому періоді – 7,9%); ПП «Оліяр» – 8,2% (доля у попередньому періоді – 8,8%) [53].

До основних ризиків в діяльності ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод – Кернел Груп» можна віднести економічні та законодавчі проблем в державі, виплата штрафних санкцій за порушення договірних зобов'язань, виплата штрафних санкцій за інші порушення діючого законодавства.

Істотними проблемами, що впливають на діяльність підприємства також є фінансово-економічні проблеми, а саме: інфляційні процеси – підвищення цін на енергоресурси, товарно-матеріальні цінності, стрімке підвищення вартості комунальних послуг, подорожчання позикових ресурсів, а також система оподаткування. Варто зазначити сучасну загрозу, яка демонструє вплив на діяльність досліджуваного суб'єкта – пандемія COVID-19.

За умови, якщо на підприємстві не створено систему фінансово-економічної безпеки, реалізація загроз, в тому числі і пандемії COVID-19, становить небезпеку діяльності компанії. Небезпеку ліквідності, платоспроможності, втрати репутації, банкрутства. Саме тому, створення та ефективне функціонування системи фінансово-економічної безпеки є важливим моментом діяльності компанії. Залежно від величини підприємства, кожна компанія індивідуально створює свою систему безпеки для нейтралізації та запобігання зовнішніх та внутрішніх загроз.

Діюча система внутрішнього контролю і управління ризиками ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод – Кернел Груп» реалізується через органи управління і контролю (рис. 3.1) [54].

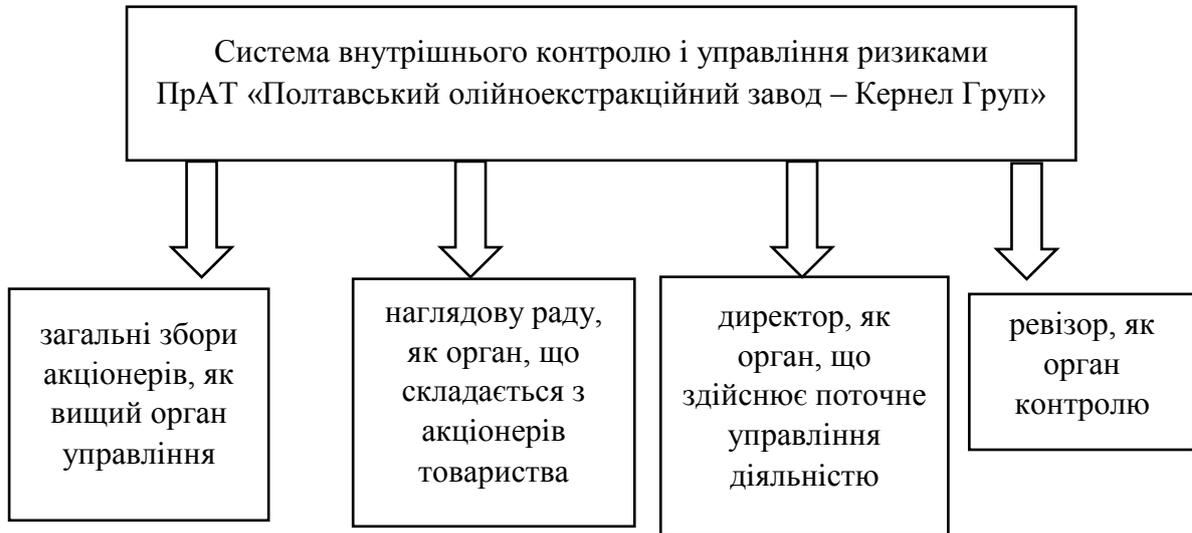

Рис. 3.1. Система внутрішнього контролю і управління ризиками ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод – Кернел Груп»

* Складено автором [54]

Комплексне функціонування цих органів та реалізація наданих ним повноважень допомагають забезпечити внутрішній контроль та реалізувати програму направлену на управління ризиками компанії [55].

Відновлення промисловості у період пандемії відбувається повільніше, ніж роздрібною торгівлі. Воно дуже нерівномірне – вплив карантину для одних галузей був більш болючим, ніж для інших. Більшість секторів пережили найсильніший спад у квітні та лише трохи оговталися у травні.

Торгівля сільськогосподарською продукцією, в тому числі і олією є критичною для забезпечення продовольчої безпеки України та одним з двох основних джерел валютних надходжень в країну. Загалом аграрний експорт, дає Україні до 40% валютних надходжень. За 2020 рік аграрний експорт приніс державі понад 20 млрд дол [57].

Попри те, що за даними Державної служби статистики, урожай соняшнику в Україні у 2020 році скоротився на 2 млн тонн до 13,1 млн тонн,

Україна залишається найбільшим у світі виробником соняшникової олії та експортером №1 за обсягом постачання олії на світовий ринок. За даними Держстату, у 2020 році експорт соняшникової олії з України вдруге поспіль сягнув рекордного показника – 6,9 млн тонн, що на 12% більше рекорду 2019 року у 6,1 млн тонн [17].

ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод – Кернел Груп» займає значну частку ринку олійно-жирової продукції, входить у ТОП 10 найкращих підприємств з виробництва олії та активно експортує свою продукцію закордон. Тому варто проаналізувати, як пандемія COVID-19 вплинула на фінансові результати діяльності компанії [58].

Узагальнюючим показником діяльності підприємства є прибуток, який формується як фінансовий результат за всіма видами діяльності. Прибутку належить провідна роль у господарському механізмі функціонування країни і в забезпеченні стійкого розвитку підприємств.

Прибуток – це частина чистого доходу, що залишається суб'єкту бізнесу після відшкодування всіх витрат, пов'язаних з виробництвом, реалізацією продукції та іншими видами діяльності [60].

В умовах ринку прибуток є джерелом усіх фінансових ресурсів підприємства. Величина прибутку характеризує фінансові результати роботи підприємства та визначає його фінансовий стан. Прибуток є основним фінансовим джерелом розвитку підприємства, науково-технічного удосконалення його матеріальної бази і продукції, усіх форм інвестування. Він слугує джерелом сплати податків.

Щоб постійно забезпечувати зростання прибутку, треба шукати невикористані можливості його збільшення, тобто резерви зростання. Резерв – це кількісна величина. Визначення резервів збільшення прибутку базується на науково обґрунтованій методиці розроблення заходів з їх мобілізації [68].

Також на прибуток впливає безліч факторів, серед яких і пандемія коронавірусу. Тому є важливим проаналізувати динаміку прибутку за останні три роки, щоб зробити висновки про вплив пандемії на фінансові результати

діяльності. Динаміку проведення та розподілу прибутку ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод–Кернел Груп» проаналізуємо в таблиці 3.1 [56].

Таблиця 3.1

Аналіз формування та розподілу прибутку протягом 2018-2020 років
ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод–Кернел Груп», тис грн

Показник	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Аб.відхилення (2019р.-2018р.), тис.грн	Аб.відхилення (2020р.-2019р.) тис.грн.
Чистий дохід від реалізації продукції	739126	803525	788458	64399	-15067
Собівартість реалізованої продукції	708472	766922	756347	58450	-10575
Валовий прибуток	30654	36603	32111	5949	-4492
Інші операційні доходи	24509	20404	22630	-4105	2226
Сумарні операційні доходи	763635	823929	811088	60294	-12841
Адміністративні витрати	19434	24970	26829	5536	1859
Витрати на збут	0	0	0	0	0
Інші операційні витрати	73073	22911	21433	-50162	-1478
Сумарні операційні витрати	800979	814803	804609	13824	-10194
Прибуток (збиток) від операційної діяльності	-37344	9126	6479	46470	-2647
Дохід від інвестиційної та фінансової діяльності	55598	75316	29251	19718	-46065
Витрати від інвестиційної та фінансової діяльності	27327	3141	165953	-24186	162812
Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування	0	80977	0	80977	-80977
Витрати з податку на прибуток	925	-17827	25882	-18752	43709
Чистий фінансовий результат:прибуток(збиток)	-8148	63150	-104649	71298	-167799
Інший сукупний дохід після оподаткування	-719	0	0	719	0
Сукупний дохід	-8867	63150	-104649	72017	-167799

За результатами таблиці 3.1 протягом досліджуваного періоду величина чистого доходу від реалізації, який характеризує результат діяльності суб'єкта бізнесу, у 2019 році мав позитивну динаміку. На кінець 2020 року величина

чистого доходу від реалізації зменшилася на 15067 тис грн, що свідчить про зниження темпів надання послуг з переробки соняшнику досліджуваного суб'єкта. Можна побачити один із основних наслідків пандемії COVID-19 у зниженні темпів надання послуг у 2020 році, за рахунок зменшення попиту у зв'язку зі зниженням купівельної спроможності населення. Формування чистого фінансового результату протягом 2018-2020 років представлено на рисунку 3.2.

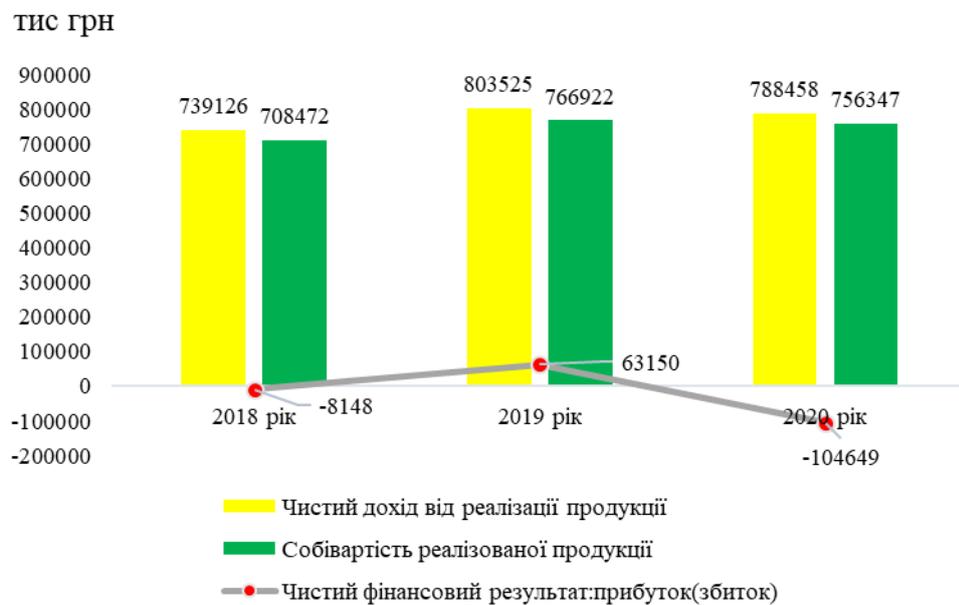

Рис. 3.2. Динаміка формування чистого фінансового результату протягом 2018-2020 років

* Складено автором

Зниження попиту на олійну продукцію викликано тим, що протягом карантину відбулося підвищення цін на сільськогосподарську продукцію (незважаючи на спроби державного регулювання цін на окремі групи продовольчої продукції). Наслідком стало зменшення попиту з боку населення, а також поступову зміну структури галузі, через зменшення суб'єктів виробництва сільськогосподарської продукції та, особливо, її реалізації. Саме цим обумовлене перевищення цін на продукти сільського господарства в

Україні у квітні-травні на 20-40% (за різними продовольчими групами) порівняно з країнами ЄС .

Також на рисунку 3.4 яскраво продемонстровано динаміку собівартості надання послуг, при чому питома вага собівартості складає більше 90% у величині чистого доходу від реалізації. В результаті сума чистого фінансового результату є малою (63150 тис грн у 2019 році), а у 2018 та 2020 роках діяльність взагалі є збитковою.

Дохід від інвестиційної та фінансової діяльності найбільшим був на кінець 2019 року і становив 75316 тис грн, а витрати від інвестиційної та фінансової діяльності найбільшими були у 2020 році (165953 тис грн), що аж в 52 рази більше, ніж минулого року. Дана тенденція пов'язана з модернізацією системи паропостачання на підприємстві, що потребує значних фінансових вкладень.

Таким чином, 2018 та 2020 рік виявилися збитковими для компанії, тобто відсутні вільні кошти, які досліджуваний суб'єкт бізнесу може вкласти у розширення виробництва, модернізацію основних фондів чи поповнення статутного капіталу.

Підводячи підсумки аналізу формування та розподілу прибутку ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод–Кернел Груп» не можливо не зазначити, що у 2020 році основним фактором, який вплинув на зменшення величини чистого фінансового результату стала пандемія коронавірусу, адже зменшився чистий дохід від надання послуг, що зумовлено зниженням купівельної спроможності та зростанням цін на ринку олії у зв'язку з пандемією. Якщо величина чистого збитку у 2018 році становила – (-8148 тис грн), то у 2020 році – (-104649 тис грн). Для вирішення ситуації, яка склалася необхідно зменшувати витрати, собівартість продукції, інші операційні витрати, недопускати зростання суми дебіторської заборгованості та залучати довгострокові інвестиції.

Щоб оцінити фінансові результати діяльності ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод–Кернел Груп» потрібно розрахувати показники рентабельності (табл.3.2) [8].

Таблиця 3.2

Основні показники рентабельності ПрАТ «Полтавський
олійноекстракційний завод–Кернел Груп» у 2018-2020 роках

Показник	2018 рік	2019 рік	Відхилення (+,-), тис грн	Темп зростання, %	2019 рік	2020 рік	Відхилення (+,-), тис грн	Темп зростання, %
Рентабельність активів, %	0	5,94	5,94	100,00	5,94	0	-5,94	0,00
Рентабельність продаж, %	0	8,19	8,19	100,00	8,19	0	-8,19	0,00
Рентабельність витрат, %	0	7,75	7,75	100,00	7,75	0	-7,75	0,00

Показники рентабельності демонструють ефективність діяльності та характеризуються фінансові результати суб'єкта бізнесу. Щодо показників рентабельності активів, продажів та витрат, то вони є достатніми лише у 2019 році. Діяльність досліджуваного суб'єкта є нерентабельною у 2018 році та 2020 році за рахунок чистого збитку. Нерентабельна діяльність створює ризики втрати ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості.

ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод–Кернел Груп» з метою покращення фінансових результатів, необхідно зменшувати собівартість, шляхом оновлення та модернізації основних засобів, скорочуючи непотрібні та необов'язкові витрати; залучати нові джерела доходів: здійснюючи ефективну інвестиційну та фінансову діяльність; необхідною умовою сучасної успішної компанії є зацікавлення українських та іноземних інвесторів; гарною можливістю є участь у різних державних програмах фінансування.

Варто зазначити, що ліквідність, платоспроможність та ділова активність є невід'ємною та важливою частиною аналізу фінансового стану будь-якого суб'єкта бізнесу і пандемія COVID-19 має прямий вплив на них. Платоспроможність підприємства визначається його можливістю і здатністю своєчасно погашати свої зовнішні зобов'язання. Отже, підприємство вважається платоспроможним, якщо сума оборотних активів (запасів,

грошових коштів, дебіторської заборгованості та інших активів) більша або дорівнює його зовнішній заборгованості (зобов'язанням) [13].

Для вчасного повернення кредиту підприємство має бути платоспроможним, тобто мати джерела для його погашення – власні кошти й кошти, своєчасно отримані від реалізації запланованих обсягів збуту товарів і послуг, а також від виконаних робіт.

Кожен суб'єкт бізнесу прагне мати та підтримувати стійкий фінансовий стан, абсолютну ліквідність та платоспроможність, тому доцільно буде проаналізувати дані показники (табл. 3.3) [53].

Таблиця 3.3

Основні показники ліквідності, платоспроможності та ділової активності
ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод–Кернел Груп» у 2018-2020
роках

Показники	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Темп зростання,%	
				2019/2018	2020/2019
1	2	3	4	5	6
Коефіцієнт оборотності оборотних активів (поточних активів)	1,590	1,519	1,855	95,53	122,12
Власний оборотний капітал, тис грн	-134278	-231056	-870729	72,07	0,28
Загальний коефіцієнт ліквідності (покриття)	0,847	0,718	0,545	84,80	75,91
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,673	0,649	0,425	96,45	65,49
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,000	0,013	0,003	100,00	23,08
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами (Кз)	-0,286	-0,392	-3,331	37,06	0,85
Коефіцієнт загальної платоспроможності підприємства (Кз)	1,378	1,29	1,165	93,61	90,31
Коефіцієнт фінансового лівериджу (Кфл)	0	0,636	3,441	100,00	541,04

За результатами аналізу показників ліквідності та ділової активності ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод–Кернел Груп» у 2018-2020

роках можна зробити висновок, що значна частина показників мала негативну динаміку у досліджуваному періоді. Наприклад, величина власного оборотного капіталу, мала незадовільну динаміку, при чому у 2020 році за рахунок зростання величини необоротних активів необхідність у ВОК в чотири рази зросла, аж до (-870729 тис грн), порівняно з (-231056 тис грн) у 2019 році, що яскраво продемонстровано на рисунку 3.3.

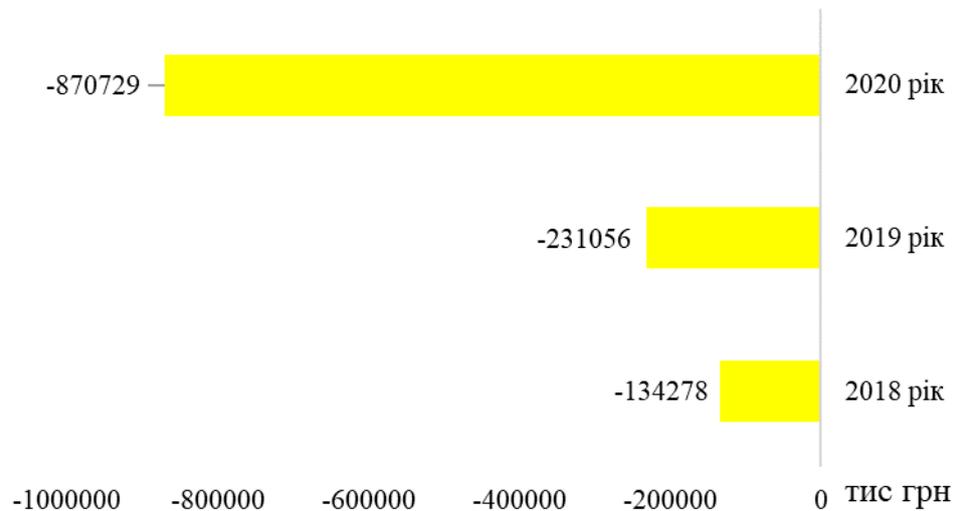

Рис. 3.3. Динаміка власного оборотного капіталу ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод–Кернел Груп» у 2018-2020 роках

* Складено автором

Показники ліквідності, як і загальний коефіцієнт ліквідності, так і швидкої та абсолютної ліквідності – погіршилися протягом досліджуваного періоду.

Позитивним моментом є покращення коефіцієнту оборотності оборотних активів у 2020 році, що свідчить про пришвидшення обороту оборотних засобів.

Щодо показників платоспроможності, то коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами підприємства мав негативну динаміку, особливо у 2020 році. Це свідчить про зростання потреби у власних коштах для покращення платоспроможності. Коефіцієнт загальної платоспроможності також мав негативну динаміку, за рахунок зростання величини заборгованості, як довготермінової, так і поточної. За рахунок

зростання суми інших довгострокових зобов'язання компанії у 2020 році, коефіцієнт фінансового лівериджу (3,441 грн/грн) – у 6 разів більший за норму.

Отож, можемо зробити висновок, що пандемія COVID-19 спричинила ризики ліквідності, неплатоспроможності, адже саме у 2020 році досліджуваному суб'єкту бізнесу в рази більше не вистачало власних оборотних коштів для проведення своєї діяльності, порівнюючи з минулими роками.

Фінансова стійкість суб'єкта бізнесу – це стабільний фінансовий стан, який характеризується вагомою часткою власного капіталу в загальній сумі використовуваних фінансових засобів.

Аналіз фінансової стійкості бізнесу є найважливішим етапом оцінки його діяльності і фінансово-економічного стану та відображає результати його розвитку, містить необхідну інформацію для інвесторів, а також характеризує здатність розраховуватися за своїми зобов'язаннями та боргами і нарощувати економічний потенціал [59].

Основне завдання аналізу фінансової стійкості полягає у аналізі можливості досліджуваного суб'єкта бізнесу протистояти негативній дії різних факторів (зовнішніх, внутрішніх та непередбачуваних), що впливають на його фінансовий стан (табл.3.4) [53].

Таблиця 3.4

Основні показники фінансової стійкості ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод–Кернел Груп» за 2018-2020 роки

Показники	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Відхилення (+,-) 2019/2018		Відхилення (+,-) 2020/2019	
				Δ	Темп зростання, %	Δ	Темп зростання, %
1	2	3	4	5	6	7	8
Наявність власних коштів (В), тис.грн	-134278	-231056	-229119	-96778	72,07	1937	99,16
Коефіцієнт фінансової стійкості (Кфс)	0,274	0,225	0,141	-0,049	82,12	-0,084	62,67

Продовження табл. 3.4

1	2	3	4	5	6	7	8
Коефіцієнт автономії (Кфа)	0,274	0,225	0,141	-0,049	82,12	-0,084	62,67
Коефіцієнт фінансової залежності (Кфз)	3,647	4,453	7,072	0,806	122,10	2,619	158,81
Коефіцієнт фінансового ризику (Кфр)	2,647	3,453	6,072	0,806	130,45	2,619	175,85
Коефіцієнт маневреності власного капіталу (Км)	-0,589	-0,794	-1,229	-0,205	34,00	-0,435	154,79
Коефіцієнт покриття запасів (Кзз)	-2,92	-4,98	-4,776	-2,06	70,00	0,204	95,90
Коефіцієнт загальної заборгованості (Кз)	0,726	0,775	0,859	0,049	106,75	0,084	110,84
Коефіцієнт співвідношення власного та залученого капіталу (Кс)	0,378	0,29	0,165	-0,088	76,72	-0,125	56,90

За результатами розрахунку показників фінансової стійкості ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод–Кернел Груп» за 2018-2020 роки виявлено, що суб'єкт бізнесу має незадовільну фінансову стійкість, яка з кожним роком все погіршується. З кожним роком зростає потреба у власних коштах, особливо у 2019 році. Протягом досліджуваного періоду у суб'єкта бізнесу досить значною є питома вага поточних зобов'язань, що в свою чергу призводить до погіршення коефіцієнта фінансової стійкості.

Негативним моментом є зменшення величини власного капіталу, що підриває фінансову стійкість і призводить до фінансової залежності, про що й говорять показники автономії, залежності, ризику та загальної заборгованості. Особливо величина власного капіталу зменшилася у 2020 році.

Таким чином, для фінансування своїх активів та здійснення своєї операційної, інвестиційної та фінансової діяльності ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод–Кернел Груп» більше, ніж 80 % використовує запозичені кошти і менше 20 % власні, що яскраво продемонстровано на рисунку 3.4.

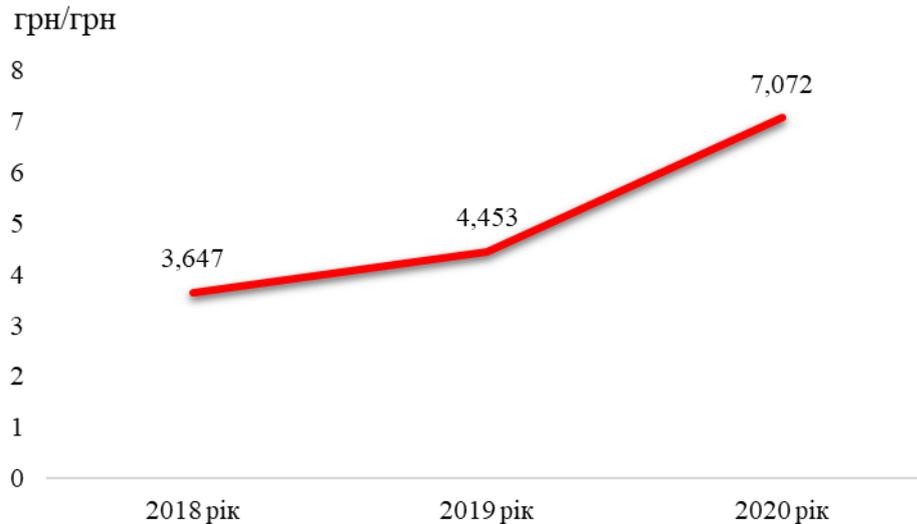

Рис. 3.4. Динаміка коефіцієнту фінансової залежності ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод–Кернел Груп» у 2018-2020 роках

* Складено автором

Аналіз фінансової стійкості свідчить, що діяльність досліджуваного суб'єкта є ризиковою і більшість коефіцієнтів вказують на нестійкий фінансовий стан ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод–Кернел Груп». Щоб знизити ризики та загрози втрати фінансової стійкості треба погашати поточні зобов'язання та нарощувати величину власного капіталу. Можна стверджувати, що пандемія COVID-19 мала прямий вплив на підрив фінансової стійкості, адже більшість коефіцієнтів у 2020 році є в рази гіршими, ніж у 2018 та 2019 роках.

У процесі діяльності суб'єкт підприємництва регулярно взаємодіє з іншими особами, як постачальниками, так і покупцями. При розрахунках з покупцями підприємство часто надає відстрочку платежу, знижки та різні способи для стимулювання збуту. Так і виникає дебіторська заборгованість, яка має значну питому вагу в складі оборотних активів та при несвоєчасному погашенні може негативно вплинути на фінансовий стан, ліквідність та платоспроможність суб'єкта господарювання.

Паралельно підприємство постійно закупає необхідні матеріали, товари або замовляє різні послуги для здійснення своєї діяльності, і точно так же має

право сплатити за це кошти протягом певного періоду, так і виникає кредиторська заборгованість. Невчасне погашення кредиторської заборгованості може призвести до погіршення репутації компанії, її позиції серед конкурентів або нарахуванням штрафів, неустойок. Тому важливим завданням для фінансиста є постійний контроль за дебіторською та кредиторською заборгованістю, їх аналіз та аналіз складу дебіторів і кредиторів (табл. 3.5) [53].

Таблиця 3.5

Величина, склад та стан дебіторської і кредиторської заборгованості
ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод–Кернел Груп» у 2018–2020
роках

Види дебіторської заборгованості	2018 рік	2019 рік	Темп зростання, %	2019 рік	2020 рік	Темп зростання, %
	сума, тис грн	сума, тис грн		сума, тис грн	сума, тис грн	
Поточна дебіторська заборгованість	414898	521549	125,71	521549	197115	37,79
Довгострокова дебіторська заборгованість	33480	0	0,00	0	0	0,00
Усього дебіторської заборгованості	448378	521549	116,32	521549	197115	37,79
Оборотні активи	469040	588914	125,56	588914	261363	44,38
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, грн/грн	1,545	1,657	107,25	1,657	2,194	132,41
Поточна кредиторська заборгованість	603318	808608	134,03	808608	479671	59,32
Довгострокові зобов'язання та забезпечення	0	196581	100,00	196581	652421	331,88
Усього кредиторської заборгованості	603318	1005189	166,61	1005189	1132092	112,62
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості, грн/грн	1,5	1	66,67	1	0,738	73,80
Коефіцієнт співвідношення дебіторської й кредиторської заборгованості, грн/грн	0,743	0,519	69,85	0,519	0,174	33,53

Таким чином, загальна зміна величини дебіторської заборгованості протягом досліджуваного періоду становить 251263 тис грн. Тобто сума

заборгованості з 2018 року зменшилася на 251263 тис грн у 2020 році і це є позитивним моментом, адже у досліджуваного суб'єкта бізнесу величина дебіторської заборгованості була завеликою і негативно впливала на ділову активність, ліквідність, платоспроможність та фінансову стійкість.

За останні два роки у ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод–Кернел Груп» не виявлено також довгострокової дебіторської заборгованості, що однозначно є добре і свідчить про довірливі стосунки з покупцями. Проте спостерігаємо, що все одно дебіторська заборгованість займає чималу питому вагу в оборотних активах суб'єкта господарювання і за її величиною та станом необхідно постійно слідкувати. Оборотні активи у 2020 році зменшилися і це є не дуже хорошою ознакою балансу, треба намагатися щоб співвідношення між оборотними і необоротними активами було 50 на 50. Але з іншого боку, треба звернути увагу, що ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод – Кернел Груп» працює на давальницькій сировині та не здійснює збуту, а надає лише послуги, тому частка дебіторської заборгованості в оборотних активах є виправданою. Динаміка кредиторської і дебіторської заборгованості представлена на рисунку 3.5.

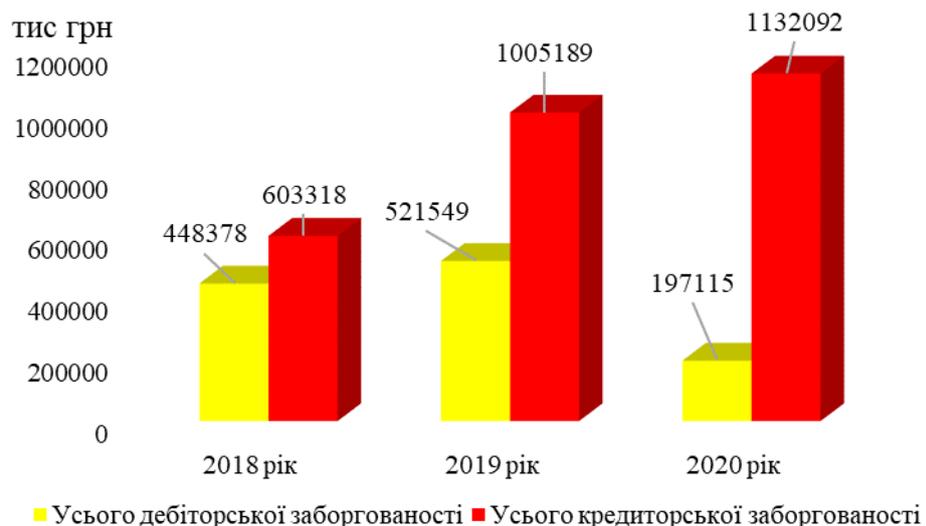

Рис. 3.5. Динаміка кредиторської та дебіторської заборгованості ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод–Кернел Груп» у 2018-2020 роках

* Складено автором

За результатами дослідження, виявлено, що кожного року сума кредиторської заборгованості також зростає, це може підірвати фінансову стійкість, ліквідність та платоспроможність, про це також свідчать коефіцієнти оборотності кредиторської заборгованості. У 2020 різко збільшилась сума заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями та забезпеченнями, що є негативним моментом. Зокрема, це може бути пов'язано з тим, що у суб'єкта бізнесу не вистачає достатньо коштів, аби вчасно розрахуватися з кредиторами і обрання кредиту за довгостроковими зобов'язаннями є тимчасовим рішенням для функціонування ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод – Кернел Груп».

Протягом досліджуваного періоду величина кредиторської заборгованості перевищує дебіторську. Значна сума кредиторської заборгованості у 2020 році може бути викликана пандемією, адже у суб'єкта бізнесу не вистачає коштів щоб розрахуватися з кредиторами, тому і величина заборгованості росте.

Таким чином, величина, стан та склад і структура дебіторської й кредиторської заборгованості безпосередньо впливають на фінансові показники діяльності досліджуваного суб'єкта бізнесу. Чим більшими є суми заборгованостей, тим більшим є ризик ліквідності та неплатоспроможності бізнесу. У ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод – Кернел Груп» досить великі суми дебіторської та кредиторської заборгованості, які займають значну частину в активах та пасиві балансу відповідно і що негативно впливає на фінансовий результат діяльності.

3.2. Інтегральне оцінювання рівня економічної безпеки суб'єкта бізнесу та ідентифікація ризиків

Запровадження Кабінетом Міністрів України карантинних й обмежувальних заходів, щодо мінімізації подальшого поширення в Україні пандемії, зумовили виникнення додаткових ризиків діяльності суб'єктів бізнесу. Тому важливо оцінити вплив пандемії COVID-19 на систему

економічної безпеки бізнесу. Проведемо інтегральну оцінку рівня фінансово-економічної безпеки бізнесу [75].

Для оцінювання рівня фінансово-економічної безпеки ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод – Кернел Груп» необхідно обрати ресурсно-функціональний підхід спрямований на виявлення й аналіз проблем діяльності бізнесу, оцінку поточного й перспективного стану, резервів потенціалу стійкого розвитку (табл. 3.6, 3.7, 3.8).

Вихідними даними для оцінки рівня фінансово-економічної безпеки бізнесу є три групи [60]:

I група – показники платоспроможності: (коефіцієнт покриття, коефіцієнт критичної ліквідності, частка дебіторської заборгованості у власному капіталі й кредиторської заборгованості, забезпеченість оборотних активів власними оборотними засобами, співвідношення чистих оборотних активів із чистими активами).

II група – показники фінансової стійкості: (коефіцієнт автономії, коефіцієнт фінансової залежності, коефіцієнт фінансової стійкості, коефіцієнт маневреності власного капіталу, коефіцієнт співвідношення мобільних і іммобілізованих засобів, коефіцієнт інвестування).

III група – показники ефективності фінансово-економічної діяльності: (коефіцієнт трансформації, рентабельність продажу, рентабельність власного капіталу, рентабельність активів бізнесу).

Формується інтегральна оцінка рівня фінансово-економічної безпеки бізнесу за формулою:

$$\begin{aligned} \text{Інтегральна оцінка рівня фінансово-економічної безпеки бізнесу} = \\ \text{інтегральна оцінка I групи} + \text{інтегральна оцінка II групи} + \\ \text{інтегральна оцінка III групи} \end{aligned} \quad 3.1$$

Таблиця 3.6

Інтегральне оцінювання рівня фінансово-економічної безпеки ПрАТ «ПОЕЗ-Кернел Груп» за 2018 рік

Групи оцінки	Значи- мість групи	Показники	Фактичне значення показника	Порогове значення	Відхилен- ня від порогового значення	Відношення фактичних і порогових значень	Вагомість показників у групі	Інтегро- вана оцінка коефіцієн- та в групі	Інтегро- вана оцінка групи	Ком- плексна оцінка групи
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
—	—	—	—	—	ст.5/ст.4	ст.4/ст.5	—	ст.7 × ст.8	Σст.9 за групами оцінки	ст.2 × ст.10
I Група «Платоспроможність»	0,4	Коефіцієнт критичної ліквідності	0,673	0,800	1,189	0,841	0,320	0,269	0,028	0,011
		Коефіцієнт покриття	0,847	2,000	2,361	0,424	0,220	0,093		
		Коефіцієнт забезпеченості об. активів власними оборотними засобами	-0,286	0,500	-1,748	-0,572	0,180	-0,103		
		Коефіцієнт співвідношення дебіторської заборгованості у ВК й кредиторській заборгованості	0,018	1,000	55,556	0,018	0,240	0,004		
		Коефіцієнт співвідношення чистих об. активів з чистими активами	-0,589	0,100	-0,170	-5,890	0,040	-0,236		
II Група «Фінансова стійкість»	0,3	Коеф. автономії	0,274	0,500	1,825	0,548	0,190	0,104	0,828	0,248
		Коеф. фінансової стійкості	0,274	0,700	2,555	0,391	0,080	0,031		
		Коефіцієнт фінансової залежності	3,647	2,000	0,548	1,824	0,080	0,146		
		Коефіцієнт інвестування	0,793	0,500	0,631	1,585	0,260	0,412		
		Коефіцієнт маневреності ВК	-0,589	0,500	-0,849	-1,178	0,150	-0,177		
		Коеф. співвідношення мобільних і іммобілізованих засобів	1,295	1,000	0,772	1,295	0,240	0,311		
III «Ефективність фінансово-економічної діяльності»	0,3	Коефіцієнт трансформації	1,590	1,000	0,629	1,590	0,240	0,382	0,382	0,114
		Рентабельність власного капіталу	0,000	0,100	0,000	0,000	0,280	0,000		
		Рентабельність продажів	0,000	0,300	0,000	0,000	0,240	0,000		
		Рентабельність чистих активів	0,000	0,140	0,000	0,000	0,240	0,000		
	Σ=1				0,374					

Таблиця 3.7

Інтегральне оцінювання рівня фінансово-економічної безпеки ПрАТ «ПОЕЗ-Кернел Груп» за 2019 рік

Групи оцінки	Значи- мість групи	Показники	Фактичне значення показника	Порогове значення	Відхилен- ня від порогового значення	Відноше- ння фактичних і порогових значень	Вагомість показників у групі	Інтегро- вана оцінка коєфіцієн- та в групі	Інтегро- вана оцінка групи	Ком- плексна оцінка групи
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
—	—	—	—	—	ст.5/ст.4	ст.4/ст.5	—	ст.7 × ст.8	Σст.9 за група-ми оцінки	ст.2 × ст.10
І Група «Платоспроможність»	0,4	Коєфіцієнт критичної ліквідності	0,649	0,8	1,233	0,811	0,32	0,260	0,560	0,224
		Коєфіцієнт покриття	0,718	2	2,786	0,359	0,22	0,079		
		Коєфіцієнт забезпеченості об. активів власними оборотними засобами	-0,707	0,5	-0,707	-1,414	0,18	-0,255		
		Коєфіцієнт співвідношення дебіторської заборгованості у ВК й кредиторській заборгованості	1,571	1	0,637	1,571	0,24	0,377		
		Коєфіцієнт співвідношення чистих об. активів з чистими активами	0,247	0,1	0,405	2,470	0,04	0,099		
ІІ Група «Фінансова стійкість»	0,3	Коєф. автономії	0,225	0,5	2,222	0,450	0,19	0,086	0,482	0,144
		Коєф. фінансової стійкості	0,367	0,7	1,907	0,524	0,08	0,042		
		Коєфіцієнт фінансової залежності	4,453	2	0,449	2,227	0,08	0,178		
		Коєфіцієнт інвестування	0,412	0,5	1,214	0,824	0,26	0,214		
		Коєфіцієнт маневреності ВК	-0,794	0,5	-0,630	-1,588	0,15	-0,238		
		Коєф. співвідношення мобільних і іммобілізованих засобів	0,833	1	1,200	0,833	0,24	0,200		
ІІІ «Ефективність фінансово-економічної діяльності»	0,3	Коєфіцієнт трансформації	1,519	1	0,658	1,519	0,24	0,365	0,525	0,157
		Рентабельність власного капіталу	0,035	0,1	2,857	0,350	0,28	0,098		
		Рентабельність продажів	0,011	0,3	27,273	0,037	0,24	0,009		
		Рентабельність чистих активів	0,031	0,14	4,516	0,221	0,24	0,053		
	Σ=1									0,526

Таблиця 3.8

Інтегральне оцінювання рівня фінансово-економічної безпеки ПрАТ «ПОЕЗ-Кернел Груп» за 2020 рік

Групи оцінки	Значимість групи	Показники	Фактичне значення показника	Порогове значення	Відхилення від порогового значення	Відношення фактичних і порогових значень	Вагомість показників у групі	Інтегрована оцінка коефіцієнта в групі	Інтегрована оцінка групи	Комплексна оцінка групи
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
—	—	—	—	—	ст.5/ст.4	ст.4/ст.5	—	ст.7 × ст.8	Σст.9 за групами оцінки	ст.2 × ст.10
І Група «Платоспроможність»	0,4	Коефіцієнт критичної ліквідності	0,435	0,800	1,839	0,544	0,320	0,174	-2,580	-1,032
		Коефіцієнт покриття	0,545	2,000	3,670	0,273	0,220	0,060		
		Коефіцієнт забезпеченості об. активів власними оборотними засобами	-3,331	0,500	-0,150	-6,662	0,180	-1,199		
		Коефіцієнт співвідношення дебіторської заборгованості у ВК й кредиторській заборгованості	1,057	1,000	0,946	1,057	0,240	0,254		
		Коефіцієнт співвідношення чистих об. активів з чистими активами	-4,670	0,100	-0,021	-46,700	0,040	-1,868		
ІІ Група «Фінансова стійкість»	0,3	Коеф. автономії	0,141	0,500	3,546	0,282	0,190	0,054	0,135	0,040
		Коеф. фінансової стійкості	0,141	0,700	4,965	0,201	0,080	0,016		
		Коефіцієнт фінансової залежності	7,072	2,000	0,283	3,536	0,080	0,283		
		Коефіцієнт інвестування	0,176	0,500	2,841	0,352	0,260	0,092		
		Коефіцієнт маневреності ВК	-1,229	0,500	-0,407	-2,458	0,150	-0,369		
		Коеф. співвідношення мобільних і іммобілізованих засобів	0,247	1,000	4,049	0,247	0,240	0,059		
ІІІ «Ефективність фінансово-економічної діяльності»	0,3	Коефіцієнт трансформації	1,855	1,000	0,539	1,855	0,240	0,445	0,445	0,134
		Рентабельність власного капіталу	0,000	0,100	0,000	0,000	0,280	0,000		
		Рентабельність продажів	0,000	0,300	0,000	0,000	0,240	0,000		
		Рентабельність чистих активів	0,000	0,140	0,000	0,000	0,240	0,000		
	Σ=1									-0,858

Отже, результати розрахунку інтегральної оцінки рівня економічної безпеки ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод–Кернел Груп» з використанням ресурсно-функціонального підходу свідчать про те, що рівень фінансово-економічної безпеки суб'єкта бізнесу є найкращим у 2019 році, що є задовільно та позитивно впливає на фінансово-економічну безпеку суб'єкта бізнесу. У 2018 та 2020 році, рівень фінансово-економічної безпеки є незадовільним та свідчить про проблеми діяльності досліджуваного суб'єкта бізнесу.

Інтегральна оцінка рівня фінансово-економічної безпеки ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод–Кернел Груп» у 2018 році є незадовільною та становить 0,374. Фактичні значення показників найбільш значимої групи – «Платоспроможність» в рази менші за норму, тому найбільше впливають на фінальний результат. Коефіцієнт критичної ліквідності становить 0,673 грн/грн та вказує на те, що суб'єкту бізнесу не так просто найближчим часом розрахуватися за зобов'язаннями за рахунок наявних коштів. Досить значною є величина дебіторської заборгованості, що створює ризик неплатоспроможності. Фінансова стійкість, інтегрована оцінка якої вказує на нестійкий фінансовий стан компанії. Фінансово-економічна діяльність є неефективною, адже діяльність досліджуваного суб'єкта бізнесу в 2018 році виявилася збитковою.

Інтегральна оцінка рівня фінансово-економічної безпеки ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод–Кернел Груп» у 2019 році є кращою, ніж у 2018 році, за рахунок кращих показників платоспроможності та ефективності фінансово-економічної діяльності й становить 0,526.

Найгіршою є інтегральна оцінка рівня фінансово-економічної безпеки ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод–Кернел Груп» у 2020 році. Вона становить – (-0,858). Найбільш негативний вплив на інтегральну оцінку спричинили показники групи «Платоспроможність». За результатами аналізу у суб'єкта бізнесу недостатньо власних коштів, щоб фінансувати поточну

діяльність, а нарощуючи величину кредиторської заборгованості, з'являється ризик ліквідності, неплатоспроможності та банкрутства.

Позитивним та важливим моментом є скорочення питомої ваги дебіторської заборгованості у активах, що дозволило коефіцієнт співвідношення дебіторської заборгованості у ВК й кредиторській заборгованості приблизити до оптимального значення. Показники групи «Фінансова стійкість» також є значно меншими за порогове значення, особливо коефіцієнт маневреності власного капіталу, що ще раз свідчить про значну залежність підприємства від залучених коштів та ризик неплатоспроможності. Фінансово-економічна діяльність є неефективною, адже діяльність досліджуваного суб'єкта збитковою в 2020 році виявилася збитковою.

Таким чином, провівши розрахунки інтегральної оцінки рівня фінансово-економічної безпеки ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод–Кернел Груп» протягом 2018-2020 років, можна яскраво помітити, що світова пандемія у 2020 році мала значний вплив на рівень економічної безпеки бізнесу. Світова пандемія та запровадження Кабінетом Міністрів України карантинних та обмежувальних заходів, спрямованих на протидію її подальшого поширення в Україні зумовили виникнення додаткових ризиків діяльності суб'єктів господарювання (зниження платоспроможності, ліквідності, рентабельності, підрив фінансової стійкості та неефективність діяльності).

З використанням індикаторного підходу та переліку індикаторів фінансово-економічної безпеки бізнесу, що визначені в таблиці 3.6, 3.7, 3.8, необхідно виявити реальні та потенційні ризики фінансово-економічній безпеці ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод–Кернел Груп» з ідентифікацією ризиків, шляхом порівняння фактичних показників з критичними. Внутрішні реальні та потенційні ризики досліджуваного суб'єкта бізнесу представлено в таблиці 3.9.

Таблиця 3.9

Внутрішні ризики економічної безпеки ПрАТ «Полтавський
олійноекстракційний завод–Кернел Груп»

Реальні ризики	Потенційні ризики
Низький рівень критичної ліквідності	Зростання частки необоротних активів порівняно з оборотними
Низький рівень коефіцієнта покриття	
Недостатня забезпеченість оборотних активів власними оборотними засобами	
Завелика частка дебіторської заборгованості у кредиторській та власному капіталі	
Значна залежність від позикового капіталу	
Низький рівень рентабельності продажів	
Низький рівень рентабельності власного капіталу	
Низький рівень рентабельності чистих активів	

З використанням індикаторного підходу та переліку індикаторів фінансово-економічної безпеки підприємства, що визначені в таблиці 3.6, 3.7, 3.8 виявлено реальні та потенційні внутрішні ризики фінансово-економічній безпеці ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод–Кернел Груп».

У досліджуваного суб'єкта бізнесу значна кількість реальних ризиків, які створюють небезпеку протягом досліджуваного періоду. Спочатку варто виділити ризики у групі платоспроможності. Наприклад – низький рівень критичної ліквідності, який вказує на рівень платоспроможності компанії. Дана загроза зумовлена низькою оборотністю дебіторської заборгованості. Наступний ризик – недостатній рівень коефіцієнта покриття, тобто вдвічі менший за критичне значення у 2019 році, що свідчить про перевищення поточних зобов'язань над оборотними активами. У підприємства особливо у 2020 році величина короткострокових зобов'язань значно зросла, а це в свою чергу створює ризик неплатоспроможності протягом останніх трьох років.

Недостатня забезпеченість оборотних активів власними оборотними засобами – свідчить про те, що оборотні активи повністю фінансуються за рахунок запозичених джерел, що є реальною загрозою платоспроможності ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод–Кернел Груп». Наступним є

ризик, який свідчить про значну частку дебіторської заборгованості у кредиторській та власному капіталу бізнесу. Фактичне значення у півтора рази більше за критичне у 2020 році. Надання товарного кредиту є виправданим, але для досліджуваного суб'єкта це вже є ризиком неплатоспроможності.

Наступна група ризиків фінансовій стійкості ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод–Кернел Груп» і серед них варто виділити значну залежність від позикового капіталу, адже капітал компанії на 80% складається з позикового, що є небезпечно, адже підриває фінансову незалежність. В даній групі виділено потенційну загрозу, таку як зростання частки необоротних активів підприємства порівняно з оборотними, що спостерігається у 2020 році. Фактичне значення коефіцієнта незначно відрізняється від критичного, проте підприємству варто звернути свою увагу на дотримання оптимального балансу між мобільними та іммобілізованими активами.

Останньою є група рентабельність і оскільки вона є важливою, тому що вказує на ефективність функціонування суб'єкта бізнесу, тому варто нейтралізувати загрози, що становлять ризики банкрутства. У ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод–Кернел Груп» виділено три реальні загрози, такі як низький рівень рентабельності продажів, власного капіталу та чистих активів.

Забезпечення економічної дієвості суб'єктів бізнесу полягає у проведенні розрахунків у фінансовій сфері, що мають на меті отримання відповіді на питання наскільки фінансово-економічний стан бізнесу стійкий відносно протидії ризику його банкрутства.

Як індикатором фінансово-економічної безпеки ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод–Кернел Груп» є аналіз фінансових коефіцієнтів Альтмана, Таффлера, Лісу та ін. Адже забезпечення економічної дієвості суб'єктів підприємництва полягає у проведенні розрахунків у фінансовій сфері, що мають на меті отримання відповіді на питання наскільки фінансово-економічний стан бізнесу стійкий відносно протидії ризику його банкрутства

[59]. У таблиці 3.10 представлено індикатори фінансово-економічної безпеки та їх динаміку протягом 2018-2020 років.

Таблиця 3.10

Стійкість ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод–Кернел Груп» відносно протидії ризику банкрутства

Індикатор, грн/грн	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Вірогідність банкрутства
Модель Альтмана	0,872	0,468	-0,382	$Z < 1,8$ – вірогідність банкрутства досить висока
Модель Спрінгейта	0,146	0,834	-0,804	Якщо Z -показник $< 0,862$, то бізнес є потенційним банкрутом.
R-модель	4,774	4,134	1,086	$R < 0$ – вірогідність банкрутства максимальна 90-100%
Шестифакторна економіко-математична модель	8,846	8,165	2,793	Чим більше значення індикатора, тим краще
Модель Р.С. Сайфуліна та Г.Г. Кадикова	-0,405	-0,998	-2,713	Якщо рейтингове число R для підприємства є більшим за 1, то бізнесперебуває у задовільному стані, якщо менше за 1 – у незадовільному.
Розширена факторна модель розрахунку коефіцієнта стійкості економічного зростання Г. О. Крамаренка	3,178	0,309	0,6	Чим більше значення індикатора, тим краще

Таким чином, підхід до перевірки економічної дієздатності бізнесу за допомогою різних коефіцієнтів та моделей дозволив зробити висновок, що ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод – Кернел Груп» має нестійкий фінансово-економічний стан та є нестійким відносно протидії ризику банкрутства.

Використавши методи розрахунку індикаторів фінансово-економічної безпеки суб'єкта бізнесу варто наголосити на тому, що у 2020 році всі досліджувані індикатори в разі погіршилися за рахунок впливу пандемії COVID-19. Адже негативна динаміка коефіцієнтів ліквідності, рентабельності, фінансової стійкості, ділової активності у період пандемії є причиною ризику банкрутства бізнесу.

3.3. Аналіз ризиків економічної безпеці бізнесу в умовах пандемії

З метою більш повного розкриття стану економічної безпеки бізнесу в процесі дослідження різних форм класифікації ризиків у період пандемії, можна запропонувати авторську класифікацію ризиків (табл. 3.11), яка не є вичерпною та остаточною, однак враховує всі визначальні елементи класичної економічної теорії вартості, теорії граничної корисності та теорії фірми [85].

Таблиця 3.11

Ідентифікація ризиків економічної безпеці бізнесу ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод–Кернел Груп»

Ризики	Характеристика	Наслідки впливу
1	2	3
Внутрішні (ендогенні)		
Фінансові та економічні	Втрата фінансових ресурсів через помилки, порушення законодавства, прорахунки в організації грошового забезпечення господарської діяльності	Нарощування у 2020 році кредиторської заборгованості на 126903 тис грн, збільшення потреби у власному оборотному капіталі аж на 72%. Погіршення основних показників ліквідності та фінансової стійкості. Як наслідок, втрата довіри споживачів і програш у конкурентній боротьбі за місце на ринку.

Продовження табл. 3.11		
1	2	3
Кадрові	Невідповідна компетенція керівників та виконавців, відсутність та недостатня увага підвищенню кваліфікації, вакцинація від коронавірусу	За період пандемії звільнилося 17 працівників і на кінець 2020 року середня чисельність персоналу склала 546 працівників. Забезпечення єдиного підходу до управління системою охорони праці та здоров'я, промислової, технічної і транспортної безпеки відповідно до найкращих світових практик та вимог міжнародного стандарту OHSAS 18001 / ISO 45001
Організаційні	Відсутність планування бізнес-процесів, неналежне зберігання комерційної таємниці, недостатня увага до охорони праці, порушення трудової дисципліни, відсутність системи вирішення спорів та конфліктів	На досліджуваній суб'єкт бізнесу за 2018-2020 рік організаційні ризики не мали особливого впливу. Юридичним відділом чітко аналізують проекти господарських договорів, чітко визначено стратегію.
Техніко-технологічні	Знос основних засобів, застарілі технології виробництва, програмне забезпечення	Коефіцієнт зносу у 2019 році становив 73%, а у 2020 році -74%, що свідчить про застарілу матеріально-технічну базу.
Логістичні	Ненадійне зберігання та постачання готової продукції, зриви строків виконання контрактів та постачання товарів (робіт, послуг)	Величина штрафів, пені та неустойок у 2020 році склала 113 тис грн, за рахунок неналагодженого логістичного процесу на початку спалаху пандемії.

Продовження табл. 3.11

1	2	3
Зовнішні (екзогенні)		
Глобальні та міжнародні	Пандемії та епідемії	Внаслідок пандемії падіння рівня світового ВВП з 87345,3 білльйонів доларів до 84537,7 білльйонів доларів та зростання світових цін на енергоносії у 2020 році.
Законодавчі	Затвердження нових законів	Введення обов'язкової вакцинації постановою КМУ №1156 від 04 листопада 2021 року
Макроекономічні	Нестабільність національної грошової одиниці, демографічна криза, висока облікова ставка Центрального банку	Офіційний курс гривні до долара за 2020 календарний рік знизився на 19,3% з 23,69 гривні 1 січня 2020 року до 28,27 гривні 31 грудня 2020 року.
Ринкові	Незбалансованість попиту/пропозиції	Низька динаміка пропозиції збереглася в першій половині 2020 року ринку олійно-жирової промисловості. Закриття готелів, ресторанів і підприємств громадського харчування стало несприятливим для попиту на соняшникову олію.
Регуляторні	Високе податкове навантаження та щільний контроль з боку контролюючих органів, недосконалі та нестабільні організаційно-правові умови ведення бізнесу, високі штрафи та санкції за порушення вимог законодавства	По податку на прибуток темп росту нарахувань та сплати податку за 2020 рік склав майже 200%, порівнюючи з 2019 роком. Податок на доходи фізичних осіб, що сплачено податковими агентами, із доходів платника податку у вигляді з/п у 2020 році залишився на рівні минулого року. Пільгами по податку на прибуток протягом двох останніх років ПрАТ «ПОЕЗ-Кернел Груп» не користується.

Продовження табл. 3.11		
1	2	3
Підприємницькі	Невиконання умов постачання продукції та взаєморозрахунків, ускладнення доступу до позикового капіталу та входження на нові ринки, шахрайство, пограбування та рейдерські захоплення, перебої в роботі природних монополій, та/або зростання тарифів на їхні послуги	У 2020 році величина штрафів, пені та неустойок склала – 113 тис грн.
Інвестиційні	Ймовірність повного або часткового недосягнення запланованих цілей інвестування, таких як прибуток або соціальний ефект, і отримання грошових збитків.	Отримання у 2019 році довгострокового кредиту від ЄБРР для будівництва та впровадження біоелектростанції, яка працює на лушпинні соняшнику.
Екологічні	Виникнення негативних змін у довкіллі, або віддалених несприятливих наслідків цих змін, які виникають внаслідок негативного впливу на довкілля.	ПРАТ «ПОЕЗ – Кернел Груп» допустив провадження діяльності з недотриманням умов, встановлених висновком з оцінки впливу на довкілля планованої діяльності. На відповідальну особу бізнесу складено протокол про адміністративне правопорушення за ч. 2 ст. 91-5 КУпАП, та тягне за собою накладення штрафу від двохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.
Природні	Прояв несприятливих природних явищ	Урожай соняшнику в Україні у 2020 році скоротився на 2 млн тонн, тобто до 13,1 млн тонн.

Як бачимо, на діяльність ПРАТ «Полтавський олійноекстракційний завод–Кернел Груп» має вплив безліч ризиків, як внутрішніх, так і зовнішніх.

Запропонована схема класифікації ризиків економічної безпеки бізнесу дозволяє розробити варіант класифікації економічної безпеки, в основу якого закладаються об'єкти економічних ризиків, а також механізми нейтралізації небажаних подій, які виникають в результаті настання певного ризику (табл. 3.12).

Таблиця 3.12

Види економічної безпеки ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод–Кернел Груп», об'єкти та механізм їх захисту

Вид економічної безпеки	Об'єкт захисту	Механізм захисту
1	2	3
Внутрішні (ендогенні)		
Фінансова та економічна	Капітал, обігові кошти, частка ринку, лояльність споживачів та контрагентів	Виважена фінансова політика, у тому числі на середньострокову перспективу
Кадрова	Людський капітал бізнесу	Система безперервного навчання, атестацій
Організаційна	Розвиток підходів до планування на основі затвердження стратегій, концепцій, стандартизація умов праці	Впровадження прогресивних технологій менеджменту та маркетингу
Техніко-технологічна	Основні фонди, програмне забезпечення	Виділення бюджету розвитку, який спрямовується на систематичне оновлення, поліпшення та модернізацію основних фондів та програмного забезпечення
Логістична	Точки зберігання готової продукції, а також оптимізації їх доставки замовникам	Удосконалення роботи сховищ, складів, а також поліпшення диспетчерських функцій та контролю за виконанням контрактних зобов'язань
Зовнішні (екзогенні)		

Продовження табл. 3.12

1	2	3
Глобальні та міжнародні	Явища та процеси глобального характеру	Чітке додержання вимог органів державного контролю. Відслідковування ситуації у значимих секторах з метою завчасного переформатування основних виробничих процесів
Законодавчі	Затвердження законів	Дотримання законів, функціонування юридичного відділу для з'ясування спорних моментів
Макроекономічні	Банківська система, обмінний курс, періодична оцінка платоспроможного попиту на території економічних інтересів	Моніторинг поточної економічної ситуації
Ринкові	Рівень попиту/пропозиції	Моніторинг ситуації на ринку
Регуляторні	Національне законодавство (для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності), також законодавство юрисдикції економічних інтересів	Моніторинг правового поля, що застосовується на території економічних інтересів
Підприємницькі	Акціонери, партнери, контрагенти, системи охорони та захисту активів, комерційної таємниці	Детальне регламентування стосунків зі всіма зацікавленими сторонами із впровадженням індикативних елементів проміжного контролю таких стосунків. Вибудовування багаторівневої системи захисту активів, комерційної таємниці
Інвестиційні	Інвестиційні проекти, модернізація	Оцінка інвестиційних проектів
Екологічні	Стан екології	Дотримання екологічних стандартів та норм
Природні	Клімат, сезонні погодні явища	Слідкування за сезонними явищами

Таким чином, знання механізмів мінімізації рівня ризику дозволяє запобігати суб'єкту бізнесу економічних, виробничих, техніко-технологічних, організаційних, законодавчих, інвестиційних та інших видів ризику.

Висновки до розділу 3

У третьому розділі магістерського дослідження оцінено вплив пандемії на стан економічної безпеки бізнесу та ідентифіковано ризики ПрАТ «ПОЕЗ-Кернел Груп».

З'ясовано, що ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод – Кернел Груп» – сучасне, приватне підприємство з переробки насіння олійних культур і виробництва рослинного масла, шроту. З 2002 року входить до української вертикально-орієнтованої групи компаній, агрохолдингу – Kernel Group. Суб'єкт бізнесу входить до ТОП 10 виробників олії за підсумками діяльності 2020 року.

Виділено істотні проблеми, що впливають на діяльність бізнесу: інфляційні процеси – підвищення цін на енергоресурси, стрімке підвищення вартості комунальних послуг (опалення, електроенергію, водопостачання електроенергію, паливно-мастильні матеріали), товарно-матеріальні цінності, подорожчання позикових ресурсів, а також недосконала система оподаткування. Варто зазначити сучасну загрозу, яка демонструє прямий вплив на діяльність досліджуваного суб'єкта – пандемія COVID-19.

Проаналізовано фінансові результати ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод – Кернел Груп» та вплив світової пандемії на них. З'ясовано, що 2020 рік виявилися збитковим для компанії, тобто відсутні вільні кошти, які досліджуваний суб'єкт бізнесу може вкласти у розширення виробництва, модернізацію основних фондів чи поповнення статутного капіталу. Не можливо не зазначити, що у 2020 році основним фактором, який вплинув на зменшення величини чистого фінансового результату стала пандемія коронавірусу, адже зменшився чистий дохід від надання послуг, що

зумовлено зниженням купівельної спроможності та зростанням цін на ринку олії у зв'язку з пандемією. Якщо величина чистого збитку у 2018 році становила – (-8148 тис грн), то у 2020 році – (-104649 тис грн).

Проведено діагностику рівня ліквідності та ділової активності ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод–Кернел Груп» у 2018-2020 роках. Отже, значна частина показників мала негативну динаміку у досліджуваному періоді. Наприклад, величина власного оборотного капіталу, мала незадовільну динаміку, при чому у 2020 році за рахунок зростання величини необоротних активів необхідність у ВОК в чотири рази зросла, аж до (-870729 тис грн), порівняно з (-231056 тис грн) у 2019 році.

Здійснено інтегральну оцінку рівня фінансово-економічної безпеки ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод–Кернел Груп». При чому у 2020 році інтегральна оцінка становить – (-0,858). За останні три роки саме у 2020 році в умовах світової пандемії інтегральна оцінка має найгірший результат.

У процесі аналізу рівня фінансово-економічної безпеки суб'єкта бізнесу ідентифіковано ризики, такі як низький рівень критичної ліквідності, низький рівень коефіцієнта покриття, недостатня забезпеченість оборотних активів власними оборотними засобами, завелика частка дебіторської заборгованості у кредиторській та власному капіталі, значна залежність бізнесу від позикового капіталу, низький рівень рентабельності продажів, власного капіталу та чистих активів, зростання частки необоротних активів порівняно з оборотними.

Проаналізовано ризики ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод–Кернел Груп», такі як фінансово-економічні, кадрові, організаційні, техніко-технологічні, логістичні, глобальні та міжнародні, законодавчі, макроекономічні, ринкові, регуляторні, підприємницькі, інвестиційні, екологічні та природні. Охарактеризовано механізми мінімізації впливу досліджуваних ризиків.

РОЗДІЛ 4

БЕЗПЕКООРІЄНТОВАНА СТРАТЕГІЧНА МОДЕЛЬ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В БІЗНЕСІ

4.1. Діагностика і SWOT-аналіз як важливий інструментарій управління ризиками бізнесу

Діагностика (з грецької *diagnosis* – розпізнавання) передбачає визначення суті та особливостей проблеми на основі всебічного аналізу, застосовуючи певний набір принципів та методів його проведення. Згідно з обраною методологією, діагностика потребує вибору, збирання й оброблення необхідної інформації з використанням методів аналізу та оцінювання, підготовки заходів для успішного розроблення та втілення стратегії. В процесі діагностики необхідно вивчити взаємозв'язки між загальними цілями суб'єкта бізнесу, визначити та оцінити вплив складових середовища на результати його діяльності та визнати здатність бізнесу змінюватися [62].

Правильна постановка завдання, вибір мети діагностики фінансового стану бізнесу мають велике значення. Враховуючи можливості, визначається фінансовий стан суб'єкта бізнесу, виробляються способи досягнення оптимальних рішень, підбираються методи управління, виробляються різні зміни в технологічній, організаційній, комерційній та інших видах діяльності бізнесу. Система цілей і завдань діагностики бізнесу повинна бути конкретизована за змістом, часу реалізації та рівнями.

Починати діагностику треба поступово. З цією метою пропонується інструмент якісного аналізу стану суб'єкта бізнесу. Цей інструмент ґрунтується на ранжуванні проблемних особливостей бізнесу.

Природним для кожного прикладного спеціаліста, у тому числі для досвідченого ризик-менеджера, є бажання не починати зі складних технологій. Тому бажано приступати до діагностики поступово. З цією метою

пропонується інструмент якісного аналізу стану підприємства. Цей інструмент ґрунтується на ранжуванні проблемних особливостей бізнесу.

Загальна схема наступна. Визначається принцип сегментування проблемних сфер діяльності бізнесу. Формулюються типові проблеми, а значимість кожної з проблем оцінюється за трибальною системою:

Н – низька значимість проблеми (тобто, можна поки-що не турбуватися);

С – середня значимість проблеми;

В – висока значимість проблеми (повинна викликати стурбованість у менеджменту) [62].

Для повноти визначення оцінки можна додати рівень – «?», який означає, що на даний момент менеджмент суб'єкта господарювання не в змозі визначити значимість проблеми.

Розглянемо варіант побудови системи в таблиці 4.1, розробленої в рамках проєкту фінансової реструктуризації АМП США фірмою «Делойт-Туш-Томацу» за участю професора В.Савчука. Сегментація проблемних областей виконана на основі аналізу фінансової звітності (Додаток А, Б, В) та трьох загальних блоків: маркетингу, стану планування і загального управління бізнесом, стратегії бізнесу.

У наведеній матриці одна зафарбована клітинка відповідає низькій гостроті проблеми, дві – середній, три – високій. Шлях покращення діяльності суб'єкта бізнесу – ліквідація зафарбованих клітинок.

Важливо відповідально ставитись до діагностики, і якщо виникає питання, яку оцінку ставити «В» чи «С», слід поставити «В». Тим самим ступінь оцінки гостроти проблеми завищується, отже менеджменту доведеться докласти більше зусиль для усунення проблеми. Систему попередньої діагностики ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод – Кернел Груп» наведено у таблиці 4.1.

Таблиця 4.1

Система попередньої діагностики ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод – Кернел Груп»

№	Проблема	Гострота проблеми			
		Н	С	В	?
Балансова звітність					
Активи					
1.1. Дебіторська заборгованість					
1.1.1	Продаж продукції клієнтам, які не здатні її сплатити – недостатня кредитна політика			X	
1.1.2	Нечітко визначений загальний процес погашення дебіторської заборгованості; політика стягнення боргів споживачів слабка або відсутня, в тому числі у судовому порядку		X		
1.1.3	Показник обіговості дебіторської заборгованості значно перевищує середній термін кредиту			X	
1.1.4	Великий обсяг бартеру, яких не можливо трансформувати у гроші		X		
1.1.5	Не здійснюється взаємозалік кредиторських і дебіторських заборгованостей			X	
1.1.6	Надмірний відсоток поверненої продукції, заявок на надання кредитів та спірних рахунків-фактур в загальному обсязі збуту	X			
1.1.7	Відсутність ефективної політики знижок, яка призводить до збільшення обсягу продаж та грошового потоку	X			
1.2. Основні засоби					
1.2.1	Низький рівень використання основних засобів	X			
1.2.2	Надмірне інвестування коштів в основні фонди. Індикатор: Протягом останніх років зростає питома вартість основних фондів на одного працівника			X	
1.2.3	Простоюють окремі виробництва або допоміжне виробниче обладнання	X			
1.2.4	Деякі види продукції виготовлюються по досить складних технологічних ланцюжках і проходять через різні цехи		X		
1.2.5	Деякі види обладнання знаходяться в поганому стані, в наслідок чого виникають проблеми в процесі експлуатації та з якістю продукції	X			
1.2.6	Не виконано план капітальних інвестицій. Індикатор: завмерло на місці нове будівництво, забудівля земельної ділянки або придбання нового обладнання	X			
1.2.7	Окремі основні фонди не мають прямого відношення до виробничої діяльності підприємства. Індикатор: Приблизна вартість цих фондів перевищує 25% від сумарної вартості основних фондів	X			
1.2.8	Виробниче обладнання не підходить для випуску сучасної продукції. Індикатор: Період експлуатації виробничих будівель, обладнання вказує на застарілість виробничого озброєння	X			
1.2.9	Велика кількість об'єктів соціальної сфери. Індикатор: Вартість об'єктів соціальної сфери перевищує 5% від загальної вартості чистих основних фондів		X		
2. Пасиви					
2.1. Кредиторська заборгованість					
2.1.1	Великий обсяг простроченої кредиторської заборгованості перед ключовими постачальниками, що ставить під загрозу майбутні поставки (або вони вже припинились)	X			

Продовження табл. 4.1

2.1.2	Умови контрактів на закупівлю непосильні для підприємства: вимагається передоплата, досить короткі строки оплати, жорсткі умови тощо	X			
2.1.3	Відсутня політика регулювання кредиторської заборгованості		X		
2.1.4	Оплата закупівель шляхом бартеру за заниженими цінами			X	
2.1.5	Кредиторська заборгованість є спірним предметом, вона застаріла або потенційно підлягає оскарженню в суді			X	
Звіт про фінансові результати					
3. Виручка					
3.1.	Має місце скорочення обсягу продаж			X	
3.2.	Сезонні труднощі: компанія не має можливості вирівнювати сезонні коливання прибутку і грошового потоку			X	
3.3.	Неконкурентоспроможні ціни в порівнянні з продукцією вітчизняних або закордонних конкурентів	X			
3.4.	Невеликий портфель продаж (контракти, невиконані замовлення тощо)	X			
3.5.	Високий ступінь залежності від обмеженої кількості клієнтів	X			
4. Витрати підприємства					
4.1.	Обсяги валових продаж нижчі рівня беззбитковості по більшій кількості продукції	X			
4.2.	Деякі види продукції нерентабельні, про що свідчать показники операційного прибутку	X			
4.3.	Низька продуктивність виробництва. Індикатори: Відношення валової виручки до заробітної плати вище, ніж у конкурентів, та має тенденцію до зростання		X		
4.4.	Чисельність робочої сили більша, ніж це потрібно для нормального функціонування підприємства. Індикатори: Чисельність адміністративного персоналу складає більше 15% від чисельності персоналу, зайнятого на виробництві (або перевищує середньо галузевий показник)	X			
4.5.	Високий рівень постійних витрат. Індикатори: Доля постійних витрат в загальній структурі собівартості зростає			X	
4.6.	Тривалі перерви у випуску продукції заважають оптимальному виробничому процесу. Індикатори: Тривалість простоїв перевищує 15% від фонду потенційного робочого часу (мають місце значні простої виробничого обладнання через поточний ремонт, заміну обладнання, відсутність сировини тощо)	X			
4.7.	Високий відсоток відходів, браку, переробок, поверненої продукції	X			
4.8.	Деякі виробництва або види послуг підприємства можна знайти за більш низькими цінами на відповідних товарних ринках		X		
4.9.	Мають місце надмірні витрати на придбання ресурсів. Індикатор: Відносний показник витрат на оплату комунальних послуг та ресурсів (електроенергію, тепlopостачання, допоміжні матеріали та механізми) має тенденцію до зростання			X	
4.10.	Відсутність активного контролю та регулювання витрат (в тому числі адміністративних і накладних)			X	
4.11.	Відсутня ефективна система управлінського обліку витрат як засіб підтримки прийняття управлінських рішень			X	
5. Рух грошових коштів					
5.1.	Відсутність ефективної системи бюджетування на підприємстві		X		
5.2.	Показник миттєвої ліквідності недостатньо високий			X	
5.3.	Від'ємний грошовий потік від операційної діяльності	X			

Продовження табл. 4.1

5.4.	Зниження грошового потоку від операційної діяльності		X		
5.5.	Відсутність збалансованості між закупівлею в кредит і продажем у кредит			X	
5.6.	Тривалість фінансового циклу має тенденцію до зростання			X	
5.7.	Орієнтування на експорт			X	
6. Загальне планування і управління					
6.1.	Не застосовуються сучасні підходи до управління бізнесом (принципи MRP і ERP) Відсутня комп'ютеризація підтримки управлінських рішень	X			
6.2.	Керівництву не вистачає належної майстерності для виконання своїх функцій; відсутні переліки функціональних посадових обов'язків	X			
6.3.	Відсутнє ефективне планування діяльності. Виробниче планування не має зв'язку з плануванням прибутку і грошових потоків	X			
6.4.	Незадовільне регулювання грошових операцій. Індикатори: 1) Недостатність грошових коштів призводить до взяття короткострокових позик. 2) Терміни погашення дебіторської заборгованості перевищують терміни погашення кредиторської заборгованості.			X	
6.5.	Відсутність системної організації бізнесу. Основи бізнес-процесу не вивчені	X			
6.6.	Організаційна структура являється причиною плутанини в процесі прийняття рішення	X			
6.7.	Система звітності, яка існує, не забезпечує своєчасного отримання необхідної інформації	X			
6.8.	Незадовільна взаємодія керівництва підприємства із зовнішніми партнерами (банками, кредиторами та ін.)	X			
6.9.	Відсутність внутрішньої взаємодії в роботі керівництва підприємством	X			
6.10.	Керівництво підприємства не має уяви про останні технологічні новації в межах своєї компетенції	X			
7. Стратегічні питання					
7.1.	Вище керівництво чітко не бачить перспектив розвитку підприємства	X			
7.2.	Керівництво підприємства не в змозі сформулювати місію та перспективи розвитку бізнесу	X			
7.3.	Керівництво не розуміє і не формулює стратегічних цілей підприємства	X			
7.4.	Не розроблена та не реалізується стратегія довгострокового інвестування	X			
7.5.	Не визначені і не використовуються вирішальні фактори успіху підприємства	X			
7.6.	Не застосовується SWOT-аналіз			X	
7.7.	Чітко не визначений цільовий ринок для ключового виду продукції або послуг підприємства	X			
7.8.	Не виділені ключові показники економічної діяльності підприємства		X		
7.9.	Структура розподілу обов'язків не відповідає реалізації цілей підприємства	X			

Проаналізувавши проблеми в основних засобах ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод – Кернел Груп», дебіторській та кредиторській заборгованості, виручці й витратах, руху грошових коштів, загальному управлінні та плануванні й стратегії бізнесу, варто виділити проблеми, які є найбільш значимими.

1) Продаж продукції клієнтам, які не мають можливості її оплатити, недостатня кредитна політика. Дана проблема є значимою, тому що у досліджуваного суб'єкту є проблема з величиною дебіторської заборгованості, великий перелік дебіторів та частка простроченої заборгованості покупців.

2) Не відбувається взаємозалік дебіторської й кредиторської заборгованості. Дана проблема є значимою, тому що у досліджуваного підприємства дебіторська заборгованість в рази перевищує кредиторську, тобто немає балансу.

3) Показник оборотності дебіторської заборгованості значно перевищує середній період кредиту. Дана проблема є значимою, як було зазначено вище тому що дебіторська заборгованість в десятки разів перевищує кредиторську, а показник її оборотності є значно меншим за норму.

4) Надмірне інвестування коштів в основні фонди, особливо протягом останніх двох років. У 2020 році структура активів не була збалансованою і питома вага немобільних активів складає 70%.

5) Величина кредиторської заборгованості є значною, є спірною та частково застарілою.

6) Скорочення обсягу виручки від реалізації продукції.

7) Сезонні кліматичні умови, які мають прямий вплив на коливання прибутку і грошові потоки суб'єкта бізнесу.

8) Високий рівень постійних витрат, особливо собівартості та інших операційних витрат.

9) Значні витрати на електроенергію, теплопостачання, допоміжні

матеріали та механізми.

10) Критичне значення показника миттєвої ліквідності, що свідчить про неможливість ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод – Кернел Груп» швидко перетворити активи на гроші.

11) Тривалість фінансового циклу має тенденцію до збільшення.

Аналіз зовнішніх умов виробничо-господарської діяльності бізнесу є необхідною, але не достатньою умовою для оцінки його економічної безпеки. Остання визначається також і внутрішніми факторами. Одним із інструментів їхнього аналізу можна визнати SWOT-аналіз. Він надає можливість в основному оцінити стан економіки суб'єкта бізнесу, є досить простим у застосуванні, тому широко використовується при розробленні більше стратегічних, аніж тактичних планів.

За допомогою SWOT-аналізу виявляються ринкові можливості бізнесу в умовах, в яких він функціонує: його сильні та слабкі сторони, наявні загрози та можливості їхнього подолання. Результати SWOT-аналізу подаються у формі матриці або схеми, їхнє узагальнення забезпечує систематизовану інформацію для розроблення стратегії або тактики поведінки на відповідному товарному ринку [63].

SWOT-аналіз спрямований на визначення (у загальних рисах) корпоративної стратегії бізнесу з урахуванням впливу зовнішнього та внутрішнього середовища одночасно. SWOT-аналіз має як переваги, так і недоліки, які потрібно знати і враховувати. Позитивні риси SWOT-аналізу, у більшості випадках, все ж таки переважають негативні, що обумовлює його популярність у сфері стратегічного управління.

При виборі оптимальної стратегії для бізнесу аналітики користуються двома підходами:

– від внутрішніх факторів (сильні і слабкі сторони) до зовнішніх (можливостей розвитку та загроз) – власне SWOT-аналіз;

– від зовнішніх до внутрішніх факторів – TOWS-аналіз [62].

Обидва підходи взаємно доповнюють один одного. Якщо перший підхід дозволяє з'ясувати, яким чином підприємство може впливати на зовнішнє середовище, то другий підхід дозволяє виявити вплив зовнішніх факторів на перспективи діяльності бізнесу.

Для того, щоб провести SWOT-аналіз, необхідно правильно визначити внутрішні (сильні і слабкі сторони) та зовнішні фактори (можливості та загрози), оцінити їх важливість та порівняти. Цьому допоможе побудована матриця попередньої діагностики [63].

Сильні та слабкі сторони підприємства розглядаються за окремими сегментами згідно варіанту (витрати, маркетинг, виробництво, фінанси, організація, кадри тощо), кожен з яких повинен містити низку факторів.

Питання, що допоможуть розкрити сильні сторони бізнесу: що ми робимо краще, ніж конкуренти; які наші переваги з погляду клієнтів; чи є у нас унікальна торговельна пропозиція.

Щоб зрозуміти недоліки, потрібно запитати: що можна покращити в самій продукції чи у сервісі; які негативні відгуки залишають клієнти; що зменшує дохід; чи є речі, які конкуренти роблять краще.

Можливості та загрози зовнішнього середовища необхідно оцінювати за аналогічною методикою, поділяючи їх на окремі розділи, наприклад, економіка, політика/законодавство, науково-технічний прогрес, навколишнє середовище, соціальна сфера. Щоб полегшити процес аналізу зовнішніх чинників, необхідно дати відповіді на запитання:

– можливості: чи існують додаткові напрямки розвитку бізнесу? Які цікаві тенденції з'явилися у вашій ніші? Які економічні, політичні, демократичні чи соціальні зміни принесуть користь вашому бізнесу?

– загрози: чи використовують ваші конкуренти більш сучасні технології, пропонують кращий сервіс? Які зовнішні перепони є на вашому шляху? Як

сильно ваші слабкі сторони погіршують позиції бізнесу на ринку? Наскільки успіх вашого бізнесу залежить від зовнішніх чинників [62].

Визначивши усі чинники, буде значно простіше прийняти рішення: посилити слабкі сторони бізнесу завдяки наявним ресурсам чи відмовитися від ризикованого напрямку розвитку, зменшивши потенційні зовнішні загрози. Загалом стратегії мають бути сфокусовані на акумуляції сил та використанні можливостей, що дозволить уникнути чи подолати загрози.

Сильні та слабкі сторони, можливості та загрози позиціонуються на полях матриці SWOT-аналізу. Кожне поле цієї матриці має певні позначення:

- поле СІМ – поєднання сильних сторін і можливостей;
- поле СпМ – поєднання слабких сторін і можливостей;
- поле СіЗ – поєднання сильних сторін і загроз;
- поле СлЗ – поєднання слабких сторін і загроз [62].

5 правил, які точно допоможуть дізнатися за допомогою SWOT-аналізу максимум корисної інформації.

1. Чітке визначення сфери кожного SWOT-аналізу

Проводити SWOT-аналіз не по всьому бізнесу в цілому, а по його окремих сегментах. Це допоможе краще розглянути й оцінити всі фактори, що впливають на бізнес.

2. Розуміння відмінностей між елементами аналізу, тобто необхідно пам'ятати, що сильні й слабкі сторони – це фактори внутрішнього середовища. Можливості та загрози – обставини, які підстерігають бізнес у зовнішньому середовищі.

3. Сприйняття покупцем слабких і сильних сторін. Якщо продукт дійсно якісний, і він виграє на тлі конкурентів, тоді це буде сильною стороною бізнесу.

4. Об'єктивність. При аналізі важливо пам'ятати, що об'єктивна оцінка стану суб'єкта бізнесу допоможе дізнатися максимум корисної інформації, яка зробить бізнес більш успішним.

5. Точне формулювання сторін. Запорука успішно проведеного SWOT-аналізу – це точна оцінка всіх факторів. Чим більш неоднозначне формулювання фактора, тим менш успішними будуть результати аналізу. Стратегічний баланс потенціалу ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод – Кернел Груп» представлено у таблиці 4.2.

Таблиця 4.2

Стратегічний баланс потенціалу

ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод – Кернел Груп»

Стратегічні активи	Оцінка ступеня впливу	Стратегічні пасиви	Оцінка ступеня впливу
I. Сильні сторони		I. Слабкі сторони	
		1.1. Залежність від кліматичних умов	5
1.1. Входження підприємства до потужного агрохолдингу	5		
1.2. Постійний попит на продукцію	4	1.2. Велика частка позикового капіталу у сукупному	4
1.3. Забезпечення модернізації виробничого процесу	4	1.3. Недостатньо високий прибуток	4
Усього за розділом I (CC ₁)	13	Усього за розділом I (C ₁ C ₂)	13
II. Зовнішні можливості		II. Зовнішні загрози	
2.1. Розширення видів надання послуг	3	2.1. Економічно-політична ситуація в країні та світі (пандемія)	5
		2.2. Поява нових конкурентів	3
2.2. Вихід на нові ринки	4		
2.3. Можливість застосування ноу хау	4	2.3. Зміни в потребах споживача	3
Усього за розділом II (ЗМ)	11	Усього за розділом II (ЗЗ)	11
Разом стратегічні активи (CC ₁ +ЗМ)	24	Разом стратегічні пасиви (C ₁ C ₂ +ЗЗ)	24

Таким чином, SWOT-аналіз є чудовим інструментом, який допомагає виявити не тільки слабкі сторони і загрози, а й сильні сторони і можливості суб'єкта бізнесу.

Провівши SWOT-аналіз ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод – Кернел Груп» можемо зробити висновок, що величина стратегічних активів та стратегічних пасивів рівнозначна. Тобто досліджуваному суб'єкту бізнесу необхідно рухатися у напрямку використання нових можливостей, які розкрито завдяки проведеному дослідженню.

SWOT-аналіз допоміг зрозуміти, які чинники заважають розвитку компанії, зменшують її дохід та становлять загрозу в майбутньому, особливо важливо зазначити економічну ситуацію в країні через пандемію COVID-19, яка може спричинити економічну кризу. Тому, ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод – Кернел Груп» необхідно продумати ефективну стратегію діяльності в умовах нестабільності, яка допоможе не лише втримати позиції на ринках, але й завойовувати нові.

4.2. Формування безпекоорієнтованого стратегічного ризик-менеджменту ПрАТ «ПОЕЗ– Кернел Груп»

Необхідність вдосконалення системи управління ризиками ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод – Кернел Груп» в умовах світової пандемії COVID-19 потребує розробки нової стратегічної моделі бізнесу. Концепція вдосконалення системи управління ризиками передбачає формування нової стратегічної програми розвитку суб'єкта бізнесу.

Після перевірки взаємного впливу факторів за допомогою матриці SWOT-аналізу можна визначити чотири різновиди корпоративної стратегії бізнесу:

- стратегія, яка використовує сильні сторони бізнесу для реалізації зовнішніх можливостей (стратегія «Максі-Максі»);

- стратегія, яка використовує сильні сторони бізнесу для знешкодження зовнішніх загроз (стратегія «Максі-Міні»);
- стратегія, спрямована на мінімізацію слабких сторін бізнесу на основі використання зовнішніх можливостей (стратегія «Міні-Максі»);
- стратегія, спрямована на мінімізацію слабких сторін бізнесу та уникнення зовнішніх загроз (стратегія «Міні-Міні») [64].

Для того, щоб визначити, який саме різновид стратегії необхідно обрати, потрібно порівняти внутрішні переваги та слабкості, а також зовнішні можливості та загрози. У нашому випадку порівняння свідчить, що у ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод – Кернел Груп» сильні сторони і слабкі є рівнозначними.

Тому, якщо сильні сторони суб'єкта бізнесу переважають слабкі, а ринок надає більше можливостей, ніж створює загроз, рекомендується стратегія «Максі-Максі». У цій ситуації бізнес повинен вживати активні дії для зміцнення своєї позиції на ринку шляхом збільшення частки, диверсифікації продуктів, виведення на ринок інноваційних товарів. Сприятлива фінансова ситуація дозволяє виділяти додаткові кошти на науково-дослідницькі роботи, збільшувати фінансовий портфель, поглинати дрібних конкурентів тощо. Досліджуваний суб'єкт бізнесу є сучасним та потужним, успішним в сфері своєї діяльності, тому стратегія «Максі-Максі» є найкращою, щоб зміцнити свою позицію на ринку, особливо в період пандемії COVID-19.

Конкурентна стратегія дає змогу отримати конкретні показники (індикатори) для порівняння позиції ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод – Кернел Груп». Кожен суб'єкт бізнесу дотримується власної конкурентної стратегії для завоювання кращої позиції та здобуття вигоди від конкурентної переваги [65].

Для ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод – Кернел Груп» варто виділити конкурентні стратегії, розроблені Філіпом Котлером. Наприклад,

стратегія челенджера може використовуватися в період стабільної економічної ситуації в країні та у світі. Челенджерами називають ті фірми, які успішно розвиваються та своє основне стратегічне спрямування вбачають у досягненні ринкової першості, тобто в розширенні своєї ринкової частки.

Отже, челенджери – це такі фірми, які кидають виклик конкурентам з метою підвищення своєї ринкової частки. Таким чином, основним різновидом конкурентних стратегій челенджера є стратегія наступу. Челенджер може атакувати три види фірм: ринкового лідера, аналогічну фірму-челенджера, меншу за розміром фірму [65].

Стратегію ринкового послідовника необхідно використовувати ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод – Кернел Груп» сьогодні, в період пандемії та економічної нестабільності. До категорії «послідовники» належать ті фірми, які основне маркетингове спрямування своєї діяльності вбачають у використанні маркетингової стратегії і тактики ринкового лідера. Основна мета діяльності компанії – утримання існуючих споживачів. Маркетингова діяльність послідовника характеризується такими перевагами для досліджуваного суб'єкта у період економічної нестабільності:

- ефективним сегментуванням ринку з метою уникнення конфронтації з іншими компаніями,
- першочерговою увагою до показників прибутковості, а не підвищення ринкової частки,
- орієнтацією на обмежені, а не повномасштабні конкурентні дії [64].

Сучасні нестабільні економічні умови, спричинені світовою пандемією, вимагають адекватних заходів, спрямованих на забезпечення економічної стабільності й безпеки ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод – Кернел Груп». У цьому контексті розроблено безпекоорієнтовану Стратегію управління ризиками, яку можна успішно досліджуваним суб'єктом бізнесу (рис. 4.1).

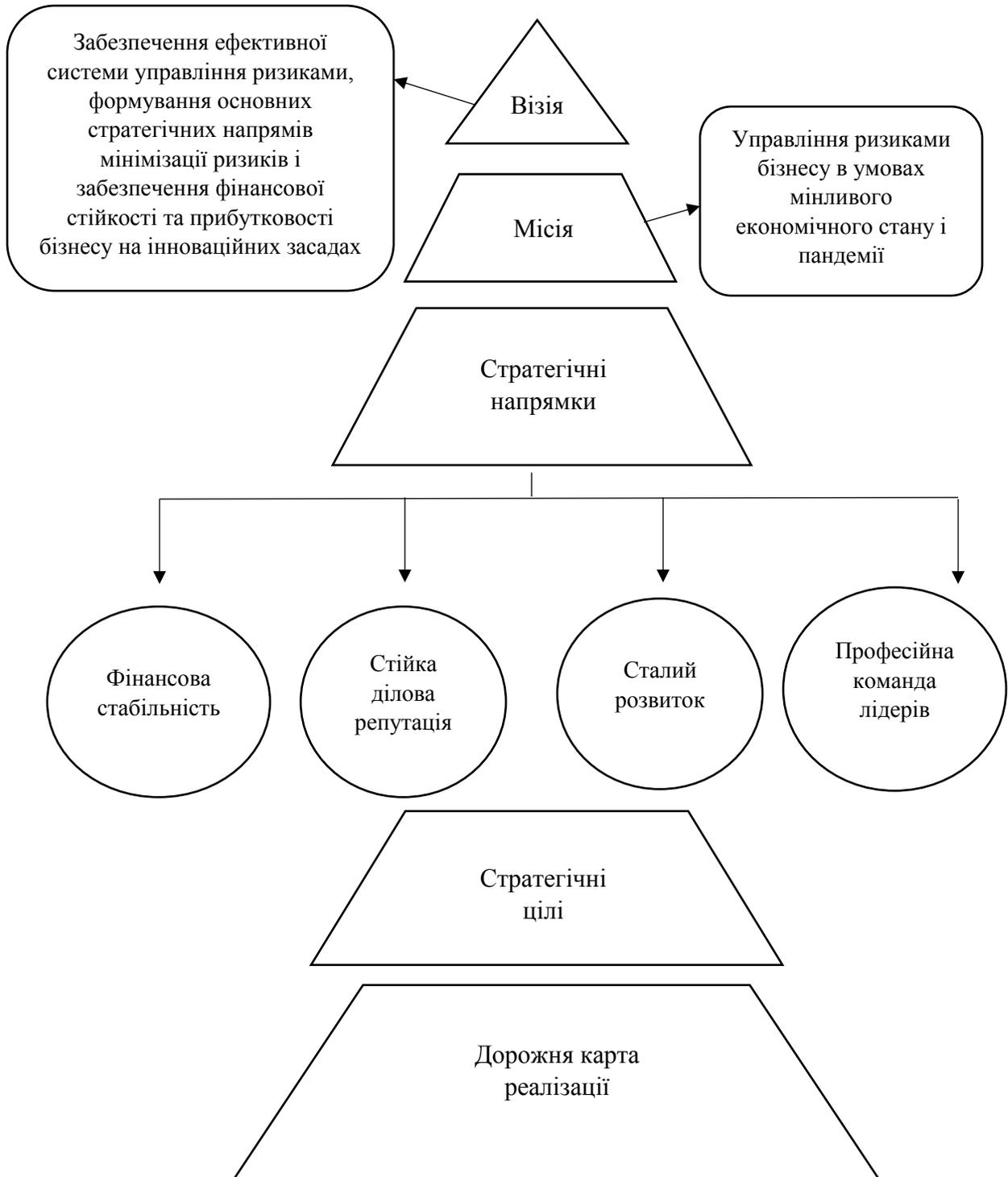

Рис. 4.1. Безпекоорієнтована Стратегія управління ризиками

* Складено автором

Реалізація Стратегії створить умови для управління ризиками бізнесу та забезпечить стале зростання фінансової стійкості, конкурентоспроможності в умовах світової пандемії.

Стратегія поділяється на чотири стратегічних напрями: фінансова стабільність, стійка ділова репутація, сталий розвиток, професійна команда лідерів.

Кожен стратегічний напрям має свої стратегічні цілі:

1) Фінансова стабільність:

- підвищення якості управління ризиками у системі фінансово-економічної безпеки;
- ефективне управління активами і ресурсами;
- забезпечення достатнього рівня ліквідності суб'єкта бізнесу;
- стратегічний системний менеджмент.

2) Стійка ділова репутація:

- прозорість і чесність;
- відповідальне лідерство;
- ефективна співпраця;
- екологічна відповідальність.

3) Сталий розвиток:

- сталий розвиток і соціальна відповідальність;
- використання технологій та інновацій.

4) Професійна команда лідерів:

- розвиток потенціалу людей;
- залученість у внутрішній бізнес;
- єдність цілей та партнерство.

Для досягнення мети та виконання завдань Стратегії необхідно реалізувати заходи та дії, включені до дорожньої карти реалізації Стратегії (таблиця 4.3).

Таблиця 4.3

Дорожня карта Стратегії управління ризиками

№	Заходи	Дії
Стратегічний напрям: I. Фінансова стабільність		
Стратегічна ціль: 1. Підвищення якості управління ризиками у системі фінансово-економічної безпеки		
1.1.1	Управління ризиком втрати фінансової стійкості, ліквідності, незалежності	Удосконалення моделі регулювання системи фінансово-економічної безпеки
Стратегічна ціль: 2. Ефективне управління активами і ресурсами		
1.2.1.	Управління ризиком втрати активу	Кожен відповідає за раціональне, ефективне використання й захист ресурсів бізнесу. Захист активів, грошових і матеріальних ресурсів, інформації.
Стратегічна ціль: 3. Забезпечення достатнього рівня ліквідності суб'єкта бізнесу		
1.3.1.	Управління ризиком ліквідності та ризиком втрати платоспроможності	Досягнення загального коефіцієнту ліквідності рівня 1,5 грн/грн
		Досягнення коефіцієнта швидкої ліквідності рівня 0,6 грн/грн
		Досягнення коефіцієнта абсолютної ліквідності рівня 0,2 грн/грн
Стратегічна ціль: 4. Стратегічний системний менеджмент		
1.4.1.	Управління цінovими ризиками	Переносити стратегію і цілі на операційний рівень, трансформувати їх реалізацію в щоденну роботу управлінців, розвивати культуру внутрішнього підприємництва та безперервного вдосконалення
Стратегічний напрям: II. Сійка ділова репутація		
Стратегічна ціль: 1. Прозорість і чесність		
2.1.1	Управління податковим ризиком та ризиком ділової репутації	Своєчасний аудит, оприлюднення інформації про стратегію, операційну діяльність, істотні ризики, проведення публічних тендерів. Способи маніпулювання фінансовою інформацією є неприйнятними
Стратегічна ціль: 2. Відповідальне лідерство		
2.2.1	Управління ризиком ділової репутації	Створення ефективної системи внутрішнього контролю, яка забезпечує: своєчасне виявлення і аналіз ризиків; дотримання законодавчих і нормативних правових актів, політик і процедур бізнесу; збереження активів; ефективне і економне використання ресурсів. Не допускання дій, публічних висловлювань і суб'єктивних суджень, які можуть зашкодити корпоративному іміджу

Продовження табл. 4.3

Стратегічна ціль: 3. Ефективна співпраця		
2.3.1.	Управління відсотковим, кредитним ризиком та ризиком неповернення	Взаємодіяти з надійними партнерами і приймати рішення про співпрацю, виходячи з таких факторів, як надійність, якість, ціна, доступність
Стратегічна ціль: 4. Екологічна відповідальність		
2.4.1.	Управління екологічним ризиком	Дотримуватися таких принципів у сфері охорони навколишнього середовища: раціональне використання енергетичних та природних ресурсів, підтримання проектів з охорони навколишнього середовища; раціональне і збалансоване використання природних ресурсів, дотримуватися вимог законодавства України та міжнародних стандартів у галузі екології та охорони навколишнього середовища
Стратегічний напрям: III. Сталий розвиток		
Стратегічна ціль: 1. Сталий розвиток і соціальна відповідальність		
3.1.1.	Управління виробничим ризиком	На всіх етапах виробництва мінімізувати споживання енергоресурсів і кількість відходів. Відповідально ставитися до якості та безпеки продукції, відповідність продукції внутрішнім стандартам, а також стандартам, встановлених законами, нормативними актами і галуззю діяльності
Стратегічна ціль: 2. Використання технологій та інновацій		
3.2.1.	Управління ризиком фінансового інвестування, цінним та майновим ризиком	Поліпшити якість активів, будувати сучасні інноваційні системи виробництва та вдосконалити процес, навчити персонал
Стратегічний напрям: IV. Професійна команда лідерів		
Стратегічна ціль: 1. Розвиток потенціалу людей		
4.1.1.	Управління кадровим ризиком	Надання значної уваги навчанню і розвитку управлінців, спеціалістів і молоді з високим потенціалом
Стратегічна ціль: 2. Залученість у внутрішній бізнес		
4.2.1.	Управління соціально-екологічним ризиком та інформаційним ризиком	Усвідомлювати важливість впливу кожного працівника на загальний результат, працювати з максимальною віддачею. Гнучко і легко сприймати зміни, що відбуваються, тому що зміни – це рух вперед.
Стратегічна ціль: 3. Єдність цілей та партнерство		
4.3.1.	Управління маркетинговим ризиком та соціальним ризиком	Партнерство – основний принцип внутрішньої взаємодії. Цінувати внесок кожного працівника і створювати для всіх однакові можливості для досягнення успіху.

Таким чином, Стратегія управління ризиками для ПрАТ «ПОЕЗ – Кернел Груп» враховує теперішні й майбутні потреби представників усіх груп бізнесу. Вона є чудовим інструментом управління ризиками в системі економічної безпеки в умовах світової пандемії COVID-19. Стратегія має чотири стратегічні напрями і охоплює всі сфери діяльності, а саме фінансову стабільність, стійку ділову репутацію, сталий розвиток та професійну команду лідерів.

Підсумовуючи проведене дослідження доцільним буде узагальнити місце управління ризиками в системі економічної безпеки бізнесу, котра являє собою сукупність заходів економічного захисту бізнесу та власників на рисунку 4.2.

Рис.4.2. Місце управління ризиками в системі економічної безпеки бізнесу

* Складено автором

Управління ризиками в цій системі відноситься до сукупності методів механізму забезпечення економічної безпеки бізнесу. Основними складовими цієї системи є: суб'єкти економічної безпеки – це держава, підприємства та фахівці з безпеки; об'єкти економічної безпеки, що являють собою окремі її складові: фінансову, кадрову, інформаційну, ресурсну, екологічну, технологічну тощо; механізм забезпечення економічної безпеки як сукупність нормативно-правового й інформаційно-організаційного забезпечення, методів, важелів та інструментарію.

Висновки до розділу 4

У четвертому розділі магістерського дослідження запропоновано для ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод – Кернел Груп» безпекоорієнтовану стратегічну модель управління ризиками в бізнесі.

Проаналізовано проблеми в основних засобах, дебіторській та кредиторській заборгованості, виручці й витратах, руху грошових коштів, загальному управлінні та плануванні й стратегії досліджуваного суб'єкта бізнесу. Проведено SWOT-аналіз, який допоміг зрозуміти, які чинники заважають розвитку компанії, зменшують її дохід та становлять загрозу в майбутньому, особливо важливо зазначити як зовнішню загрозу економічну ситуацію в країні через пандемію COVID-19, яка може спричинити економічну кризу.

Тому, для ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод – Кернел Груп» запропоновано Стратегію управління ризиками (ризиком ліквідності, втрати фінансової стійкості, майновим та виробничим ризиком, кадровим, інформаційним та іншими) в умовах нестабільності, яка допоможе не лише втримати позиції на ринках, але й завойовувати нові. Стратегія включає в себе чотири стратегічні напрями (фінансова стабільність, стійка ділова репутація, сталий розвиток, професійна команда лідерів) та запропоновану дорожню карту.

ВИСНОВКИ

Таким чином, у магістерському дослідженні проаналізовано управління ризиками в системі економічної безпеки бізнесу в умовах світової пандемії.

У першому розділі магістерської роботи розкрито значення поняття «безпека» та «економічна безпека бізнесу». З'ясовано, що так, як існує взаємозалежність між розвитком бізнесу та забезпеченням функціональних складових безпеки держави, то економічну безпеку бізнесу необхідно розцінювати як внутрішній складник економічної безпеки первинної ланки економіки.

Вивченням питання економічної безпеки бізнесу займалося чимало вітчизняних та зарубіжних вчених і врешті-решт єдиної думки щодо визначення категорії економічна безпека бізнесу так і не дійшли. Проаналізувавши наукові доробки авторів, досліджено, що економічна безпека бізнесу – це стан захищеності його життєво важливих інтересів від недосконалих законів, нечесної конкуренції, некомпетентних рішень, а також здатність протистояти зовнішнім та внутрішнім загрозам, реалізуючи мету своєї діяльності.

Охарактеризовано ризик та наголошено, на тому, що діяльність суб'єктів бізнесу завжди пов'язана з ним. Але, паралельно, зі зростанням рівня ризику збільшується загроза втрати фінансової стійкості й банкрутства суб'єкта бізнесу. Однією із найважливіших умов забезпечення стійкого зростання бізнесу та формування позитивних результатів його фінансової діяльності є існування ефективної системи фінансово-економічної безпеки, яка забезпечить захист суб'єкта від загроз. Кожен науковець з різного боку розглядав систему економічної безпеки бізнесу, водночас всі наукові судження не суперечать загальноприйнятому тлумаченню поняття «система».

З огляду на дослідження різних авторських підходів до визначення системи економічної безпеки бізнесу, сформувано своє бачення, тобто система економічної безпеки бізнесу – це сукупність заходів економічного захисту бізнесу та його власників. Система економічної безпеки бізнесу включає сукупність взаємопов'язаних заходів управлінського, правового та економічного характеру, які здійснюються керівництвом з метою захисту фінансових інтересів бізнесу від загроз, які можуть привести до втрат ресурсів.

З'ясовано алгоритм та методи управління ризиками, який включає в себе виявлення ризику, оцінку ступеня впливу ризику на суб'єкт бізнесу, визначення методів та інструментів управління ризиком, усунення ризику або зниження рівня його впливу на бізнес та моніторинг і контроль.

У другому розділі проаналізовано вплив пандемії на діяльність суб'єктів господарювання в Україні. Підвищення рівня ризиків у процесі діяльності потребує від суб'єктів господарювання формування середовища фінансової безпеки та визначення основних факторів впливу на їх безпеку.

Проаналізовано скорочення промислового виробництва в Україні за січень-грудень – на 5,2 %. Наслідком такого глибокого падіння є зниження економічної активності у 2020 році. Безумовно це впливає на економічну безпеку країни, а так як економічна безпека бізнесу є її складовою, то і на суб'єктів бізнесу.

Досліджено міжнародний досвід мінімізації впливу пандемії на економіку. До країн, які є важливими політичними і економічними партнерами та демонструють непересічні соціально-економічні результати посткризового відновлення належать Німеччина, Швеція і Польща. Вони традиційно мають вагомий вплив на соціально-економічну політику України і є чудовим прикладом для нашої країни.

Німеччина, Польща і Швеція упродовж пандемії COVID-19 довели результативність, раціональність та ефективність власної політики мінімізації ризиків пандемії. Спільні рисами антикоронавірусної політики трьох країн

простежуються на рівні запроваджених заходів. Заходи в основному мали характер як прямої підтримки бізнесів і домогосподарств, так і опосередкованої.

У третьому розділі проведено діагностику фінансового стану ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод – Кернел Груп» та оцінено вплив пандемії на результати його діяльності. Проаналізовано фінансові результати ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод – Кернел Груп» та вплив світової пандемії на них. З'ясовано, що 2020 рік виявився збитковим для компанії, тобто відсутні вільні кошти, які досліджуваний суб'єкт бізнесу може вкласти у розширення виробництва, модернізацію основних фондів чи поповнення статутного капіталу. Не можливо не зазначити, що у 2020 році основним фактором, який вплинув на зменшення величини чистого фінансового результату стала пандемія коронавірусу, адже зменшився чистий дохід від надання послуг, що зумовлено зниженням купівельної спроможності та зростанням цін на ринку олії у зв'язку з пандемією. Якщо величина чистого збитку у 2018 році становила – (-8148 тис грн), то у 2020 році – (-104649 тис грн).

Означено істотні проблеми, що впливають на діяльність бізнесу: інфляційні процеси – підвищення цін на енергоресурси, стрімке підвищення вартості комунальних послуг (опалення, електроенергію, водопостачання електроенергію, паливно-мастильні матеріали), товарно-матеріальні цінності, подорожчання позикових ресурсів, а також недосконала система оподаткування. Варто зазначити сучасну загрозу, яка демонструє прямий вплив на діяльність досліджуваного суб'єкта – пандемія COVID-19.

Здійснено інтегральну оцінку рівня фінансово-економічної безпеки ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод–Кернел Груп». При чому у 2020 році інтегральна оцінка становить – (-0,858). За останні три роки саме у 2020 році в умовах світової пандемії інтегральна оцінка має найгірший результат.

Визначено у якості індикатора фінансово-економічної безпеки ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод–Кернел Груп» – аналіз фінансових

коефіцієнтів Альтмана, Таффлера, Лісу та інших. Дослідження дало відповідь на питання наскільки фінансово-економічний стан бізнесу стійкий відносно протидії ризику його банкрутства. Таким чином, досліджуваний суб'єкт має нестійкий фінансово-економічний стан та є нестійким відносно протидії ризику банкрутства.

Проаналізовано ризики ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод–Кернел Груп», такі як фінансово-економічні, кадрові, організаційні, техніко-технологічні, логістичні, глобальні та міжнародні, законодавчі, макроекономічні, ринкові, регуляторні, підприємницькі, інвестиційні, екологічні та природні. Охарактеризовано механізми мінімізації впливу досліджуваних ризиків.

У четвертому розділі магістерського дослідження запропоновано для ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод – Кернел Груп» безпекоорієнтовану стратегічну модель управління ризиками в бізнесі.

Використовуючи систему попередньої діагностики, виявлено проблеми дебіторській та кредиторській заборгованості, виручці й витратах, руху грошових коштів, загальному управлінні та плануванні досліджуваного суб'єкта бізнесу. Проведено аналіз сильних і слабких сторін ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод – Кернел Груп», який допоміг зрозуміти, які чинники заважають розвитку компанії, зменшують її дохід та становлять загрозу в майбутньому, особливо важливо зазначити як зовнішню загрозу економічну ситуацію в країні через пандемію COVID-19, яка може спричинити економічну кризу.

Тому, для ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод – Кернел Груп» запропоновано Стратегію управління ризиками (ризиком ліквідності, втрати фінансової стійкості, майновим та виробничим ризиком, кадровим, інформаційним та іншими). Узагальнено місце управління ризиками в системі економічної безпеки бізнесу, котра являє собою сукупність заходів економічного захисту бізнесу та власників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Економічна безпека підприємства : підручник / за заг. ред. І.О. Дідика. Київ НУ «Львівська політехніка», 2019. 624 с.
2. Ковальов Д., Сухорукова Т. Економічна безпека підприємства. Економіка України, 1998. №10. С. 48–52.
3. Економічна безпека: навчальний посібник / за ред. Варналія З. С. К. : Знання, 2009. 647 с.
4. Шлыков В. В. Комплексное обеспечение экономической безопасности предприятия. СПб, 1999. 138 с.
5. Бендиков М. Экономическая безопасность промышленного предприятия в условиях кризисного развития. Менеджмент в России и за рубежом, 2000. № 2. С. 17–29.
6. Ильяшенко С. Н. Оценка составляющих экономической безопасности предприятия. Материалы Международной научно-практической конференции «Проблемы обеспечения экономической безопасности». Донецк: РИАДонНТУ, 2001. 175 с.
7. Глущенко С. В. Управление финансовым риском и экономическая безопасность предприятия. Наукові праці ДонНТУ, 2002. № 47. С. 22–29.
8. Талавіра Є. В. Дослідження ризиків в системі управління фінансовою безпекою підприємства. Ефективна економіка, 2019. №6. С. 15–21.
9. Бровкіна Ю.О. Підходи до вивчення поняття економічної безпеки підприємства. Економіка: реалії часу, 2015 №1 (17). С. 122–128.
10. Фінансова безпека підприємства: навчальний посібник / за ред. З.С. Варналія. Львів: Ліга-Прес, 2018. 300 с.

11. Економічна безпека держави та суб'єктів підприємницької діяльності в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення : Матеріали III Всеукраїн. наук.-практ. конф. Львів: Укр. акад. друкарства, 2016. 124 с.
12. Меліхова Т. О. Наукові підходи до визначення сутності поняття «економічна безпека підприємства». Науковий вісник Ужгородського національного університету, 2018. №17 (1). С.167–170.
13. Забезпечення фінансово – економічної безпеки підприємництва: навчальний посібник / за ред. Г.В. Соломіна. Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2018. 234 с.
14. Фінансові ризики та основні методи їх нейтралізації. URL: http://www.vuzlib.net/er/_index.htm (дата звернення 21.10.2021).
15. Білоус О.В. Сучасна світова фінансово-економічна криза як прояв тотальної кризи системи глобалізму. Економічний часопис, 2008. № 21. С. 3–9.
16. Герасименко О.М. Ризик-орієнтоване управління в системі економічної безпеки підприємства. Черкаський національний університет ім. Богдана Хмельницького, 2021. 667 с.
17. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 09.11.2021).
18. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://minfin.com.ua> (дата звернення 30.10.2021).
19. Зоїдзе Д. Р., Губарєв О. О. Еволюція підходів до управління ризиками в організаціях. БІЗНЕС ІНФОРМ, 2021. №4 с. 276–285.
20. Дергачова В. В. Управління ризиками зовнішньоекономічної діяльності в умовах пандемії COVID-19. Економічна наука, 2020. С.15–20.
21. Герасименко О.М. Ризик-орієнтований підхід до забезпечення економічної безпеки підприємства: концептуальні засади : монографія. Черкаси, 2019. 364 с.

22. Тулуб О.М. Глобальні виклики ХХІ століття: тенденції та ризики в умовах інформаційної економіки. Економіка та суспільство, 2017. № 9. С. 16–25.
23. Нікітіна А.В. Система управління економічною безпекою підприємств. Економічні науки: зб. наук. праць, 2012. № 8. С. 110–115.
24. Tysiac K. Three Lines Model for Risk Management gets major update. Journal of Accountancy. July 20, 2020. URL: <https://www.journalofaccountancy.com/news/2020/jul> (дата звернення 25.10.2021).
25. Trade falls steeply in first half of 2020 / WTO news. Press release. 21 June 2020. URL: https://www.wto.org/english/news_e/pres20_e/pr858_e.pdf (дата звернення 17.11.2021).
26. The Neglected Dimension of Global Security: A Framework to Counter Infectious Disease Crises. Washington (DC) : National Academies Press (US), 2016 May 16. Appendix C : Modeling the Economic Threat of Pandemics. URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK368393> (дата звернення 26.11.2021).
27. Bell C., Lewis M. The Economic Implications of Epidemics Old and New. World Economics. 2004. Vol. 5. No. 4.P. 137–174.
28. Дергачова В. В. Управління ризиками зовнішньоекономічної діяльності в умовах пандемії COVID-19. Економічна наука, 2020. С.15-20.
29. McKibben W. J, Sidorenko A. A. Global Macroeconomic Consequences of Pandemic Influenza. Sydney, Australia: Lowy Institute for International Policy; 2006. 33p. URL: <https://www.brookings.edu/wp-content/uploads> (дата звернення 03.11.2021).
30. The insolvency time bomb: prepare for a record-high increase in insolvencies, the collateral damage of the Covid-19 crisis. Euler Hermes Global. URL: https://www.eulerhermes.com/en_global/news-insights/news/the-insolvency-time-bomb--prepare-for-a-record-high-increase-in-.html (дата звернення 31.10.2021).

31. Global Economic Prospects / The World Bank Group. June 2020. <https://www.worldbank.org/en/publication/global-economic-prospects> (дата звернення 11.11.2021).

32. П'ятницька Г. Т., Федулова І. В. Фінансова безпека країни та підприємства: визначення, взаємозв'язок і ризику забезпечення. «Ефективна економіка», 2021. С. 100-114.

33. Аналітична доповідь підготовлена в рамках проєкту «КОВІД-19 та Україна: незалежний моніторинг та оцінка соціально-економічних наслідків пандемії для регіонів України». Інститут економічних досліджень та політичних консультацій, 2021. 74 с.

34. Стрикун Г. Про наслідки карантину для економіки України та шляхи їхнього подолання // Національна платформа малого та середнього бізнесу. URL: <https://platforma-msb.org> (дата звернення 28.11.2021).

35. Ворожбит О. Ризики та нові можливості: що принесе 2021?. Український тиждень. URL: <https://tyzhden.ua/World/251266> (дата звернення 07.11.2021).

36. Донець Л. Економічні ризики та методи їх вимірювання : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 312 с.

37. Актуальні питання діяльності суб'єктів господарювання в умовах пандемії COVID-19: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. Харків: ХНУВС, 2021. 348 с.

38. ЩОКВАРТАЛЬНА ОЦІНКА ДІЛОВОГО КЛІМАТУ. URL: http://www.ier.com.ua/files//Regular_products/BTS/Industry/QES_ukr_03_2020. (дата звернення 31.10.2021).

39. НБУ. Огляд банківського сектору. Листопад 2021 року. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banking_Sector_Review_2020-11.pdf?v=4 (дата звернення 30.11.2021).

40. Державна підтримка активності в період пандемії КОВІД-19: регіональний вимір. Інститут економічних досліджень та політичних консультацій, 2021. 74 с.

41. Діяльність суб'єктів господарювання під час карантину (правовий аналіз нормативно-правових актів). URL: https://protocol.ua/ru/diyalnist_sub_ektiv (дата звернення: 11.11.2021).

42. Україна після коронакризи – шлях одужання. Національний інститут стратегічних досліджень. Київ : НІСД, 2020. 304 с.

43. Чинники, складові і результати запровадження і реалізації антикризової політики в окремих країнах світу та Україні. Прогноз соціально-економічного розвитку України у 2021р. / Наук. ред. В.Юрчишин . Київ: Заповіт, 2021, 200с.

44. БІЗНЕС ТА COVID-19: ВИЖИТИ НЕ МОЖНА ПОМЕРТИ. Аналітичний центр економіко-правових досліджень та прогнозування, 2021. 20 с.

45. Безпека підприємництва: теоретико-правові засади. URL: <https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/31285/1/Безпека%20підприємства%20теоретико-правові%20засади.pdf> (дата звернення: 11.10.2021).

46. Овандер Л.Р. Огляд міжнародних та українських стандартів з управління ризиками з погляду сучасних викликів та загроз. Економіка та суспільство, 2021. № 27. С. 130–138.

47. Where next? 10 cross-industry trends that are accelerating by the covid-crisis /Trend Watching. URL: <https://info.trendwatching.com/10-trends-for-a-post-coronavirus-world> (дата звернення: 24.11.2021).

48. Xinmei, Shen. Shopping in live streaming apps is booming in China thanks to the Covid-19 pandemic. URL: <https://www.abacusnews.com/tech/shoppinglive-streaming-apps-booming-china-thanks-covid-19-pandemic/article/3077962> (дата звернення: 01.11.2021).

49. Sapir A. Why has COVID-19 hit different European Union economies so differently? –<https://www.bruegel.org/2020/09/> (дата звернення: 06.11.2021).
50. Worldwide Governance indicators. – <https://info.worldbank.org/governance/wgi/> (дата звернення: 05.11.2021).
51. Сосновська О.О. Ризик-менеджмент як інструмент забезпечення стійкого функціонування підприємства в умовах невизначеності. Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій, 2019. С. 120–122.
52. Статут Приватного акціонерного товариства «Полтавський олійноекстракційний завод–Кернел Груп» (нова редакція), 2016. 15 с.
53. Про компанію. Офіційний сайт Kernel Group. URL: <https://www.kernel.ua> (дата звернення: 02.11.2021).
54. Корисна інформація. Офіційний сайт ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод–Кернел Груп». URL: <http://poez-pnt.kernel.ua> (дата звернення: 04.11.2021).
55. Звіт керівництва ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод–Кернел Груп» від 09 квітня 2020 року, 2019. 32 с.
56. Фінансова звітність ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод–Кернел Груп» за 2018–2020 роки. URL: <http://poez-pnt.kernel.ua> (дата звернення: 06.11.2021).
57. Ціни і попит: ситуація на ринку соняшникової олії. URL: <https://business.rayon.in.ua/blogs/402838-tsini-i-popit-situatsiya-na-rinku-sonyashnikovoii-olii> (дата звернення: 30.11.2021).
58. Топ виробників олії в Україні у 2020–2021 роках. URL: <https://landlord.ua/news/top-vyrobnykiv-olii-v-ukraini-u-2020-2021-rokakh/> (дата звернення: 17.10.2021).
59. Фінансовий аналіз підприємства. URL: <https://www.finalon.com> (дата звернення: 10.10.2021).

60. Онищенко С.В., Пугач О.А. Методичні вказівки до виконання курсової роботи з дисципліни «Фінансовий аналіз». Полтава: ПолтНТУ, 2014. 52 с.

61. Боротьба з поширенням коронавірусу: Полтавська область заручилася підтримкою бізнесу. URL: <https://polinfo.gov.ua/4226-borotba-z-poshyrenniam-koronavirusu-poltavska-oblast-zaruchylasia-pidtrymkoiu-biznesu> (дата звернення: 13.11.2021).

62. Птащенко Л. О. Стратегічне та інноваційне забезпечення розвитку системи економічної безпеки підприємства. К.: «Центр учбової літератури», 2018. 320 с.

63. SWOT-аналіз: кому, коли й навіщо. URL: <https://bakertilly.ua> (дата звернення: 19.11.2021).

64. Маркетингові стратегії за Ф. Котлером. URL: <https://www.freepapers.ru> (дата звернення: 18.11.2021).

65. Фіщук Б.П., Жевега, О.І. Конкурентні стратегії підприємства в умовах мінливого ринкового середовища. Збірник наукових праць ВНАУ, 2012. С. 206–211.

66. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua> (дата звернення: 05.11.2021).

67. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 12.11.2021).

68. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 р. № 996. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 26.11.2021).

69. Дані статистики фінансового сектору. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення: 27.11.2021).

70. Реєстр юридичних осіб. URL: <https://youcontrol.com/ua> (дата звернення: 15.11.2021).

71. Методичні вказівки до підготовки та захисту магістерської роботи за освітньо-професійною програмою «Управління фінансово-економічною безпекою». Полтава: вид-во ПолтНТУ ім. Юрія Кондратюка, 2019. 35 с.

72. Методичні вказівки до організації та проходження переддипломної практики для студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти за освітньо-професійною програмою «Управління фінансово-економічною безпекою» денної форми навчання. Полтава: ПолтНТУ, 2019. 24 с.

73. Податковий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 14.10.2021).

74. Україна: вплив COVID-19 на економіку і суспільство (бачення постпандемічного розвитку у 2020-2024 рр. очима експертів та молоді). URL: http://Concensus_2020_ukr_52_Aug (дата звернення: 02.11.2021).

75. Постанова Кабінету Міністрів України «Про встановлення карантину та запровадження посилених протиепідемічних заходів на території із значним поширенням гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2». Київ, від 09 грудня 2020 р. № 1236.

76. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року. НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/develop-strategy> (дата звернення: 28.11.2021).

76. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року. НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/develop-strategy> (дата звернення: 28.11.2021).

77. Камлик М.І. Економічна безпека підприємницької діяльності. Економіко-правовий аспект: навчальний посібник. К.: Атака, 2005. 432с.

78. Вовк В.В. Формування системи економічної безпеки підприємства. URL: http://confcontact.com/2014_04_25_ekonomika_i_menedgment/tom2/10_Vovk.htm (дата звернення: 01.11.2021).

79. Пригунов, П.Я. Особливості використання сучасних концепцій управління в системі забезпечення економічної безпеки. Європейські перспективи, 2013. № 11. С. 103–108.

80. Прохорова В.В., Прохорова Ю.В., Кучеренко О.О. Управління економічною безпекою підприємств: монографія. Харків: УкрДАЗТ, 2010. 282 с.

81. Адаменко Т.М. Система економічної безпеки підприємства: підхід до формування. Економіка. Менеджмент. Підприємництво, 2013. № 25(2). С. 265–273.

82. Про концепцію економічної безпеки споживчої кооперації України: Постанова Ради Центральної спілки споживчих товариств України від 12.11.2008 р. URL: http://www.uazakon.com/documents/date_3c/pg_gnguso.htm (дата звернення: 02.11.2021).

83. Стрикун Г. Про наслідки карантину для економіки України та шляхи їхнього подолання // Національна платформа малого та середнього бізнесу. URL: <https://platforma-msb.org/pronaslidkykarantynu-dlya-ekonomiky-ukrayiny> (дата звернення: 05.11.2021).

84. Свідерська А. Поняття та класифікація ризиків у зовнішньоекономічній діяльності підприємства. Галицький економічний вісник, 2014. Т. 46. № 3. С. 113–121.

85. Семенова К.Д., Тарасова К.І. Ризики діяльності промислових підприємств: інтегральне оцінювання : монографія. Одеса : ФОП Гуляєва В.М., 2017. 234 с.

86. Ріщук Л. І., Микитюк Н. Є. Організація системи управління ризиками на промислових підприємствах. Глобальні та національні проблеми економіки, 2018. №23. С. 296–299.

87. Вербіцька І. Ризик-менеджмент як сучасна система управління ризиками підприємницьких структур. Сталий розвиток економіки, 2013. № 5. С. 282–291.

ДОДАТКИ

				КОД И		
			Дата (рік, місяць, число)	2019	1	1
Підприємство	ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ПОЛТАВСЬКИЙ ОЛІЙНОЕКСТРАКЦІЙНИЙ ЗАВОД - КЕРНЕЛ ГРУП"		за СДРПОУ			
Територія	ПОЛТАВСЬКА		за КОАТУУ	5310100000		
Організаційно-правова форма господарювання	Акціонерне товариство		за КОПФГ	230		
Вид економічної діяльності	Виробництво олії та тваринних жирів		за КВЕД	10.41		
Середня кількість працівників ¹	604					
Адреса, телефон	вулиця МАРШАЛА БІРЮЗОВА, буд. 17, м. ПОЛТАВА, ПОЛТАВСЬКА обл., 36007		519555			
Одиниця виміру: тис. грн. без десяткового знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма №2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)						
Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):						
за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку				1		
за міжнародними стандартами фінансової звітності						

**Баланс (Звіт про фінансовий стан)
на 31.12.2018 р.**

			Форма №1	Код за ДКУД	1801001
А К Т И В			Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
I			2	3	4
I. Необоротні активи					
Нематеріальні активи:			1000	2271	2868
первісна вартість			1001	4209	6040
накопичена амортизація			1002	1938	3172
Незавершені капітальні інвестиції			1005	1637	29785
Основні засоби:			1010	320287	287611
первісна вартість			1011	1195915	1120350
знос			1012	875628	832739
Інвестиційна нерухомість			1015	0	
первісна вартість			1016	0	
знос			1017	0	
Довгострокові біологічні активи			1020	0	
первісна вартість			1021	0	
накопичена амортизація			1022	0	
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств			1030	0	
інші фінансові інвестиції			1035	2435	2435
Довгострокова дебіторська заборгованість			1040	92914	33480
Відстрочені податкові активи			1045	5097	6036
Гудвіл			1050	0	
Відстрочені аквізиційні витрати			1060	0	
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах			1065	0	
Інші необоротні активи			1090	0	
Усього за розділом I			1095	424641	362215
II. Оборотні активи					
Запаси			1100	36223	45984
Виробничі запаси			1101	36030	45576
Незавершене виробництво			1102	61	91
Готова продукція			1103	13	
Товари			1104	119	317
Поточні біологічні активи			1110	0	
Депозити перестрахування			1115	0	
Векселі одержані			1120	0	
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги			1125	41417	42597
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами			1130	211723	350300
з бюджетом			1135	15054	10519
у тому числі з податку на прибуток			1136	5089	8864
з нарахованих доходів			1140	0	
із внутрішніх розрахунків			1145	0	
Інша поточна дебіторська заборгованість			1155	142052	2618
Поточні фінансові інвестиції			1160	0	
Гроші та їх еквіваленти			1165	357	49
Готівка			1166	65	
Рахунки в банках			1167	292	49
Витрати майбутніх періодів			1170	11354	14181
Частина перестраховика у страхових резервах			1180	0	
у тому числі в:			1181	0	
резервах довгострокових зобов'язань					
резервах збитків або резервах належних виплат			1182	0	
резервах незароблених премій			1183	0	
інших страхових резервах			1184	0	
Інші оборотні активи			1190	2506	2792
Усього за розділом II			1195	460686	469040
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття			1200	752	
Баланс			1300	886079	831255

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	118737	118737
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	
Капітал у дооцінках	1405	116074	116793
Додатковий капітал	1410	47	47
Емісійний дохід	1411	6	6
Накопичені курсові різниці	1412	0	
Резервний капітал	1415	996	996
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	231	-8636
Неоплачений капітал	1425	(0)	( )
Вилучений капітал	1430	(0)	( )
Інші резерви	1435	0	
Усього за розділом I	1495	236085	227937
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	0	
Пенсійні зобов'язання	1505	0	
Довгострокові кредити банків	1510	0	
Інші довгострокові зобов'язання	1515	565578	
Довгострокові забезпечення	1520	0	
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	
Цільове фінансування	1525	0	
Благодійна допомога	1526	0	
Страхові резерви	1530	0	
у тому числі:	1531	0	
резерв довгострокових зобов'язань			
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	0	
резерв незароблених премій	1533	0	
інші страхові резерви	1534	0	
Інвестиційні контракти	1535	0	
Призовий фонд	1540	0	
Резерв на виплату джек-поту	1545	0	
Усього за розділом II	1595	565578	0
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	0	
Векселі видані	1605	0	
Поточна кредиторська заборгованість за:	1610	0	
довгостроковими зобов'язаннями			
товари, роботи, послуги	1615	9330	11111
розрахунками з бюджетом	1620	264	181
у тому числі з податку на прибуток	1621	0	
розрахунками зі страхування	1625	0	
розрахунками з оплати праці	1630	0	
за одержаними авансами	1635	13596	8811
за розрахунками з учасниками	1640	0	
із внутрішніх розрахунків	1645	0	
за страховою діяльністю	1650	0	
Поточні забезпечення	1660	6720	15699
Доходи майбутніх періодів	1665	0	
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	
Інші поточні зобов'язання	1690	54506	567516
Усього за розділом III	1695	84416	603318
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	
Баланс	1900	886079	831255

Керівник		Данильченко Сергій Анатолійович
Головний бухгалтер		Явтушенко Ірина Григорівна

¹ Визначається в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики.

			КОДИ		
		Дата (рік, місяць, число)	2019	1	1
Підприємство	ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ПОЛТАВСЬКИЙ ОЛІЙНОЕКСТРАКЦІЙНИЙ ЗАВОД - КЕРНЕЛ ГРУП"		за ЄДРПОУ		
	(найменування)				

**Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за Рік 2018 р.**

	Форма №2	Код за ДКУД	1801003
--	----------	-------------	----------------

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	739126	629290
Чисті зароблені страхові премії	2010		0
премії підписані, валова сума	2011		0
премії, передані у перестраховування	2012		0
зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013		0
зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014		0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(708472)	(550737)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070		0
Валовий:	2090	30654	78553
прибуток			
збиток	2095	( )	( )
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105		0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110		0
зміна інших страхових резервів, валова сума	2111		0
зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112		0
Інші операційні доходи	2120	24509	16205
у тому числі:	2121		0
дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю			
дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122		0
дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123		0
Адміністративні витрати	2130	(19434)	(16925)
Витрати на збут	2150	( )	(0)
Інші операційні витрати	2180	(73073)	(15753)
в тому числі:	2181		0
витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю			
витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182		0
Фінансовий результат від операційної діяльності:	2190		62080
прибуток			
збиток	2195	(37344)	( )
Доход від участі в капіталі	2200		0
Інші фінансові доходи	2220		0
Інші доходи	2240	55598	22511
в тому числі:	2241		0
дохід від благодійної допомоги			
Фінансові витрати	2250	(54)	(54)
Втрати від участі в капіталі	2255	( )	(0)
Інші витрати	2270	(27273)	(45733)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275		0
Фінансовий результат до оподаткування:	2290		38804
прибуток			
збиток	2295	(9073)	( )
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	925	-7454
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		0
Чистий фінансовий результат:	2350		31350
прибуток			
збиток	2355	(8148)	( )

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	-719	3861
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405		0
Накопичені курсові різниці	2410		0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415		0
Інший сукупний дохід	2445		0
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	-719	3861
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455		0
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-719	3861
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	-8867	35211

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	266681	228787
Витрати на оплату праці	2505	78216	59556
Відрахування на соціальні заходи	2510	15656	11835
Амортизація	2515	30284	25738
Інші операційні витрати	2520	72156	21291
Разом	2550	462993	347207

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600		
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605		
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610		
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615		
Дивіденди на одну просту акцію	2650		0

Керівник			Данильченко Сергій Анатолійович
	(підпис)		(ініціали, прізвище)
Головний бухгалтер			Явтушенко Ірина Григорівна
	(підпис)		(ініціали, прізвище)

Підприємство	ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ПОЛТАВСЬКИЙ ОЛІЙНОЕКСТРАКЦІЙНИЙ ЗАВОД- за ЄДРПОУ КЕРНЕЛ ГРУП"	Дата (рік, місяць, число)	2020	01	01
Територія	ПОЛТАВСЬКА	за КОАТУУ	00373907		
Організаційно-правова форма господарювання	Акціонерне товариство	за КОПФГ	5310100000		
Вид економічної діяльності	Виробництво олії та тваринних жирів	за КВЕД	230		
Середня кількість працівників	1 563,00		10.41		
Адреса, телефон	вулиця МАРШАЛА БІРЮЗОВА, буд. 17, м. ПОЛТАВА, ПОЛТАВСЬКА обл., 36007		519555		
Одиниця виміру: тис. грн. без десяткового знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма №2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)					
Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):					
за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку					
за міжнародними стандартами фінансової звітності					

Баланс (Звіт про фінансовий стан)
на **31 грудня 2019** р.

Форма №1 Код за ДКУД **1801001**

А К Т И В	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	2 868,00	4 200,00
первісна вартість	1001	6 040,00	6 519,00
накопичена амортизація	1002	3 172,00	2 319,00
Незавершені капітальні інвестиції	1005	29 785,00	-
Основні засоби	1010	287 611,00	697 275,00
первісна вартість	1011	1 120 350,00	1 556 031,00
знос	1012	832 739,00	858 756,00
Інвестиційна нерухомість	1015	-	-
Первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	-	-
Знос інвестиційної нерухомості	1017	-	-
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	-	-
Накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	-	-
інші фінансові інвестиції	1035	2 435,00	2 435,00
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	33 480,00	-
Відстрочені податкові активи	1045	6 036,00	3 452,00
Гудвіл	1050	-	-
Відстрочені аквізиторські витрати	1060	-	-
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	362 215,00	707 362,00
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	45 984,00	46 405,00
Виробничі запаси	1101	45 576,00	46 214,00
Незавершене виробництво	1102	91,00	17,00
Готова продукція	1103	-	-
Товари	1104	317,00	173,00
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Депозити перестраховання	1115	-	-
Векселі одержані	1120	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	42 597,00	93 291,00
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	350 300,00	296 725,00
з бюджетом	1135	10 519,00	22 915,00
у тому числі з податку на прибуток	1136	8 864,00	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	2 618,00	108 618,00
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	49,00	10 718,00
Готівка	1166	-	2,00
Рахунки в банках	1167	49,00	10 716,00
Витрати майбутніх періодів	1170	14 181,00	-
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	-	-
у тому числі в: резервах довгострокових зобов'язань	1181	-	-
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	-	-

резервах незароблених премій	1183	-	-
інших страхових резервах	1184	-	-
Інші оборотні активи	1190	2 792,00	10 242,00
Усього за розділом II	1195	469 040,00	588 914,00
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	831 255,00	1 296 276,00

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	118 737,00	118 737,00
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	-	-
Капітал у дооцінках	1405	116 793,00	116 387,00
Додатковий капітал	1410	47,00	47,00
Емісійний дохід	1411	6,00	6,00
Накопичені курсові різниці	1412	-	-
Резервний капітал	1415	996,00	996,00
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	(8 636,00)	54 920,00
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Вилучений капітал	1430	(-)	(-)
Інші резерви	1435	-	-
Усього за розділом I	1495	227 937,00	291 087,00
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	-	-
Пенсійні зобов'язання	1505	-	-
Довгострокові кредити банків	1510	-	-
Інші довгострокові зобов'язання	1515	-	185 219,00
Довгострокові забезпечення	1520	-	-
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	-	-
Цільове фінансування	1525	-	-
Благодійна допомога	1526	-	-
Страхові резерви	1530	-	-
у тому числі:	1531	-	-
резерв довгострокових зобов'язань			
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	-	-
резерв незароблених премій	1533	-	-
інші страхові резерви	1534	-	-
Інвестиційні контракти	1535	-	-
Призовий фонд	1540	-	-
Резерв на виплату джек-поту	1545	-	-
Усього за розділом II	1595	-	185 219,00
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Векселі видані	1605	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	903,00
товари, роботи, послуги	1615	11 111,00	38 032,00
розрахунками з бюджетом	1620	181,00	1 048,00
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	879,00
розрахунками зі страхування	1625	-	-
розрахунками з оплати праці	1630	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	8 811,00	4,00
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	-	-
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650	-	-
Поточні забезпечення	1660	15 699,00	19 458,00
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	567 516,00	760 525,00
Усього за розділом III	1695	603 318,00	819 970,00
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	-	-
Баланс	1900	831 255,00	1 296 276,00

Керівник

Данильченко Сергій Анатолійович

Головний бухгалтер

Явтушенко Ірина Григорівна

¹ Визначається в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики.

КОДИ		
2020	01	01
00373907		

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за **Рік 2019** р.

Форма N2 Код за ДКУД **1801003**

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	803 525,00	739 126,00
<i>Чисті зароблені страхові премії</i>	<i>2010</i>	-	-
<i>премії підписані, валова сума</i>	<i>2011</i>	-	-
<i>премії, передані у перестраховання</i>	<i>2012</i>	-	-
<i>зміна резерву незароблених премій, валова сума</i>	<i>2013</i>	-	-
<i>зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій</i>	<i>2014</i>	-	-
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(766 922,00)	(708 472,00)
<i>Чисті понесені збитки за страховими виплатами</i>	<i>2070</i>	-	-
Валовий:			
прибуток	2090	36 603,00	30 654,00
збиток	2095	(-)	(-)
<i>Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань</i>	<i>2105</i>	-	-
<i>Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів</i>	<i>2110</i>	-	-
<i>зміна інших страхових резервів, валова сума</i>	<i>2111</i>	-	-
<i>зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах</i>	<i>2112</i>	-	-
Інші операційні доходи	2120	20 404,00	24 509,00
<i>у тому числі:</i>	<i>2121</i>	-	-
<i>дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю</i>			
<i>дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції</i>	<i>2122</i>	-	-
<i>дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування</i>	<i>2123</i>	-	-
Адміністративні витрати	2130	(24 970,00)	(19 434,00)
Витрати на збут	2150	(-)	(-)
Інші операційні витрати	2180	(22 911,00)	(73 073,00)
<i>у тому числі:</i>	<i>2181</i>	-	-
<i>витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю</i>			
<i>витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції</i>	<i>2182</i>	-	-
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	9 126,00	-
збиток	2195	(-)	(37 344,00)
Доход від участі в капіталі	2200	-	-
Інші фінансові доходи	2220	-	-
Інші доходи	2240	75 316,00	55 598,00
<i>у тому числі:</i>	<i>2241</i>	-	-
<i>дохід від благодійної допомоги</i>			
Фінансові витрати	2250	(324,00)	(54,00)
Втрати від участі в капіталі	2255	(-)	(-)
Інші витрати	2270	(3 141,00)	(27 273,00)
<i>Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті</i>	<i>2275</i>	-	-

Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	80 977,00	-
збиток	2295	(-)	(9 073,00)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(17 827,00)	925,00
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	-	-
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	63 150,00	-
збиток	2355	(-)	(8 148,00)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	-	(719,00)
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	-	-
Накопичені курсові різниці	2410	-	-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	-	-
Інший сукупний дохід	2445	-	-
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	-	(719,00)
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	-	-
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-	(719,00)
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	63 150,00	(8 867,00)

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	301 441,00	266 681,00
Витрати на оплату праці	2505	106 676,00	78 216,00
Відрахування на соціальні заходи	2510	21 173,00	15 656,00
Амортизація	2515	33 228,00	30 284,00
Інші операційні витрати	2520	27 505,00	72 156,00
Разом	2550	490 023,00	462 993,00

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	-	-
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	-	-
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	-	-
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	-	-
Дивіденди на одну просту акцію	2650	-	-

Керівник

Данильченко Сергій Анатолійович

Головний бухгалтер

Явтушенко Ірина Григорівна

ДОКУМЕНТ КОДИФІКОВАНО

Підприємство **ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ПОЛТАВСЬКИЙ ОЛІЙНОЕКСТРАКЦІЙНИЙ ЗАВОД – КЕРНЕЛ ГРУП"**
 Територія **ПОЛТАВСЬКА**
 Організаційно-правова форма господарювання **Акціонерне товариство**
 Вид економічної діяльності **Виробництво олії та тваринних жирів**
 Середня кількість працівників **546**
 Адреса, телефон **вулиця МАРШАЛА БІРЮЗОВА, буд. 17, м. ПОЛТАВА, ПОЛТАВСЬКА обл., 36007**
 Одиниця виміру: тис. грн. без десяткового знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма №2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)
 Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):
 за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку
 за міжнародними стандартами фінансової звітності

Дата (рік, місяць)	2021	01	01
за ЄДРПОУ	00373907		
за КОАТУУ	5310100000		
за КОПФГ	230		
за КВЕД	10.41		

V

Баланс (Звіт про фінансовий стан)
на **31 грудня 2020** р.

Форма №1 Код за ДКУД **1801001**

А К Т И В	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	4 200	2 594
первісна вартість	1001	6 519	6 557
накопичена амортизація	1002	2 319	3 963
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-
Основні засоби	1010	697 275	1 022 802
первісна вартість	1011	1 556 031	1 896 321
знос	1012	858 756	873 519
Інвестиційна нерухомість	1015	-	-
Первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	-	-
Знос інвестиційної нерухомості	1017	-	-
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	-	-
Накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	-	-
інші фінансові інвестиції	1035	2 435	2 435
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	-	-
Відстрочені податкові активи	1045	3 452	29 336
Гудвіл	1050	-	-
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	-	-
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	707 362	1 057 167
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	46 405	47 976
Виробничі запаси	1101	46 214	47 857
Незавершене виробництво	1102	17	10
Готова продукція	1103	-	-
Товари	1104	173	109
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Депозити перестраховування	1115	-	-
Векселі одержані	1120	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	93 291	66 875
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	296 725	83 431
з бюджетом	1135	22 915	16 929
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	21
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	108 618	29 880
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	10 718	1 490
Готівка	1166	2	-
Рахунки в банках	1167	10 716	1 490
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	-	-
у тому числі в: резервах довгострокових зобов'язань	1181	-	-
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	-	-

резервах незароблених премій	1183	-	-
інших страхових резервах	1184	-	-
Інші оборотні активи	1190	10 242	14 782
Усього за розділом II	1195	588 914	261 363
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	1 296 276	1 318 530

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	118 737	118 737
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	-	-
Капітал у дооцінках	1405	116 387	115 947
Додатковий капітал	1410	47	47
Емісійний дохід	1411	6	6
Накопичені курсові різниці	1412	-	-
Резервний капітал	1415	996	996
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	54 920	(49 289)
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Вилучений капітал	1430	(-)	(-)
Інші резерви	1435	-	-
Усього за розділом I	1495	291 087	186 438
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	-	-
Пенсійні зобов'язання	1505	-	-
Довгострокові кредити банків	1510	-	-
Інші довгострокові зобов'язання	1515	185 219	641 610
Довгострокові забезпечення	1520	-	-
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	-	-
Цільове фінансування	1525	-	-
Благодійна допомога	1526	-	-
Страхові резерви	1530	-	-
у тому числі:	1531	-	-
резерв довгострокових зобов'язань		-	-
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	-	-
резерв незароблених премій	1533	-	-
інші страхові резерви	1534	-	-
Інвестиційні контракти	1535	-	-
Призовий фонд	1540	-	-
Резерв на виплату джек-поту	1545	-	-
Усього за розділом II	1595	185 219	641 610
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Векселі видані	1605	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	903	34 559
товари, роботи, послуги	1615	38 032	70 111
розрахунками з бюджетом	1620	1 048	162
у тому числі з податку на прибуток	1621	879	-
розрахунками зі страхування	1625	-	-
розрахунками з оплати праці	1630	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	4	15
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	-	-
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650	-	-
Поточні забезпечення	1660	19 458	19 572
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	760 525	366 063
Усього за розділом III	1695	819 970	490 482
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	-	-
Баланс	1900	1 296 276	1 318 530

Керівник

Головний бухгалтер

*ЕП Данильченко
Сергій
Анатолійович*

*ЕП Явтушенко
Ірина Григорівна*

Данильченко Сергій Анатолійович

Явтушенко Ірина Григорівна

¹ Відповідає в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики.

- Отримано: 12.02.2021 15:42
- Одержувач: 00373907

Квитанція №2

Підприємство: 00373907 ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
"ПОЛТАВСЬКИЙ ОЛІЙНОЕКСТРАКЦІЙНИЙ ЗАВОД - КЕРНЕЛ ГРУП"

Звіт: Ф1. Баланс

За період: Рік,2020 р.

Звіт доставлено до Центру обробки електронних звітів Держстату
України 12.02.2021 у 14:43:51

Реєстраційний номер звіту: 9004209745

(531010000373907S010011310011074122020.XML)

Звіт відповідає формату, визначеному Держстатом України.

Кваліфіковані електронні підписи перевірено.

Звіт прийнято для подальшої обробки. У випадку виявлення помилок при здійсненні обробки даних звіту в органах державної статистики та(або) необхідності надання уточнень Вам буде повідомлено додатково.

Відправник: Центр обробки електронних звітів Держстату України

[Показати документ](#)

- Підписи: Печатка 43005393 Державна податкова служба України. "ОТРИМАНО"
Печатка 37507880 Державна служба статистики України
- Ім'я файла: 531010000373907S010011310011074122020.XML
- Спосіб прийому: З використанням прямого з'єднання

Підприємство **ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ПОЛТАВСЬКИЙ ОЛІЙНОЕКСТРАКЦІЙНИЙ ЗАВОД - КЕРНЕЛ ГРУП"**

Дата (рік, місяць, число)

КОДИ		
2021	01	01

за СДРП/ОУ

ДОКУМЕНТ ПРИЙНЯТО

(найменування)

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)

за Рік 2020 р.

Форма N2 Код за ДКУД **1801003**

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	788 458	803 525
<i>Чисті зароблені страхові премії</i>	2010	-	-
<i>премії підписані, валова сума</i>	2011	-	-
<i>премії, передані у перестраховання</i>	2012	-	-
<i>зміна резерву незароблених премій, валова сума</i>	2013	-	-
<i>зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій</i>	2014	-	-
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(756 347)	(766 922)
<i>Чисті понесені збитки за страховими виплатами</i>	2070	-	-
Валовий:			
прибуток	2090	32 111	36 603
збиток	2095	(-)	(-)
<i>Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань</i>	2105	-	-
<i>Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів</i>	2110	-	-
<i>зміна інших страхових резервів, валова сума</i>	2111	-	-
<i>зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах</i>	2112	-	-
Інші операційні доходи	2120	22 630	20 404
<i>у тому числі:</i>	2121	-	-
<i>дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю</i>			
<i>дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції</i>	2122	-	-
<i>дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування</i>	2123	-	-
Адміністративні витрати	2130	(26 829)	(24 970)
Витрати на збут	2150	(-)	(-)
Інші операційні витрати	2180	(21 433)	(22 911)
<i>у тому числі:</i>	2181	-	-
<i>витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю</i>			
<i>витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції</i>	2182	-	-
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	6 479	9 126
збиток	2195	(-)	(-)
Доход від участі в капіталі	2200	-	-
Інші фінансові доходи	2220	-	-
Інші доходи	2240	29 251	75 316
<i>у тому числі:</i>	2241	-	-
<i>дохід від благодійної допомоги</i>			
Фінансові витрати	2250	(311)	(324)
Втрати від участі в капіталі	2255	(-)	(-)
Інші витрати	2270	(165 953)	(3 141)
<i>Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті</i>	2275	-	-

Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	-	80 977
збиток	2295	(130 534)	(-)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	25 885	(17 827)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	-	-
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	-	63 150
збиток	2355	(104 649)	(-)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	-	-
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	-	-
Накопичені курсові різниці	2410	-	-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	-	-
Інший сукупний дохід	2445	-	-
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	-	-
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	-	-
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-	-
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	(104 649)	63 150

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	304 673	301 441
Витрати на оплату праці	2505	114 655	106 676
Відрахування на соціальні заходи	2510	22 212	21 173
Амортизація	2515	30 293	33 228
Інші операційні витрати	2520	36 527	27 505
Разом	2550	508 360	490 023

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	-	-
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	-	-
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	-	-
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	-	-
Дивіденди на одну просту акцію	2650	-	-

Керівник
Головний бухгалтер

С.П. Данильченко
Сергій
Анатолійович
Е.П. Явтушенко
Ірина Григорівна

Данильченко Сергій Анатолійович

Явтушенко Ірина Григорівна

- Отримано: 12.02.2021 15:42
- Одержувач: 00373907

Квитанція №2

Підприємство: 00373907 ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
"ПОЛТАВСЬКИЙ ОЛІЙНОЕКСТРАКЦІЙНИЙ ЗАВОД - КЕРНЕЛ ГРУП"

Звіт: Ф2. Звіт про фінансові результати (в тисячах)

За період: Рік, 2020 р.

Звіт доставлено до Центру обробки електронних звітів Держстату
України 12.02.2021 у 14:43:48

Реєстраційний номер звіту: 9004209703

(531010000373907S010021310011075122020.XML)

Звіт відповідає формату, визначеному Держстатом України.

Кваліфіковані електронні підписи перевірено.

Звіт прийнято для подальшої обробки. У випадку виявлення
помилки при здійсненні обробки даних звіту в органах
державної статистики та(або) необхідності надання уточнень
Вам буде повідомлено додатково.

Відправник: Центр обробки електронних звітів Держстату України

[ВПоказати документ](#)

- Підписи:
- Ім'я файлу:
- Спосіб прийому:

Печатка 43005393 Державна податкова служба України. "ОТРИМАНО"

Печатка 37507880 Державна служба статистики України

531010000373907S010021310011075122020.XML

З використанням прямого з'єднання